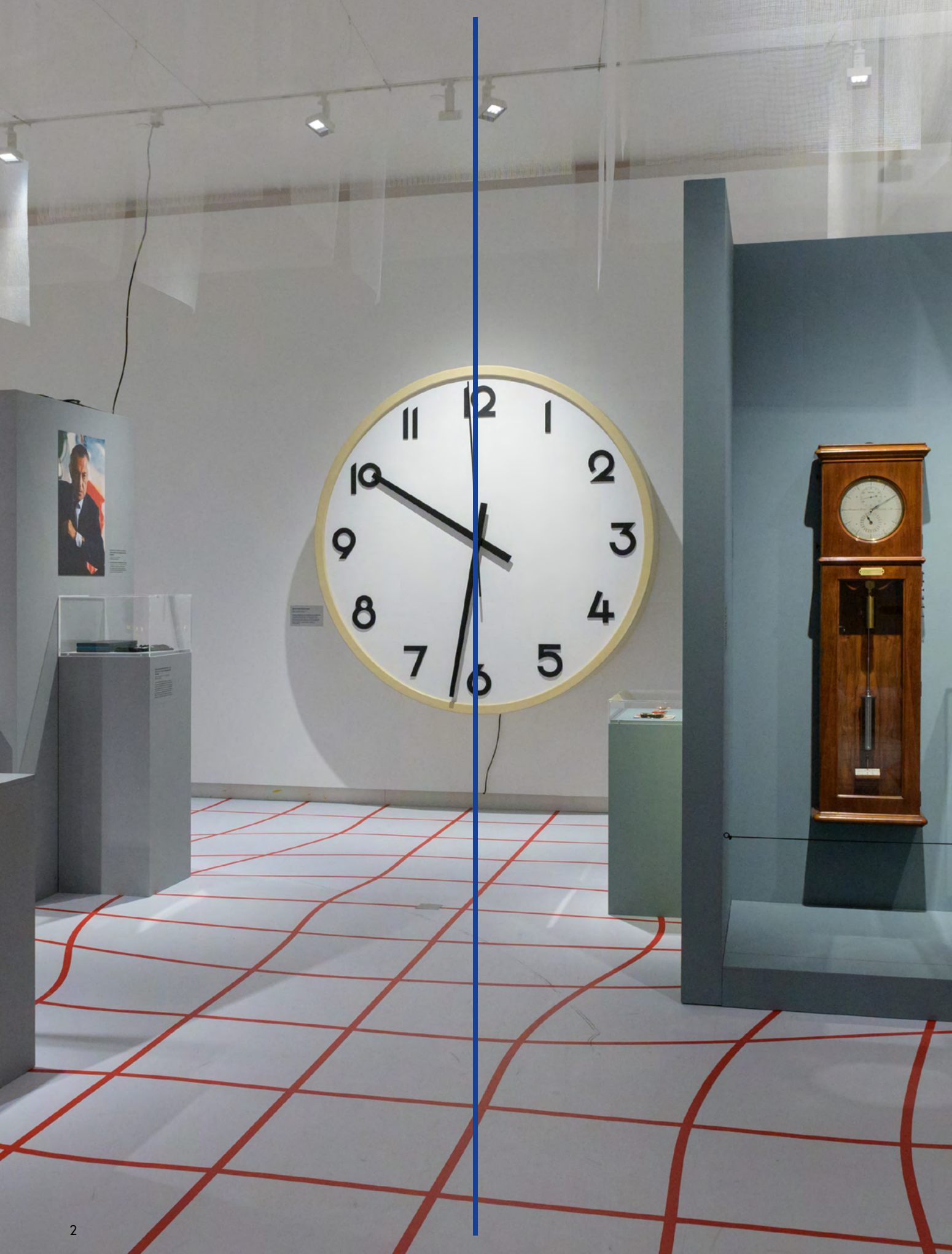

DESIGN
MUSEUM
DEN
BOSCH

میرزا

JAAARBOEK
2025

DESIGN MUSEUM DEN BOSCH

Voorwoord	4
Tentoonstellingen	6
Collectie	56
Publieksprogramma	70
Educatie	84
Publieksverbreding	96
Diversiteit & inclusie	100
Digitale innovatie	102
Marketing & communicatie	108
Persoverzicht	114
Development & relatiemanagement	124
Bedrijfsvoering & financiën	126
Personeel	130
Raad van toezicht	133
Colofon	136

Over 2025

Een jaar van voorspoed, teleurstelling en ook weer opwindning over de toekomst, dat was kort samengevat 2025. Eerst maar die forse teleurstelling, want dat was het toen de burgemeester en wethouder Cultuur van 's-Hertogenbosch in oktober meedeelden dat de nieuwbouwplannen voor het Design Museum in de Bossche Stadsdelta niet door konden gaan. We denken dat de stad een mooie kans niet heeft verzilverd, maar vanwege te weinig politiek draagvlak geldt ook hier letterlijk dat de meeste stemmen gelden. Meer dan hoopgevend was wel dat ook allerlei politieke partijen die niet achter de nieuwbouwplannen stonden, wel onverkort hun waardering uitspreken over het programma en de ambities van Design Museum Den Bosch.

Goed nieuws was er gelukkig ook, en dat bestond om te beginnen uit onze tentoonstellingen. Zoals de regelmatige bezoekers en lezers van dit jaarboek inmiddels wel weten, programmeren we tentoonstellingen en andere activiteiten met soms heel uiteenlopende onderwerpen, het liefst nu en dan contrasterend ten opzichte van elkaar. Dat houdt het museum heel fris en biedt de mogelijkheid voor bezoekers om onverwachte onderwerpen in het museum tegen te komen. In het begin van het jaar kon een bezoeker in Design Museum Den Bosch zowel de technisch en maatschappelijk getinte tentoonstelling *Design voor de planeet* als een tentoonstelling over het streetstyle-merk Supreme bekijken. Later kon een bezoek aan de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld* worden afgewisseld met visueel verbluffende hoogtepunten uit onze eigen collectie keramiek.

Gelukkig bestaat voor onze activiteiten veel belangstelling, zowel van bezoekers en deelnemers, als ook van financiële partners en van media.

We kunnen nog steeds trots zeggen dat aan vrijwel al onze tentoonstellingen ruim aandacht wordt besteed in kranten en tijdschriften, op radio en online media en soms op televisie. Die belangstelling breidt zich uit. Nadat we al enkele jaren ons programma communiceren aan buitenlandse museumcollega's door middel van internationaal congresbezoek, en door persoonlijke contacten, hebben we afgelopen jaar gemerkt hoezeer gelijkgestemde instellingen in het buitenland onze ideeën waarderen en nu ook concreet willen samenwerken. Een dergelijke internationale samenwerking was begin van het jaar een presentatie van vijf vooraanstaande Europese designmusea in de tentoonstelling *Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties*. Internationale musea hebben nu serieuze belangstelling om onze succesvolle grote tentoonstellingen *Vrouwen als technologie* en *Van Bauhaus naar Mekka* over te nemen. Ongetwijfeld meer daarover in het volgende Jaarboek.

In ons museum zijn nog twee verheugende en opvallende ontwikkelingen te melden. Allereerst is dat een bijna verbluffende groei van het aantal bezoeken van scholen, die deels buiten de gangbare openingstijden plaatsvinden. Hoe geweldig is het niet om al dat jonge volkje, onder begeleiding van onze museumdocenten en al of niet bewapend met een opdracht, enthousiast door onze tentoonstellingen te zien banjeren. Een andere ontwikkeling is de gestage groei van het kwalitatief hoogwaardige contextprogramma, dat bestaat uit lezingen, rondleidingen, workshops en allerlei speciale avonden die zorgen voor verdere verdieping van en bijzondere accenten in ons programma, en voor de aanwas van een veelsoortig publiek. Nauw hiermee verbonden is de doorgaande uitbreiding van de Derde Verdieping, onze digitale kennissite. Mede

door die groei zijn we afgelopen jaar begonnen aan de bouw van een nieuwe website die de komende jaren een adequater digitaal instrument zal worden van Design Museum Den Bosch.

Al deze ontwikkelingen van ons museum kunnen alleen bereikt worden dankzij een geweldig team. Het betreft niet alleen de mensen die vooraan staan bij de openingen, maar ook de zakelijke, administratieve en organisatorische medewerkers, de jongens van ons ingehuurde technische team en de medewerkers in de winkel. Buiten het museum hebben we vrienden die ons functioneren ondersteunen en onze activiteiten mogelijk maken; de leden van businessnetwerk Club Design, de *Members* en *Patrons*, die donaties doen en objecten schenken en vooral ook onze ambassadeurs zijn. En natuurlijk zijn er de onmisbare fondsen die wezenlijk bijdragen aan onze ambitie en ons in staat stellen een relevant museum in deze bijzondere tijd te laten zijn. In het bijzonder vermelden we hier graag de steun van provincie Noord-Brabant. Als allerlaatste bedankt het museum graag de gemeente 's-Hertogenbosch en de wethouder van Cultuur voor hun vertrouwen in de dagelijkse praktijk en de toekomst van ons museum.

Timo de Rijk, directeur-bestuurder

TENTOON- STELLINGEN

In 2025 toonde Design Museum Den Bosch maar liefst twintig tentoonstellingen en presentaties, waarvan dertien nieuwe. Een belangrijk doel van de het museum is om de beschikbare ruimte zo goed mogelijk in te zetten. Twaalf van de tentoonstellingen en presentaties waren niet in onze 'gebruikelijke' tentoonstellingszalen te zien, maar vonden plaats in de gratis toegankelijke Young Design Space, in de hal naast onze monumentale trap, in de keramiëkkast op de tweede verdieping of in de omloop die daarnaast te vinden is. Op deze manier bieden we bezoekers meer waar voor hun geld, en wordt een bezoek aan Design Museum Den Bosch een rijkere ervaring. Het bezoekersonderzoek laat zien dat deze strategie succesvol is: onze toegangsprijs is de afgelopen jaren toegenomen, maar daarmee is ook de waardering voor het museum gestegen, en bezoekers brengen aanzienlijk meer tijd door in het museum.

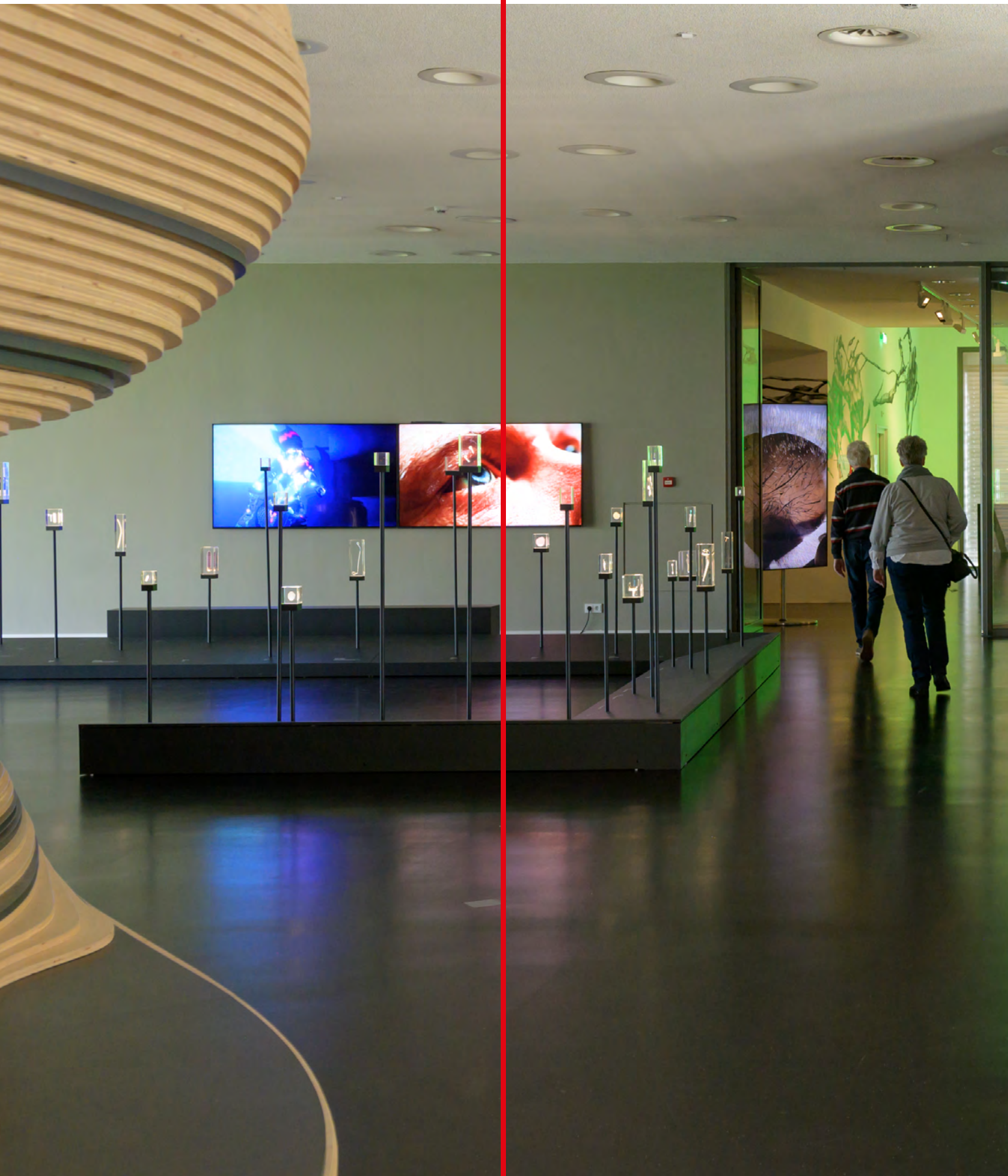
Om bezoekers die oorspronkelijk kwamen voor Het Noordbrabants Museum te verleiden ook een bezoek te brengen aan Design Museum Den Bosch, maken we steeds vaker gebruik van een spectaculair object in de hal naast de trap, dat een voorproefje vormt van de tentoonstelling die op zaal te zien is. We zijn ervan overtuigd dat de paaldansende robot van *Vrouwen als technologie*, en het 6 meter hoge model van de klokkentoren uit Mekka, veel bezoekers nieuwsgierig hebben gemaakt.

De thematische beleidslijnen zijn in de tentoonstellingsprogrammering heel goed zichtbaar. Levensbeschouwing, lifestyle en identiteit zag je duidelijk terug in een tentoonstelling als *Supreme – Resampling the World* en de serie presentaties *Soft Spaces*. Maar ook grote tentoonstellingen als *Vrouwen als technologie* en *Van Bauhaus naar Mekka* gingen

over deze thematiek. *Vrouwen als technologie* was daarnaast een mooi voorbeeld van de beleidslijn Techniek, cultuur en natuur. Ook *Design voor de planeet* en de daarbij horende presentatie *PostPlanet* horen bij dat thema.

De positie van de ontwerper werd getoond en gethematiseerd in de tentoonstelling *The Surface Decoration Ball* en in veel van de presentaties die te zien waren op de omloop op de tweede verdieping. Hierbij werd tevens onze eigen collectie sieraden en keramiek in het zonnetje gezet. Denk bijvoorbeeld aan *Does it do anything for me?*, *De stoel*, *de lamp*, *de vaas en... de theepot?*, *Martijn Verzijl – met de handen in het haar* en *Van de kunstacademie naar het museum*.

Vaste presentatie **Design!**

Op de begane grond van Design Museum Den Bosch is de permanente presentatie *Design!* te zien. Aan de hand van 14 verschillende thema's stap je in de wereld van de vormgeving. De presentatie laat de visie van Design Museum Den Bosch op design zien: design is overal, van iedereen en heeft een grote maatschappelijke impact, in het verleden, het heden en de toekomst. De presentatie is zonder museumticket te bekijken en vormt het perfecte startpunt voor je bezoek aan het museum én een goed gesprek over design.

Je bent de hele dag omringd door design. Het is de sneaker die je draagt, de auto waar je in rijdt, het bestek waar je mee eet en de telefoon waar je mee belt. Design begint bij je eigen lijf: je laat je haren knippen, je traint je spieren, en je versiert misschien

wel je huid. Design laat zien wie je bent, wie je wilt zijn en waar je bij wilt horen. En design is van iedereen. Op de Derde Verdieping, het digitale kennisplatform van het museum, kun je je blik verbreden bij de thema's van deze presentatie. Experts en liefhebbers delen er vanuit verschillende invalshoeken hun kennis over de onderwerpen.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door curator Anne-Karlijn van Kesteren. Het tentoonstellingsontwerp en de grafische vormgeving werden verzorgd door Frans Bevers en Paulien Berendsen.

Design! is financieel ondersteund door het Mondriaan Fonds; Dioraphte; BPD Cultuurfonds; VSBfonds; Club Design, en dankzij de steun van de gemeente 's-Hertogenbosch en onze vrienden en partners.

Vaste presentatie

Het OntwerpStation

Midden in de hal van het museum bevindt zich het OntwerpStation: een interactieve en altijd gratis toegankelijke maak-, doe-, denkplek. Hier ontdek je op een actieve manier wat design is. Zo kan de collectie uitprobeerd en zelfs aangeraakt worden, en kan de bezoeker zelf aan de slag met het maken van een ontwerp. Ook vind je hier speciale bingo kaarten. Met deze kaarten ontdek je design zowel in als buiten het museum. Want design is overal. Alles om ons heen is ontworpen en precies dat kun je hier ervaren.

We hebben dit project ontwikkeld samen met Studio Sociaal Centraal en uiteenlopende groepen uit Den Bosch. Zo nodigden we Bossche jeugd, jonge nieuwkomers, families en de kinderopvang uit om mee te denken en te ontwerpen. De wensen en ideeën uit deze sessies werden vervolgens vertaald naar verschillende ontwerpvoorstellen die we in het museum met de doelgroepen én onze reguliere museumbezoekers uitprobeerden. Ook waren 10-4 studio en HeyHeyDeHaas betrokken bij het ontwerp van deze bijzondere plek.

Het OntwerpStation werd mogelijk gemaakt het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en de gemeente 's-Hertogenbosch

19 september 2023 – 29 april 2026
Does it do anything for me?

Design Museum Den Bosch toonde een greep uit het omvangrijke oeuvre van sieraadontwerper Hans Appenzeller. Appenzeller (74) is al ruim 54 jaar actief als ontwerper. Hij stond samen met Lous Martin in 1969 aan de wieg van de allereerste sieradengalerie Galerie Sieraad en runt vanaf 1974 zijn eigen winkel en atelier in Amsterdam. In 1983 opende Appenzeller galleries in New York aan Madison Avenue, en West Broadway. Daar hoorde hij een klant vragen 'does it do anything for me?'. Een opmerking die hem deed realiseren dat de drager en het sieraad een symbiose vormen. Dit jaar neemt Appenzeller afscheid en sluit hij zijn winkel en atelier in Amsterdam.

Does it do anything for me? toonde een selectie sieraden afkomstig uit de genereuze schenking van 300 werken uit het archief van Appenzeller, aangevuld met stukken uit de collectie van het museum en enkele private bruiklenen. Bijzondere ontwerpen gingen in deze intieme presentatie hand in hand met persoonlijke verhalen en origineel beeld- en archiefmateriaal.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door curator Anne-Karlijn van Kesteren. Het tentoonstellingsontwerp en de grafische vormgeving werden verzorgd door Studio met met.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van de gemeente 's-Hertogenbosch en onze vrienden en partners.

'Het logo is krachtig, maar de betekenis is vooral ontstaan door de consumenten, zoals jij en ik'

curator Bao Yao Fei in een interview met Sneakerjagers

23 november 2024 – 23 maart 2025

Supreme – Resampling the World

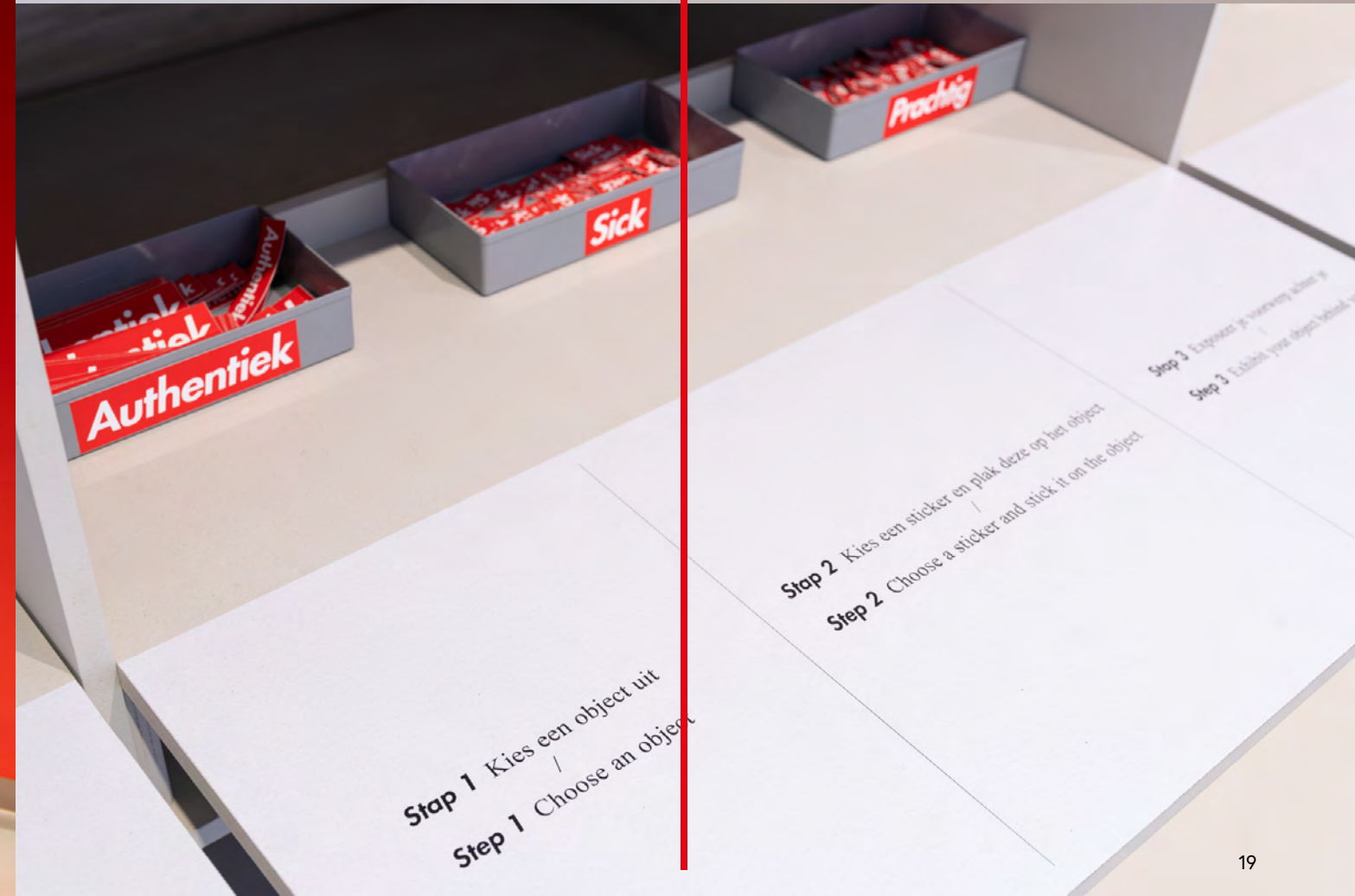
Voor veel jongeren is het een bekend en gewild logo: de witte letters op een knalrood vlak van het merk Supreme. Voor mensen van oudere generaties is het Supreme-universum van *drops*, *campen*, *resellers*, *hypebeasts*, *logomania* en *collaborations* juist een compleet onbekende wereld. Design Museum Den Bosch presenteerde de eerste museale tentoonstelling van het merk Supreme. Het museum koos er bewust voor deze tentoonstelling te maken zonder medewerking van het merk Supreme.

Het rood-witte logo van het hippe skatemerk Supreme vind je terug op T-shirts en skateboards, maar ook op klapstoelen, pingpongtafels, BIC-pennen, Rietveldstoelen, strandstoeltjes, bijlen, Pantonstoelen of een porseleinen engeltje van Meissen. Op het eerste gezicht lijkt het compleet willekeurig waar Supreme zijn logo op plaatst. Maar wat voor object het merk zich ook toe-eigent: duizenden fans van over de hele wereld zitten iedere donderdag klaar voor de *drop* van nieuwe producten, en alles verkoopt geheid uit. Hiermee is het merk Supreme een cultureel fenomeen dat je laat reflecteren op onze consumptiemaatschappij, de kracht van merken, jeugdcultuur en commercie.

Nog nooit eerder richtte een museum de blik op Supreme, en nog nooit eerder waren zó veel objecten van het merk in één tentoonstelling te zien. Het museum onderzocht zo hoe Supreme bestaande producten aantrekkelijk weet te maken, en keek welke lessen we, zowel voor ontwerpers als voor kritische consumenten, uit deze 21ste eeuw manier van 'upcyclen' kunnen trekken.

Supreme – Resampling the World werd samengesteld door curator Bao Yao Fei. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Bart Guldemond. Sean van den Steenhoven zorgde voor het grafisch ontwerp. Het campagnebeeld werd vormgegeven door Studio Lesley Moore.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van Fonds 21 en dankzij de steun van de gemeente 's-Hertogenbosch en onze vrienden en partners.

14 september 2024 – 9 februari 2025
Design voor de planeet

Al eeuwenlang dromen ontwerpers, architecten en ingenieurs ervan om de wereld naar hun hand te zetten. Wat als we hele continenten konden bouwen, orkanen konden temmen of de straling van de zon konden dimmen? Dit soort grote, opzettelijke ingrepen in de natuur wordt ook wel geo-engineering genoemd: het aanpassen, bouwen, vormgeven van de aarde zélf. De tentoonstelling *Design voor de planeet* toont voor het eerst het design en de geschiedenis van het fenomeen geo-engineering.

De laatste jaren komt de term geo-engineering steeds vaker voorbij in discussies over het klimaat. Nu de ernstige gevolgen van klimaatverandering steeds duidelijker zichtbaar worden, snakken we naar een pasklare oplossing – een *quick fix*. Is geo-engineering inderdaad 'een slecht idee waarvoor het nu de hoogste tijd geworden is', zoals wetenschapsjournalist Eli Kintisch schreef?

De vormgeving van de aarde kent een lange designgeschiedenis: van koloniale plannen voor het vergroenen van de Sahara, via de angst voor orkanen als oorlogswapen in de Koude Oorlog, tot huidige plannen om CO2 uit de lucht te onttrekken of de aarde te koelen met enorme zonneschermen in de ruimte. In de tentoonstelling zag je hoe ontwerpers, ingenieurs en wetenschappers al decennialang de wereld naar hun hand proberen te zetten. En dat die pogingen tot een enorme diversiteit aan ontwerpen hebben geleid, die de complexe en problematische wortels tonen van een begrip dat heel modern lijkt.

Bij deze tentoonstelling is een podcastserie gemaakt. Deze is te bekijken op de Derde Verdieping. Op de Derde Verdieping zijn ook aanvullende artikelen en video's te zien.

Design voor de planeet werd samengesteld door curator Tomas van den Heuvel. Het tentoonstellingsontwerp werd verzorgd door Studio Kinkorn en het grafisch ontwerp werd verzorgd door Studio Rogier Arents. Het campagnebeeld werd vormgegeven door Studio Lesley Moore.

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het Mondriaanfonds, het Cultuurfonds, Stichting Zabawas en de Provincie Noord-Brabant, en dankzij de steun van de gemeente 's-Hertogenbosch en onze vrienden en partners.

17 december 2024 t/m 2 februari 2025
PostPlanet

In de vrij toegankelijke hal van het museum was het kleine project *PostPlanet* te zien. *PostPlanet* betrof een Virtual Reality-ervaring die ontwikkeld werd door de Designers in Residence van het museum, Lars van Vianen en Chris Kievid. Het project sloot aan bij de tentoonstelling *Design voor de planeet*, die op de eerste verdieping te zien was.

PostPlanet bestond uit een VR-kijker die je uitnodigde op een nieuwe manier naar de interactie tussen mens en planeet te kijken.

Design Museum Den Bosch stelde met steun van Cultuurloket DigitALL een Designer in Residence aan voor een periode van anderhalf jaar. In het voorjaar van 2024 zijn Chris Kievid en Lars van Vianen gestart. Zij onderzochten de kansen, mogelijkheden en valkuilen van interactieve digitale presentatiemogelijkheden in de fysieke ruimte van het museum. Aan de hand van drie verschillende testcases wilden ze ontdekken welke vormen van ER (extended reality) aanslaan bij ons museumpubliek, welke verhalen uit tentoonstellingen en de collectie zich lenen voor de inzet van digitale presentatiemogelijkheden en op welke manier onze conservatoren ER kunnen inzetten in hun projecten.

Dit project werd mede mogelijk gemaakt door de steun van Cultuurloket DigitALL, de gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

23 januari 2024 t/m 12 januari 2025 De stoel, de lamp, de vaas en... de theepot?

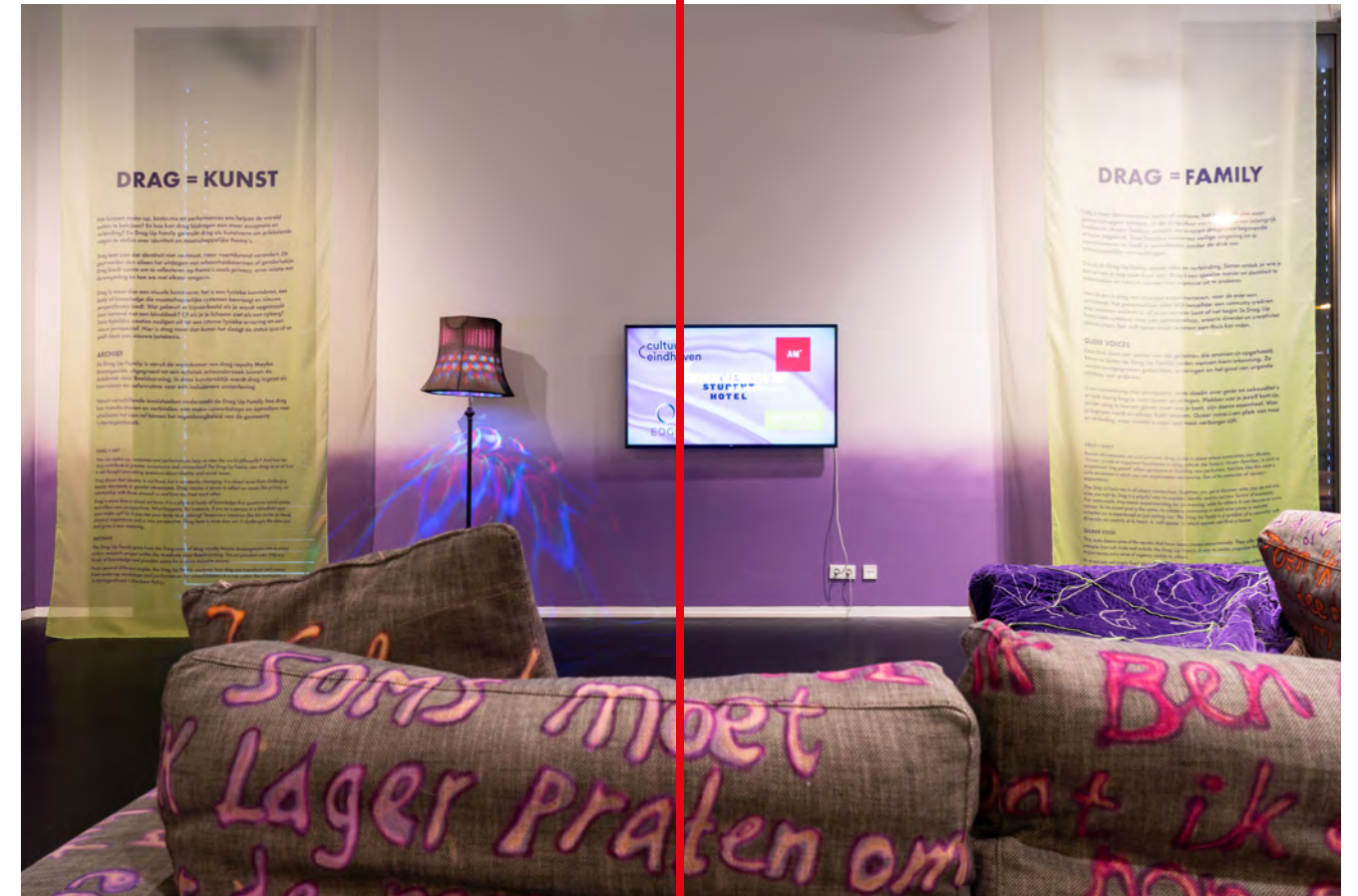
In deze presentatie was een selectie theepotten te zien uit de collectie van Design Museum Den Bosch. We toonden ontwerpen van kunstenaars als Kazimir Malevich en Cindy Sherman, kleurrijke theepotten van ontwerpers van de Memphisgroep en expressieve, sculpturale 'theepotten' van Amerikaanse kunstenaars als Robert Arneson en Adrian Saxe. Ook onze omvangrijke collectie industrieel gebruiksgoed, gemaakt door Nederlandse fabrieken als Mosa, De Sphinx en Cor Unum, mocht niet ontbreken. Bekende Nederlandse designers als Gijs Bakker, Hella Jongerius en Maarten Baas waren ook vertegenwoordigd.

De stoel, de lamp en de vaas zijn dé objecten waarmee een ontwerper een statement wil maken; die tref je dan ook doorgaans aan in een oeuvre. In Engeland profileerden ontwerpers zich halverwege de vorige eeuw echter ook met hét stralende middelpunt op tafel en het toppunt van *Britishness*: de theepot. Wat maakt een theepot een theepot? Een handvat, een tuit en een vat voor de thee. Deze onderdelen zijn essentieel om een object als theepot te herkennen. Sommige theepotten zijn echter zo abstract of expressief vormgegeven dat ze alleen nog maar refereren aan het idee van een theepot.

Theepotten zijn meer dan een gebruiksvoorwerp waaraan ontwerpers en kunstenaars allerhande vormen geven; ze hebben in verschillende culturen ook een symbolische betekenis. In de Chinese cultuur is het schenken van thee een teken van respect, en in Engeland werd de afternoon tea een vast onderdeel van de sociale etiquette. De theepot is daarmee het tastbare symbool van een belangrijk ritueel.

Deze presentatie werd samengesteld door conservator Marte Rodenburg. De kast is ontworpen door Peter Hopman van Bureau Lakenvelder in samenwerking met GoGo Plastics.

Deze presentatie werd mede mogelijk gemaakt door de steun van gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

18 januari 2025 t/m 23 februari 2025
Soft Spaces: Beyond the glitter

Op 18 januari opende de presentatie *Soft Spaces: Beyond the glitter* in Design Museum Den Bosch. De presentatie was het resultaat van een uniek traject van co-creatie, waarbij groepen uit de stad worden gekoppeld aan textielkunstenaars om samen een zogeheten Soft Space te ontwikkelen. Dit is een ruimte waar gesprekken gevoerd kunnen worden over thema's zoals mentale gezondheid, identiteit en veiligheid.

Voor deze tweede editie van *Soft Spaces* ging het Bossche dragcollectief Drag Up Family aan de slag met textielkunstenaar Yamuna Forzani. Het resultaat hiervan was een artistieke woonkamer waar je de ervaringen van de Drag Up Family kon terugvinden. En waar je ontdekte dat drag niet slechts glitter en glamour is, maar ook een manier om prikkelende vragen te stellen over identiteit en maatschappelijke thema's. De presentatie was te zien op de gratis toegankelijke begane grond van het museum.

De Drag Up Family werd geboren in de woonkamer van drag royalty Maybe Boozegeoisie en is uitgegroeid tot een artistiek actieonderzoek vanuit de Academie voor Beeldvorming waarbij drag wordt ingezet als kennisbron en oefenruimte voor een inclusievere samenleving. Drag breekt hokjes open, eist vrijheid op en verlegt grenzen. Voor jezelf óf voor een ander. Als zodanig is drag een vorm van activisme waar je nieuwe definities van normaal kunt oefenen en uitdragen. De Drag Up Family bouwt zo aan een community waar iedereen die wil experimenteren met drag welkom is.

Dit project werd begeleid door medewerker publieksverbreding Sanne Boersma en kwam tot stand in samenwerking met Drag Up Family, Yamuna Forzani en Malou van Doormaal. De grafische vormgeving werd verzorgd door Dana Dijkgraaf Design.

Dit project werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie, de gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

4 februari 2025 t/m 23 maart 2025

Posse

De installatie *Posse* liet zien hoe onze identiteit en emoties worden gevormd door de wisselwerking tussen cultuur, technologie en groepsdynamiek. De inspiratie voor deze installatie werd gevormd door het merk Supreme, waarover op de tweede verdieping een tentoonstelling te zien was. Supreme verbindt straatcultuur, mode en design. *Posse* toonde een geabstraheerde, maar herkenbare weergave van figuren die onderling én met de toeschouwer in contact staan.

Deze *posse* reageert op bezoekers en ontstaat uit de samensmelting van alle mensen die ooit voor de installatie hebben gestaan. Samen met het publiek vormt de installatie een dynamisch geheel waarin individualiteit en collectiviteit samensmelten. *Posse* nodigde je uit om na te denken over de betekenis van cultuur, identiteit, emoties en verbondenheid in een digitale wereld die wordt gestuurd door interactieve algoritmes. De installatie was te zien op de gratis toegankelijke begane grond van het museum.

Posse was het tweede project in het Designer in Residence-traject, waarbij meerdere prototypes en installaties getoond en getest worden in het Design Museum Den Bosch om de kansen, mogelijkheden en valkuilen van interactieve digitale presentatiemogelijkheden in de fysieke ruimte van het museum te onderzoeken. Met steun van Cultuurloket DigitALL werden Chris Kievid en Lars van Vianen in 2024 aangesteld als een Designer in Residence voor een periode van anderhalf jaar.

Dit project werd mede mogelijk gemaakt door de steun van Cultuurloket DigitALL, de gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

22 februari 2025 t/m 25 mei 2025 Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties

Deze tentoonstelling was een opwindende reis langs vijf belangrijke Europese designcollecties. Speciaal voor Design Museum Den Bosch maakten Design Museum Brussels, Designmuseum Danmark, mudac Lausanne, Triennale Milano en Domaine de Boisbuchet een keuze uit hun bijzondere verzamelingen. De vaak zeer gevarieerde selecties reflecteerden de geschiedenis van deze toonaangevende designinstituten. Zo ontdekte je dat designverzamelingen gebruikt werden voor tal van redenen, variërend van inspiratie voor plaatselijke ambachtslui tot ondersteuning van de nationale innovatie-agenda. Design Museum Den Bosch presenteerde de tentoonstelling *Trans Europa Design Express* als manier om na te denken over het designmuseum van de toekomst.

De getoonde objecten in de tentoonstelling kenden een grote diversiteit. Designmuseum Danmark bijvoorbeeld bezit opvallend veel Aziatische objecten die ter inspiratie dienden voor Deense ontwerpers en ambachtslui. De collectie van mudac uit Lausanne is veel kleiner en bestaat vooral uit ouder en hedendaags design uit de eigen regio, aangevuld met objecten van bijvoorbeeld Jean Cocteau, Salvador Dali en Max Ernst. Design Museum Brussels is daarentegen ontstaan

als gevolg van de verwerving van een particuliere collectie kunststof voorwerpen uit de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw. De collectie van Domaine de Boisbuchet in centraal Frankrijk is het neusje van de zalm van de moderne designtraditie met werk van Alvar Aalto, Charles Eames en Frank Lloyd Wright, maar kent ook anonieme objecten zoals een Western paardenzadel. Tot slot waren er objecten te bewonderen van Italiaanse ontwerpers als Gaetano Pesce en Gio Ponti van de wereldberoemde Triennale uit Milaan, evenals affiches, boeken en films met betrekking tot de geschiedenis van de Triennale Milano.

Design Museum Den Bosch voelt zich verbonden met de familie van designmusea in Europa waar veel interessante discussies spelen over programmering en collectievorming. Net als wij staan ze voor de opgave de nieuwe culturele ontwikkelingen in onze wereld te begrijpen, te verzamelen en te tonen.

De tentoonstelling werd samengesteld door directeur Timo de Rijk en de directeurs van de deelnemende musea, met ondersteuning van Anneloes Ebing. Het tentoonstellingsontwerp was verzorgd door Studio Bart Guldmond en de grafische vormgeving door Sean van den Steenhoven.

Deze tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door de steun van gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

Triennale Milano

**ENZO MARI
CURATED BY
HANS ULRICH
OBRIST**

WITH FRANCESCA GIACOMELLI

17 OTTOBRE 2020 – 18 APRILE 2021

Triennale Milano, Via Alemagna 6

**TRANS EUROPA
DESIGN EXPRESS**
– EEN REIS LANGS
DESIGNCO
A JOURNEY THRO
FIVE DESIGN COLI

Domaine de Boisbuchet

“Boisbuchet is een binnen- en buitenlaboratorium voor interdisciplinair onderzoek op het gebied van design, architectuur en natuur. De unieke collecties objecten en literatuur dienen zowel voor tentoonstellingen, creatieve ‘residencies’ als voor workshops.”

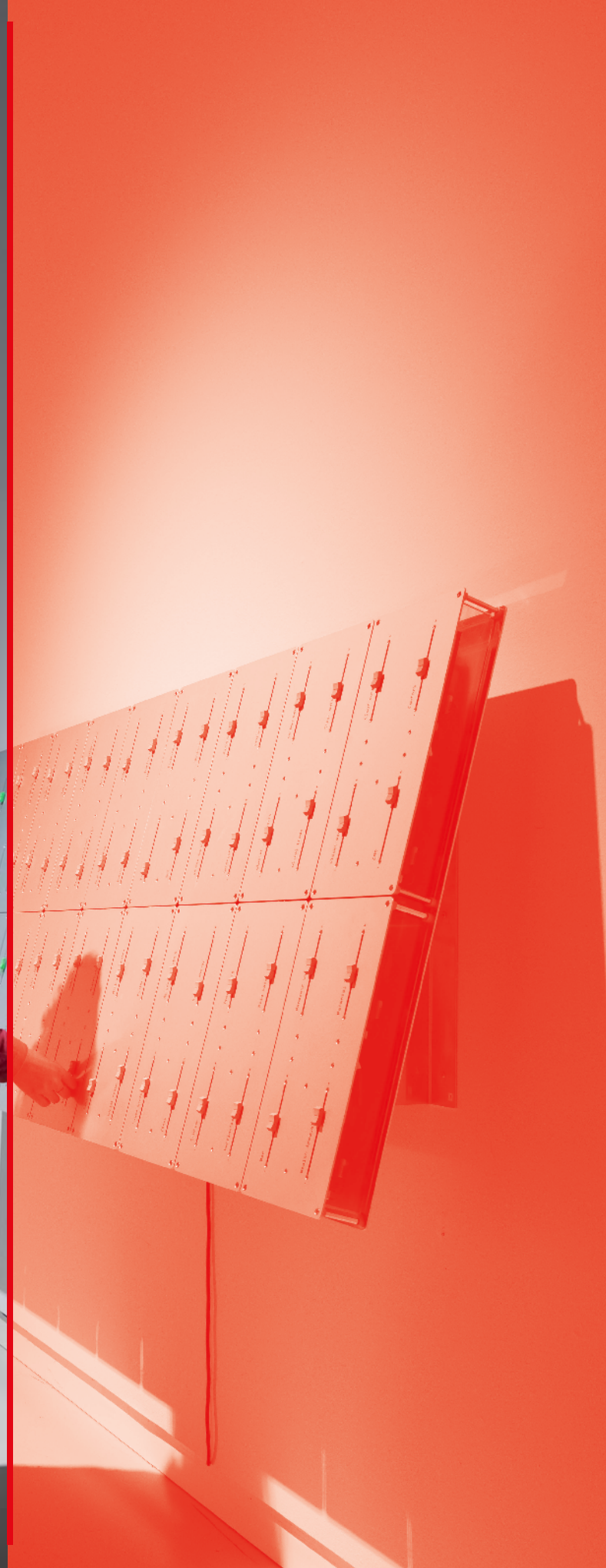
“Boisbuchet is an indoor and outdoor laboratory for interdisciplinary research in design, architecture and nature. Its unique collections of objects and literature serve exhibitions, creative residencies and workshops alike.”

—Mathias Schwartz-Claus, director Domaine de Boisbuchet, Lessac

NL - Domaine de Boisbuchet belichaamt de droom en de idealen van Alexander von Vegesack. Voor zijn werk als medeoprichter van Vitra Design Museum, als verzamelaar en tentoonstellingsmaker, als auteur van tientallen boeken, als inspiratiebron en initiator van een veelheid aan projecten, kortom als cultuurondernemer pur sang, is hij een van de mensen die sinds de jaren zestig de wereld van het design mede heeft bepaald. Na de aankoop van Boisbuchet in 1986 en de daaropvolgende renovaties van de belangrijkste gebouwen richtte Von Vegesack het Centre International d'Education Culturelle et Agricole (CIECA) op. De collectie van Boisbuchet vormt bij uitstek de reflectie van Von Vegesack, en demonstreert dat mensen en dat design de toekomst vormen. Het Domaine de Boisbuchet is een inspirerende omgeving voor de natuur waar de collectie design de achtergrond vormt voor bijeenkomsten van ontwerpers en denken dat doel is Boisbuchet in permanente staat van ontwikkeling, en is het landschap ingericht met plekken voor design en creativiteit.

EN - Domaine de Boisbuchet embodies the dream and ideas of Alexander von Vegesack. For his work as co-founder of Vitra Design Museum, as a collector and exhibition maker, as author of dozens of books, as an inspire and initiator of a multitude of projects, in short as a cultural entrepreneur par excellence, he is one of the people who has helped shape our idea of design since the 1960s. After the purchase of Boisbuchet in 1986 and the subsequent renovations of the main buildings, Von Vegesack founded the Centre International de recherche et d'éducation culturelle et agricole (CIECA). The Boisbuchet collection is an excellent reflection of Von Vegesack's views, and demonstrates that things are about people and design shapes the future. The Domaine Boisbuchet is an inspiring environment in nature where the design collection forms the backdrop to workshops and other meetings of designers and thinkers about the future. For that purpose, Boisbuchet is in a permanent state of development, and the estate is furnished with places for design and creativity.

28 mei 2025 t/m 5 juni 2025

Waar ik heen ga

Waar ga ik heen? Een vraag die we ons allemaal wel eens stellen. Een vraag die richting geeft, verwarring zaait, of juist deuren opent.

In deze kleine presentatie gaven 44 studenten van St. Joost, New Design & Attitudes ieder hun eigen antwoord op deze universele vraag. Hun werk vormde samen een gelaagde route: een reis langs verrassende uitzichten, onverwachte wendingen en scherpe observaties. Van onderzoek tot publicatie, van installatie tot sculptuur en performance – de vormen waren net zo divers als de perspectieven.

Deze kleine presentatie in de Young Design Space werd gemaakt door de studenten van St. Joost, New Design & Attitudes 3.

Dit project is mede mogelijk gemaakt door de steun van gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

10 juni 2025 t/m 22 juni 2025
Connect

In de lente van 2025 waren tweehonderd leerlingen van zeven Brabantse scholen bezig met het verzinnen van een ontwerp, dat ze vervolgens zelf zeefdrukten in het Grafisch Atelier Den Bosch. De stoffen tasjes met felgekleurde designs die ze maakten, waren vanaf 10 juni te zien in Design Museum Den Bosch.

De expositie was de afsluiting van het tweejarige lesprogramma Connect, waarbij leerlingen tussen de 12 en 18 jaar van speciaal en regulier onderwijs uitgedaagd werden na te denken over alledaagse ontwerpen. Prikkelende vragen als: 'Wat voor vervoersmiddel heeft een zeemeermin nodig in de woestijn? En wat voor schoenen draagt een clown in de ruimte?' stonden centraal bij het bezoek aan Design Museum Den Bosch. De fantasierijke ideeën die tijdens de ontwerplessen naar boven kwamen, werkten ze vervolgens uit in het Grafisch Atelier.

Voor de docenten van ds. Pierson college, Sint-Janslyceum, Dieze College, Hooghuis TBL, Mytylschool Gabriël, Stedelijk Gym en ISK was dit project een manier om hun leerlingen te laten ervaren hoe zij een ontwerp kunnen creëren dat er niet alleen mooi uitziet, maar ook praktisch en betekenisvol is voor een specifieke doelgroep.

Het lesprogramma Connect biedt de jongeren een unieke ervaring; sommigen van hen zagen niet eerder een museum vanbinnen. En er wordt niet alleen een connectie gemaakt met kunst en design, Connect staat ook voor de verbinding tussen de jongeren onderling. Het brengt leerlingen van verschillende schooltypes, leeftijden, achtergronden en niveaus met elkaar in contact. Met als kers op de taart de expositie van hún eigen werk in een museum.

Dit project is mede mogelijk gemaakt door de steun van gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

5 april 2025 t/m 31 augustus 2025
Alle tijd van de wereld

Hoe meten we de tijd, en vooral: hoe geven we die vorm? Wat betekent het eigenlijk om productief te zijn, of om het maximale uit je dag te halen? De tentoonstelling *Alle tijd van de wereld* zette de tijd even stil, om die eens van dichtbij te kunnen bekijken. Ze verkende de verhalen achter de historische en moderne klokken, kalenders en andere tijdmeters die onze moderne wereld vormgegeven hebben.

Voor het eerst vertelde Design Museum Den Bosch een designgeschiedenis van de tijd. Het stelde de subjectieve, culturele, en economische betekenis van tijd centraal, aan de hand van de hulpmiddelen die de mens ontworpen heeft om grip op de tijd te krijgen. Alle tijd van de wereld benaderde klokken en andere tijdmeters niet alleen als kunstobjecten en ambachtsstukken, ook als revolutionaire en krachtige ontwerpen, die onze moderne wereld voorgoed hebben veranderd. De schijnbaar tegenstrijdige relatie tussen de mens en zijn machine – de mens is vormgever én gevangene van de klok – stond centraal in de tentoonstelling.

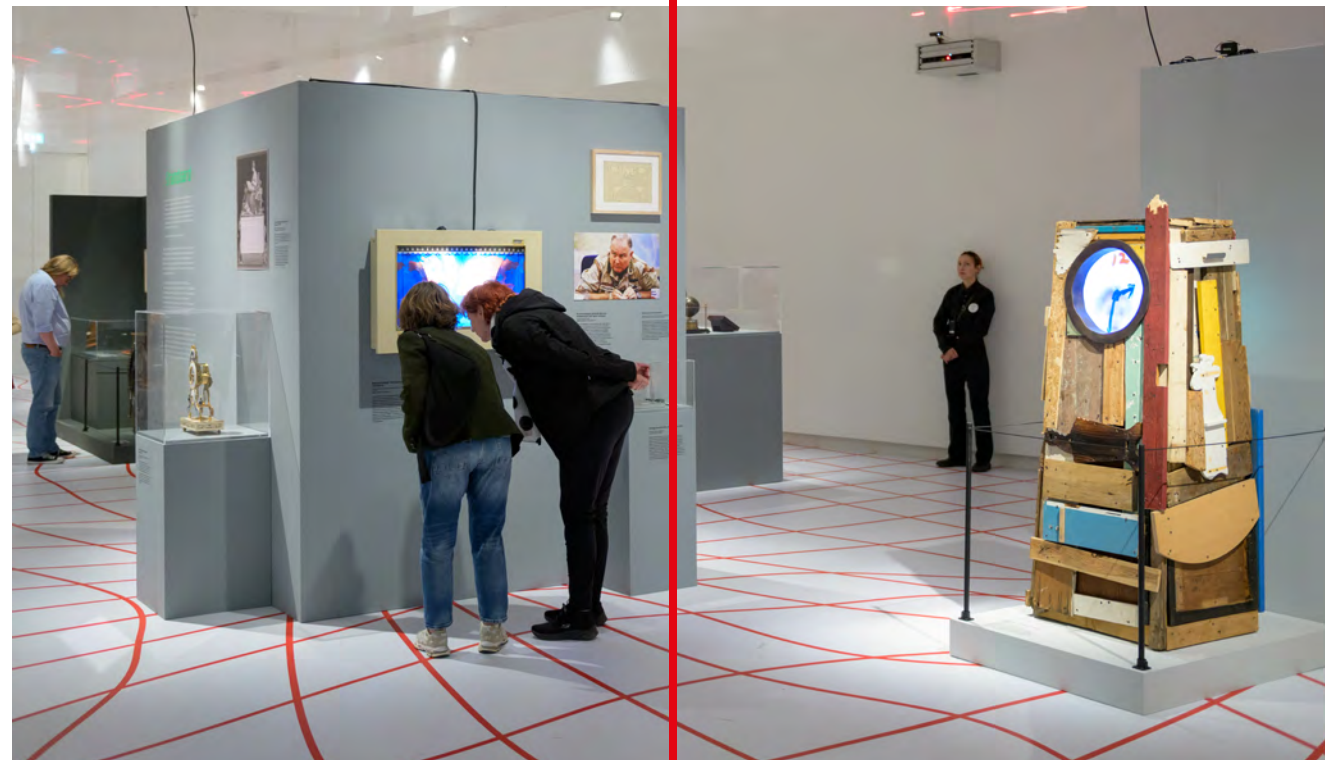
In de tentoonstelling waren zeldzame uurwerken (onder andere een luiddklok uit de middeleeuwen en unieke zakhorloges uit de 18de en 19de eeuw), kunstwerken (waaronder prenten van Hendrick

Goltzius en werken van hedendaagse kunstenaars als Maarten Baas en Joep van Lieshout) en kalenders en zonnepijlers (onder meer uit Indonesië, Afrika en Siberië) uit diverse collecties éénmalig samen te zien. Al deze werken nodigden uit tot reflectie over de betekenis van tijd.

Het bijzondere zaalontwerp werd verzorgd door Studio Ilona Laurijsse en Maaïke Stevens, in samenwerking met de Designers in Residence van Design Museum Den Bosch. Dit ontwerpteam, bestaande uit Chris Kievit en Lars van Vianen, onderzocht sinds 2024 de mogelijkheden van digitale en interactieve presentaties in het museum. Na diverse kleinere testprojecten zetten ze nu de stap naar een groter tentoonstellingsproject. In *Alle tijd van de wereld* was hun interactieve lichtinstallatie Emanon te zien. Dit werk verkende de natuurkundige en subjectieve dimensie van tijd.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door curator Tomas van den Heuvel en hoofdcurator Yassine Salihine.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van Stichting Leye Fonds, Gilles Hondius Foundation, Stichting Nelissen-Smit Fonds, Mr. Paul de Gruyter Stichting, Cultuurloket DigitALL, Coovels Smits Stichting, de gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

14 juni 2025 t/m 7 september 2025

Designprijs 2025

Design Museum Den Bosch presenteerde het werk van drie talenten uit de Brabantse designwereld in het kader van de Designprijs 2025: Amina Zemouli, Femke Hoppenbrouwer en Kantamanto Social Club. Deze talenten waren geselecteerd door Niels van Eijk en Miriam van der Lubbe, de laureaten van de Designprijs 2025. De Designprijs wordt iedere twee jaar toegekend door Het Cultuurfonds Noord-Brabant, beurtelings aan een gearriveerd ontwerper en aan een aankomend talent.

Design Museum Den Bosch heeft als doelstelling het belichten en bediscussieren van de culturele betekenis van vormgeving. De laureaten van de Designprijs zijn allemaal op hun eigen manier bezig met de manier waarop vormgeving betekenis heeft voor de samenleving, nu en in de toekomst.

Amina Zemouli (2001) is een Algerijnse vormgever die de grens tussen design en wetenschap opzoekt; haar werk komt voort uit wiskundige principes. Ze ontwerpt digitale sculpturen met behulp van modelleersoftware en print die vervolgens met een 3D-printer.

Social designer Femke Hoppenbrouwer (1998) ontwikkelt speelse en ontregelende projecten waarmee ze sociale stigma's blootlegt en maatschappelijke betrokkenheid vergroot. Haar werk draait om het zichtbaar maken van onderbelichte perspectieven, vaak in samenwerking met specifieke gemeenschappen, zoals ouderen en mensen met een mobiliteitsbeperking.

Kantamanto Social Club is een door Daan Sonnemans (1996) en Anabel Poh (1999) opgericht collectief dat een platform biedt aan modeontwerpers uit Ghana. Deze ontwerpers, ook wel upcyclers genoemd, maken unieke creaties van door het Westen afgedankte en uit het mondiale noorden geëxporteerde kleding.

De Designprijs van het Cultuurfonds Noord-Brabant wordt tweejaarlijks toegekend en wisselt tussen een gevestigde naam en een opkomend talent. Eerdere winnaars waren Piet Hein Eek (2017), Simone Post (2019), Bart Hess (2021) en Manon van Hoeckel (2023). De jury van 2025 bestond uit Fransje Gimbrère, Yassine Salihine en Bart Hess.

14 januari 2025 t/m 28 september 2025
**Van de kunstacademie naar
het museum**

In de keramiënkast op de tweede verdieping van het museum was een selectie van keramische werken te zien, verzameld door Jan van Haaren. Je ontdekte er werk van Nederlandse keramisten als Etie van Rees en Jan van der Vaart, maar ook van grote Europese namen als Lucie Rie en Lucio Fontana. De vazen, schalen en sculptuurtjes werden verzameld ter inspiratie van studenten van de Koninklijke School voor Kunst en Kunstnijverheid in Den Bosch tussen 1955 en 1970, waarvan Jan van Haaren de directeur was, en vormden de basis voor de huidige collectie van Design Museum Den Bosch.

Van Haaren wilde zijn academie aantrekkelijker en uitdagender maken voor studenten door het organiseren van tentoonstellingen en het aanleggen van een kwalitatief hoogstaande collectie kunst en vormgeving, waaronder keramiek. In 1958 verwierf Van Haaren een vaas van de Argentijns-Italiaanse beeldend kunstenaar Lucio Fontana, waarmee hij onbewust de basis legde voor de latere collectie kunstenaarskeramiek van Design Museum Den Bosch.

Deze collectiepresentatie werd samengesteld door conservator Marte Rodenburg. De kast is ontworpen door Peter Hopman van Bureau Lakenvelder in samenwerking met GoGo Plastics.

De presentatie is mede mogelijk gemaakt door de steun van gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

'Aan de hand van weefgetouwen, seksrobots, vintage keukens en fragmenten uit films en series demonstreert de tentoonstelling 'Vrouwen als technologie' hoe mannen zichzelf centraal stellen in het technologische ontwerpproces. Daarbij vonden (en vinden) ze het doorgaans interessanter om vrouwen door technologie te vervangen dan ze ermee te bedienen.'

**Simoon Hermus, de Volkskrant,
3 augustus 2025**

7 juni 2025 t/m 26 oktober 2025
Vrouwen als technologie

De tentoonstelling *Vrouwen als technologie* onderzoekt het snijvlak van vrouwelijkheid en technologie aan de hand van de zogenaamde 'rekenmeisjes', een therapeutische chatbot uit de jaren 60, paaldansende robots, quasi-erotische anatomische modellen, speciaal voor vrouwen ontworpen keukens en vele andere objecten die lieten zien dat technologie zelden neutraal is en altijd de heersende maatschappelijke denkbeelden weerspiegelt, zeker als het over vrouwen gaat.

In de tentoonstelling ontdekke je vier even belangrijke als problematische rollen die vrouwen (kunnen) spelen: vrouwen als huismakers, vrouwen als rekenmachines, vrouwen als broedmachines en vrouwen als lustmachines. Daarnaast kon je getuige zijn van de

belangrijke bijdrages die vrouwen leveren en hebben geleverd in de ontwikkeling van technologieën; in het huis, in de ontwikkeling van computers, op het medische gebied van vruchtbaarheid en in de seksindustrie.

Ook was er werk te zien van Loan Favan, een jonge kunstenaar en ontwerper uit Nieuw-Caledonië. Zij presenteerde haar nieuwe project P'AROWO NO ORORÉ (*Faces of Tomorrow*, in samenwerking met Stefan Boerkamp), waarin ze de stereotyperende afbeeldingen van cyborgs aan de kaak stelt.

Vanaf augustus werd de tentoonstelling verrijkt met de installatie *Talking Books*, binnen de context van *Designers in Residence* gemaakt door Lars van Vianen en Chris Kievit. Deze 'boeken' fluisterden om bezoekers te verleiden. De ingebouwde schermen onthulden verhalen, feiten en speelse aanwijzingen. Dit project kwam tot stand met steun van Cultuurloket DigitALL.

Bovendien was er bij *Vrouwen als technologie* sprake van een Derde Verdieping. Daarvoor werd een vijfdelige podcastserie geproduceerd (zie meer hierover in het hoofdstuk 'Digitale innovatie').

Deze tentoonstelling werd samengesteld door curator Anne-Karlijn van Kesteren en hoofdcurator Yassine Salihine, met ondersteuning van de klankbordgroep. De tentoonstellingsvormgeving was verzorgd door Setareh Noorani en Jelmer Teunissen. De grafische vormgeving en het campagnebeeld waren ontworpen door NM studio en het lichtontwerp was van de hand van Studio Warmerdam.

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het Mondriaan Fonds, het Cultuurfonds, ASML x Brabant C, het Stimuleringsfonds, de gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, Stichting De Zaaier, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

13 september 2025 t/m 25 januari 2026
The Surface Decoration Ball

Design Museum Den Bosch bezit een internationale collectie kunstenaarskeramiek, vrijwel geheel gemaakt in de 20ste en 21ste eeuw. In deze tentoonstelling toonde het museum een aantal van zijn mooiste en belangrijkste objecten, zoals van topkunstenaars als Pablo Picasso, Marc Chagall, Jean Cocteau, Raoul Dufy, Lucio Fontana, Keith Haring, Joan Miró en Cindy Sherman. Maar ook Nederlandse hoogtepunten, van de hand van Bas van Beek, Corneille, Kees van Dongen, Guido Geelen, Hella Jongerius, Geert Lap, Lucebert en Etie van Rees.

De titel van de expositie is afgeleid van de vaas *But What Am I Supposed To Wear To The Surface Decoration Ball!* van de Britse kunstenaar Grayson Perry, die het museum in 2016 verwierf. Met superieure ironie wijst Perry met zijn aldus getitelde keramische object op een steeds opduikende kwestie in de wereld van de hedendaagse kunst en vormgeving: wat is de betekenis van decoratie en in hoeverre getuigt die wel van slechte smaak in de wereld van de kunst?

In deze tentoonstelling waren er dit keer geen kunsthistorische analyses of culturele plaatsbepalingen van de getoonde werken. We lieten de ontwerpers en kunstenaars zelf aan het woord, met citaten die ons aan het denken zetten over kunst en vormgeving.

Speciaal voor deze tentoonstelling vroegen we het gerenommeerde fotografenduo Erik en Petra Hesmerg om meer dan twintig spectaculaire keramische werken uit de collectie van Design Museum Den Bosch opnieuw op de gevoelige plaat vast te leggen. De theatrale en dramatische foto's laten deze keramiek in een nieuw licht zien.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door conservator Marte Rodenburg en directeur Timo de Rijk, met ondersteuning van Anneloes Ebing. Het tentoonstellingsontwerp was verzorgd door Pim Wever.

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van Stichting Gifted Art, Stichting Van Achterbergh-Domhof, Keramiekstichting Smeele van der Meulen, gemeente 's-Hertogenbosch, provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

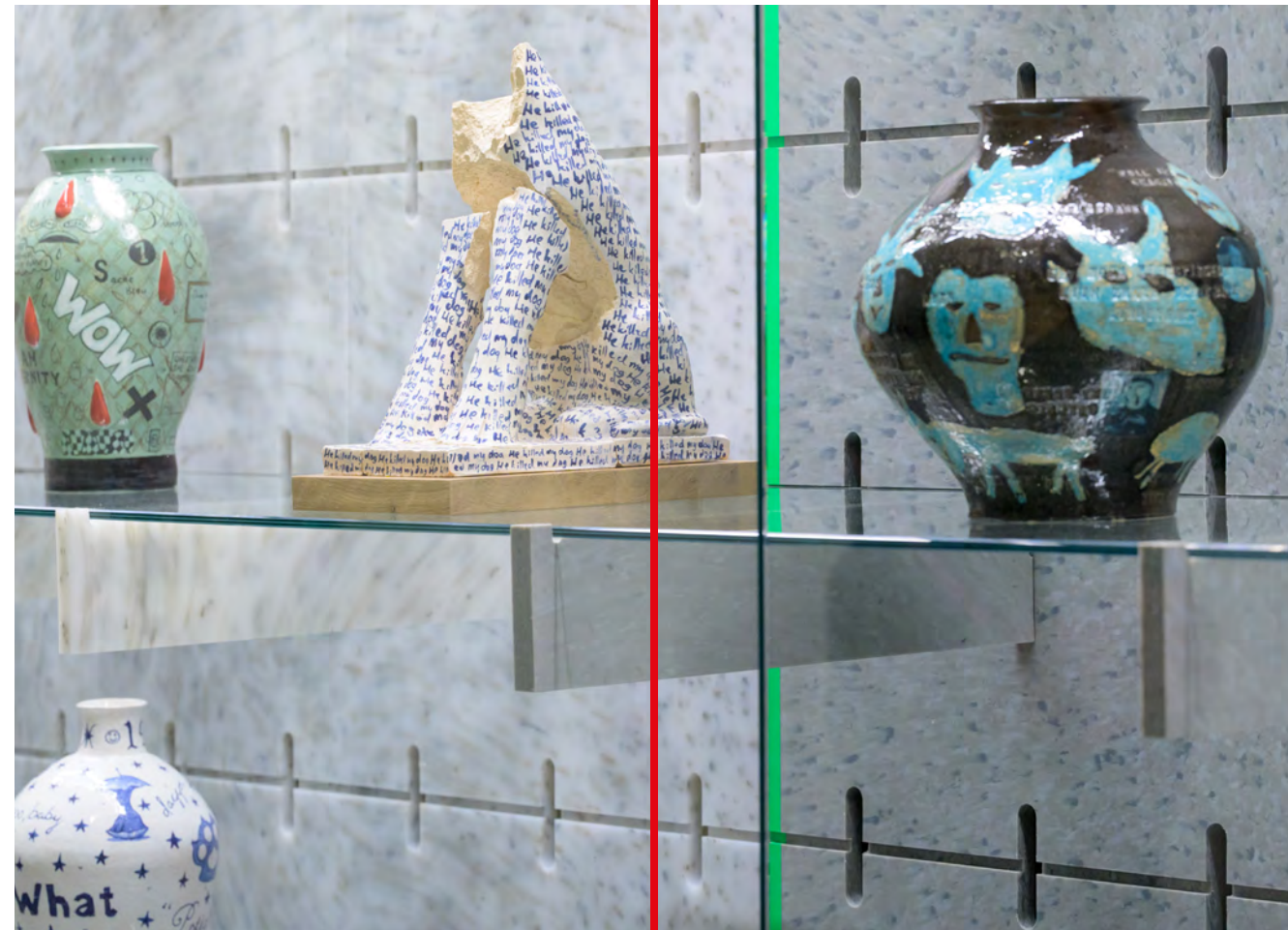

2 oktober 2025 t/m 22 februari 2026

Martijn Verzijl – Met de handen in het haar

In de keramiekkast bovenaan de monumentale gedraaide trap van het museum werd een selectie gepresenteerd van het keramische werk van de jonge Bossche kunstenaar Martijn Verzijl (1999). Het betrof de eerste museale solopresentatie van Verzijl, die naast zijn artistieke praktijk ook suppoost is in het museum. Deze presentatie hing samen met de keramiektenoonstelling *The Surface Decoration Ball*, die elders in het museum te zien was.

Omdat keramiek duizenden jaren intact kan blijven, fungeert het als een tastbaar archief: een tijdcapsule waarin sporen van gebruik, symboliek en zelfs vingerafdrukken bewaard blijven. De keramische werken van Verzijl sluiten bewust aan bij

die traditie. Hij beschouwt zijn objecten als vaten van herinnering waarin thema's als jeugd, verlies en het verstrijken van de tijd centraal staan. Door symbolen, vakmanschap en narratieve elementen te combineren, verbindt hij persoonlijke verhalen met bredere culturele en filosofische ideeën. Soms voorziet hij zijn werk van teksten en gedichten, waardoor ze fungeren als 'verhaaldragers' die oude symboliek en hedendaagse ervaringen met elkaar verweven.

Deze presentatie werd samengesteld door conservator Marte Rodenburg en Martijn Verzijl. De kast waarin het keramische werk stond is ontworpen door Peter Hopman van Bureau Lakenvelder in samenwerking met GoGo Plastics.

De presentatie werd mede mogelijk gemaakt door gemeente 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant, de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

8 november 2025 t/m 6 april 2026

Van Bauhaus naar Mekka

In deze tentoonstelling leerde je de fascinerende architect Dr. Mahmoud Bodo Rasch kennen. Geboren in een Duits kunstenaarsgezin en na het volgen van een architectuurstudie, leek hij voorbestemd om de modernistische ideeën van het naoorlogse Europa te volgen. Maar hij maakte een andere keuze: hij bekeerde zich tot de islam en werd een van de belangrijkste architecten van de islamitische religieuze wereld. Zijn ontwerpen voor de hadj (de islamitische pelgrimstocht) in Mekka en Medina zijn wereldberoemd, maar hijzelf bleef onbekend. In deze tentoonstelling waren meer dan 200 maquettes, tekeningen, foto's en andere objecten te zien van de hand van Rasch. Daarnaast werd er werk van jonge ontwerpers uit het Midden-Oosten getoond. Zo kon ontdekt worden dat de tegenstelling tussen het Europese modernisme en de islamitische wereld lang niet zo groot is als vaak wordt gedacht.

Rasch, de zoon van een Bauhausarchitect, werkte aanvankelijk bij de beroemde architect voor lichtgewichtconstructies, Frei Otto (1925 – 2015). Otto en Rasch experimenteerden met het maken van maquettes. Zij zochten in de natuur naar vormen die gebruikt konden worden in de architectuur. Wereldberoemd zijn hun met zeepsop ontworpen architectonische overspanningen. In 1974 raakte Rasch betrokken bij een stedenbouwcompetitie voor een enorme tentstad in Mina, Saoedi-Arabië. Hij bekeerde zich tot de islam en richtte The Hajj Research Center op. Daarmee keek hij naar de jaarlijkse hadj (pelgrimstocht) in Mekka door de bril van stedenbouwkundig ontwerp en probeerde hij zijn ideeën over *Leichtbau*, opgedaan bij Frei Otto, hierop toe te passen. Zo ontwierp hij onder meer enorme zelf-ontvouwende parasols in de stad Medina, die de pelgrims tegen de brandende zon beschermen. Wat Rasch' werk bijzonder maakt, is dat hij functioneel ontwerpt voor een spirituele praktijk.

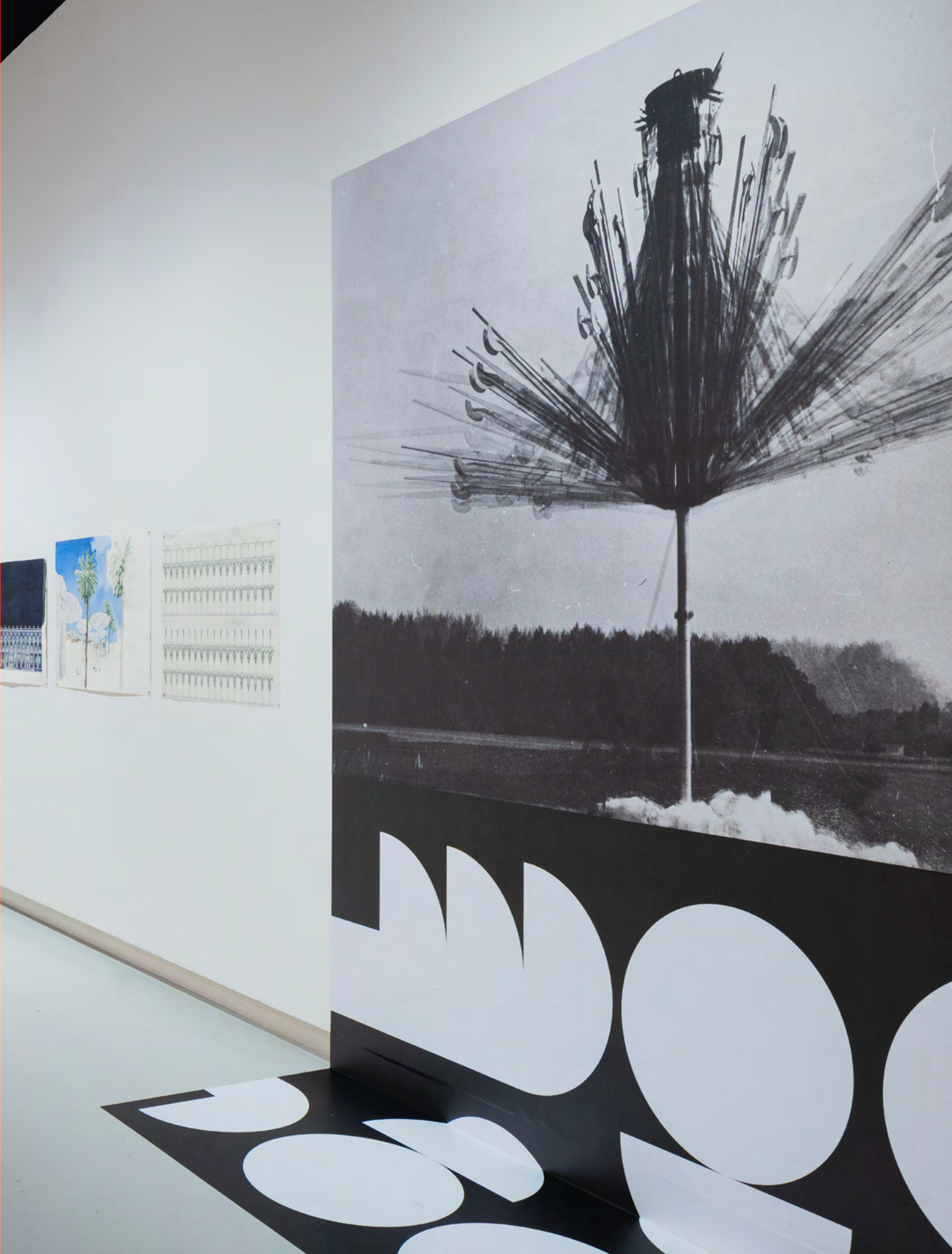
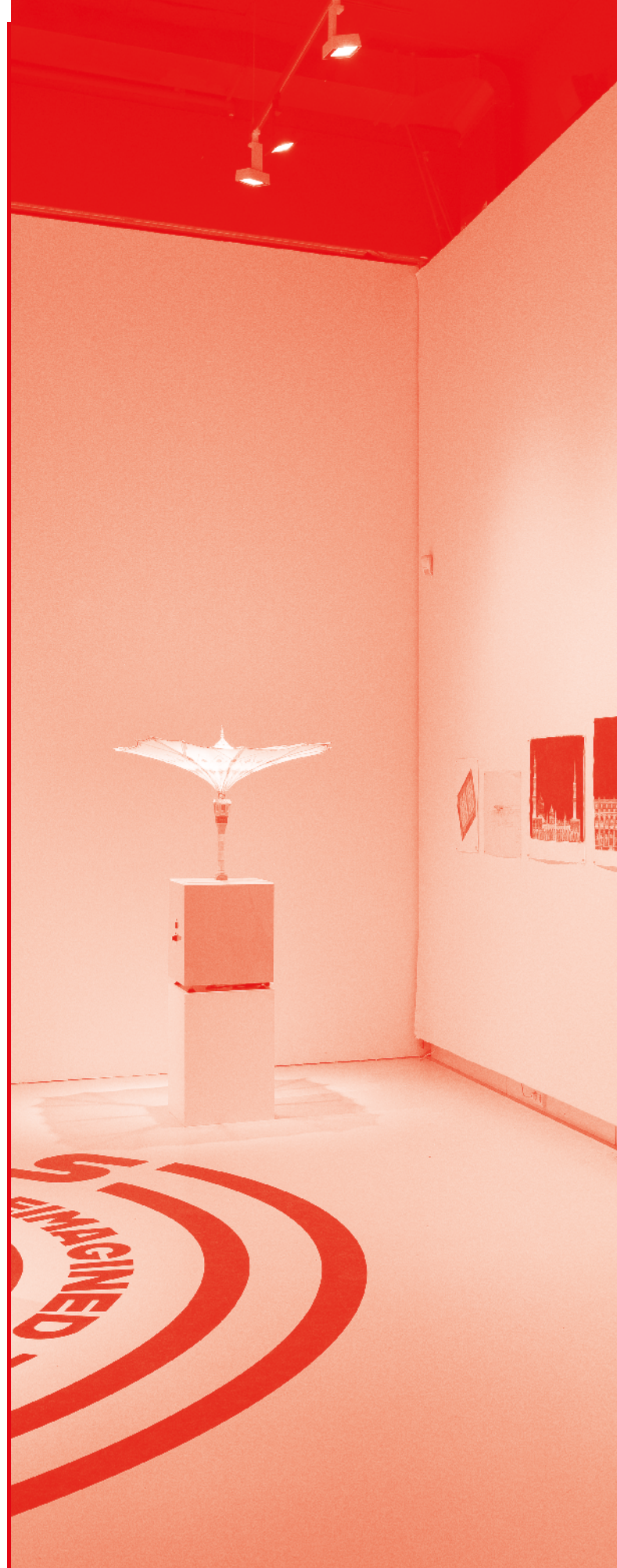
In Europa is Rasch opmerkelijk genoeg niet zo bekend. Daar wilde Design Museum Den Bosch verandering in brengen, want zijn werk biedt een uitgelezen kans om de hedendaagse wereld van design, architectuur en levensbeschouwing te onderzoeken. In deze tentoonstelling werd het begrip 'moderniteit' ondervraagd en kon je ontdekken op welke manier een van de grootste sociale fenomenen als de hadj in sterke mate verband houdt met design.

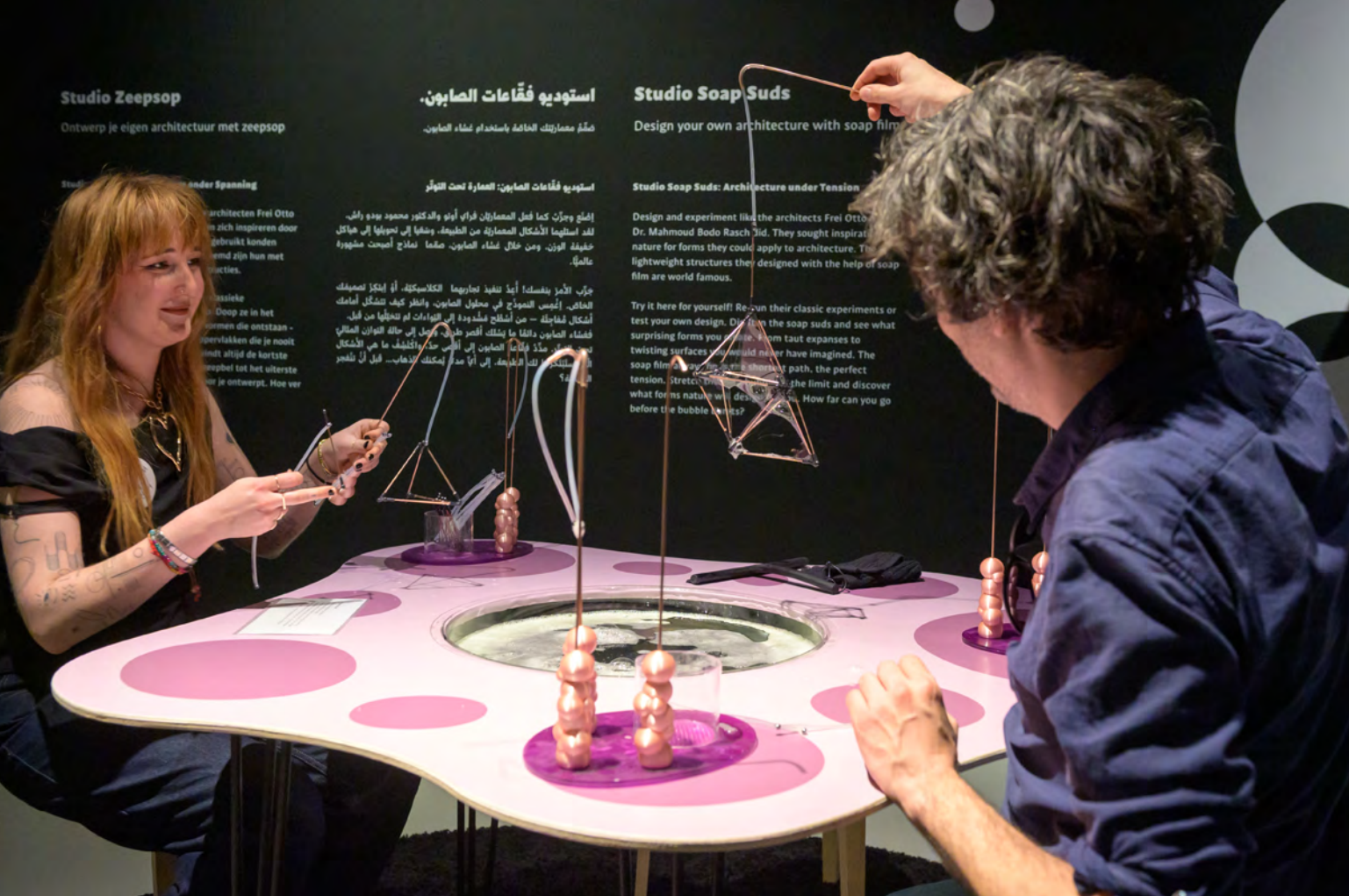

Bij *Van Bauhaus naar Mekka* werden op de Derde Verdieping tentoonstellingsteksten (ook in het Arabisch en Engels) en video's uit de tentoonstelling geplaatst.

Deze tentoonstelling werd samengesteld door hoofdcurator Yassine Salihine. Archiefonderzoek werd uitgevoerd door Ali T. A'Sad. De tentoonstellingsvormgeving en het campagnebeeld waren verzorgd door Tarek Atrissi Design.

Deze tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het Mondriaan Fonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, de Turing Foundation, de Iona Stichting, de Van Eesteren-Fluck & Van Lohuizen Stichting, de provincie Noord-Brabant, gemeente 's-Hertogenbosch, en de Vrienden, Members en Patrons van het museum en Club Design.

Studio Zeepsop
Ontwerp je eigen architectuur met zeepsop

استوديو فقاعات الصابون.
صمّم معارضتك الخاصة باستخدام إنشاء الصابون.

Studio Soap Suds
Design your own architecture with soap film

Studio Zeepsop onder Spanning
Architecten Frei Otto
ze zich inspireren door
gebruikt landen
omd zijn hun met
cties.

استوديو فقاعات الصابون: العمارة تحت التوتر
إلهام وحركت كما فعل المعماريان فراي أوتو والدكتور محمود بودو راسح.
لقد استلهما الأشكال المضطربة من الطبيعة. وشعيا إلى تحويلها إلى هياكل
خفيفة الوزن. ومن خلال إنشاء الصابون. صمما نماذج أصبحت مشهورة
عالمياً.

Studio Soap Suds: Architecture under Tension
Design and experiment like the architects Frei Otto
Dr. Mahmoud Bodo Rasch did. They sought inspirat
nature for forms they could apply to architecture. Th
lightweight structures they designed with the help of soap
film are world famous.

Studio Zeepsop
Op de ta he
nmen die ontstaa
-
vervallen die je moit
niet altijd de kortste
nroep! Tot het uiteiste
je ontwerpt. Hoe ver

استوديو فقاعات الصابون
جرب الأمر بنفسك! أيضاً تنفيذ تجاربهم الكلاسيكية. أو إنشأ تصميمك
الخاص. ألهمك النموذج في محلول الصابون. وانظر كيف تتشكل أشكال
لهيكل فقاعات - من أشكال مضطربة إلى الكرويات لم تحيّلها من قبل.
فإنشاء الصابون دائماً ما ينتج أفضر طوي. كمثل إلى حالة الكوان المثلالي
ويستمد شكلها دائماً الصابون إلى الأمام حتى يتكثف ما هي الأشكال
التي تتشكل تحت الضغط. إلى أي مدى يمكنك الذهاب. قبل أن تنفجر

Try it here for yourself! Re-run their classic experiments or
test your own design. Dip in the soap suds and see what
surprising forms you can make from taut expanses to
twisting surfaces you would never have imagined. The
soap film will show you the perfect path, the perfect
tension. Stretch it to the limit and discover
what forms nature will design for you. How far can you go
before the bubble bursts?

COLLECTIE

Ook dit jaar is de collectie verrijkt met bijzondere objecten. Vooral de Posthuman-collectie is uitgebreid met stukken die de verschillende lagen van Posthuman vertegenwoordigen. In een wereld waar AI steeds dieper de samenleving binnendringt en rechten van migranten, trans en queer personen, inheemse mensen, vrouwen etc. steeds meer onder druk staan, is het meer dan ooit belangrijk om mensbeelden te onderzoeken en een stem te geven aan verschillende perspectieven op mens-zijn. Het mooie is dat de dingen die wij als mensen maken een weerslag zijn van de wereld om ons heen en in ons. Dat maakt het verzamelen van deze objecten en ze contextualiseren een grote taak voor ons als Design Museum Den Bosch. Door al deze objecten het museum in te halen en ze onderdeel te laten zijn van tentoonstellingen die een breder verhaal vertellen, hopen we bezoekers inzichten te geven en hun blik te verbreden op de wereld waarin ze leven, en op mogelijke werelden in de toekomst. Daarmee wordt het museum een bibliotheek van inzichten, perspectieven en ervaringen.

De aankopen variëren dan ook van een masker dat commentaar geeft op de menselijkheid van tot slaafgemaakte Afro-Amerikanen tot door AI aangestuurde sekspoppen. We blijven streven naar interactie tussen de bezoekers en de stukken. Dit jaar waren twee aankopen onderdeel van de tentoonstelling *Vrouwen als technologie: AI-sekspop Tanya* en holografisch onderwijsassistent Lexie. Het was voor ons als museum interessant om te observeren hoe de omgang met beide 'personen' zich voltrok. Waar bij Lexie mensen aandachtig luisterden en vragen stelden, waren mensen bij Tanya vooral nieuwsgierig naar hoe ze aanvoelde. We hadden de bezoekers uitdrukkelijk toestemming gegeven om Tanya aan te raken, maar we moesten wel benadrukken dat ze met respect diende te worden behandeld. Zo konden we onderzoeken wat de omgangsvormen zijn met dit soort technologische 'personen' en wat de mogelijkheden en grenzen zijn. Het is de bedoeling dat Lexie een vaste plek krijgt in het museum in de permanente gratis

toegankelijke tentoonstelling *Design!* op de begane grond.

Het was dit jaar niet alleen maar hightech wat de klok sloeg. Zo werd ook de keramiekcollectie uitgebreid met werk van de Bossche jonge kunstenaar Martin Verzijl. Van hem werd een vaas aangekocht die onderdeel was van de tijdelijke opstelling van zijn werk in onze Keramiekkast. Ook kregen we een omvangrijke schenking keramiek van Judith Frishman en Edward van Voolen, die een mooie aanvulling vormt op de stukken die we al hebben. We zijn dan ook zeer dankbaar dat werken die mensen met veel plezier en liefde hebben verzameld aan ons worden toevertrouwd.

Collectie: aankopen & schenkingen uitgelicht

Tanya

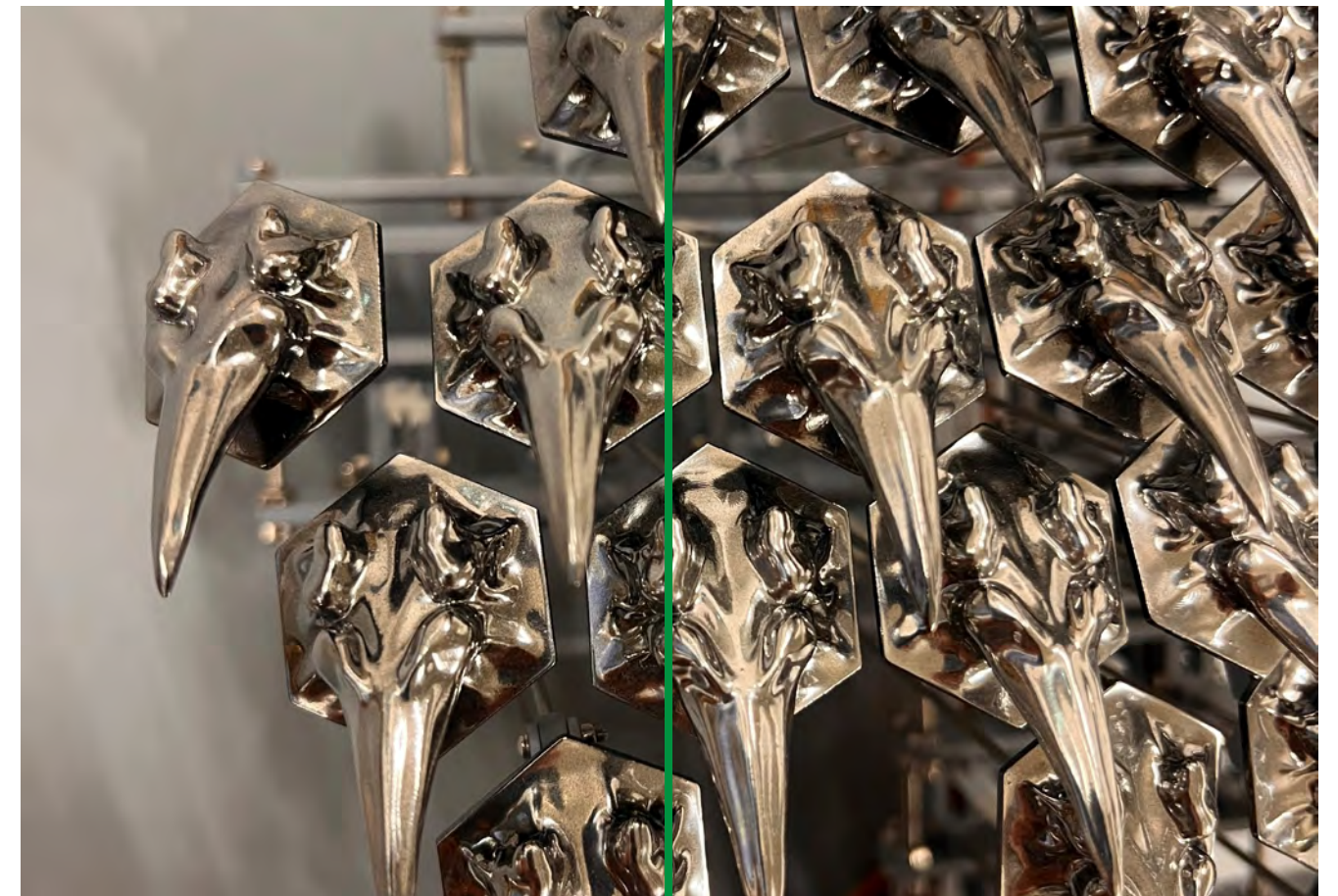
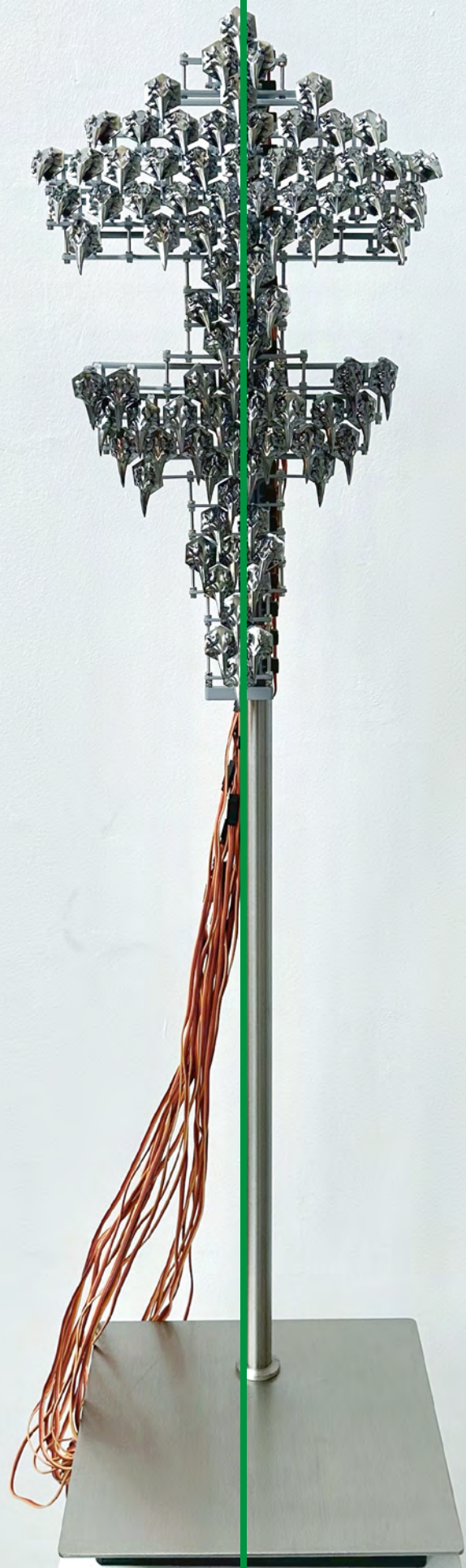
Al eeuwenlang worden vrouwelijke figuren ontworpen om affectie, nabijheid en seksualiteit te simuleren. Van de 16de tot 18de eeuw gebruikten zeelieden zogeheten *dames de voyage*, primitieve masturbatiepoppen voor lange reizen. In de jaren 70 en 80 verschenen in Japan en Duitsland opblaaspoppen, voorlopers van de hyperrealistische sekspoppen van nu. Rond 2010 ontstond de seksrobot: een siliconen lichaam gecombineerd met eerst elektronica en later artificiële intelligentie (zoals de Real Doll). kopers van een Real Doll zoals onze Tanya kunnen online haarkleur, huidskleur, oogvorm, stem en persoonlijkheid kiezen. AI leert voorkeuren herkennen en reageert daarop, maar blijft binnen vooraf ingestelde grenzen: ze leert, herhaalt en bevestigt. Seksrobots worden verkocht als gezelschap, therapeutisch hulpmiddel of luxeproduct. Tegelijkertijd vormen ze prototypes voor bredere sociale AI. Wat nu een intieme partner is, kan straks zorgverlener of gezelschap worden. Maar wat betekent het voor vrouwen als nabijheid en representatie worden vormgegeven via systemen die gehoorzaamheid en maakbaarheid veronderstellen? Deze technologieën dreigen autonomie niet met geweld, maar via ontwerp uit te wissen. Juist daarom is kritische reflectie op hoe we intimiteit, zeggenschap en technologie vormgeven geen bijzaak, maar noodzaak.

Lexie

In de zorg, de horeca en het onderwijs nemen robots steeds vaker taken over die historisch als vrouwelijk gelden. Opvallend is hoe deze robots vrouwelijke stemmen of lichaamsvormen krijgen, terwijl daar technisch geen enkele noodzaak toe is. Een voorbeeld hiervan is Lexie (Learning and Education eXpert Intelligence Entity), de digitale klassenassistent. Lexie is ontworpen om leerkrachten te ondersteunen bij het begeleiden van leerlingen. Haar stem is vriendelijk en geduldig, eigenschappen die sterk verwijzen naar stereotypen van vrouwelijke leerkrachten. Hoewel Lexie zelf geen tastbaar lichaam heeft, toont haar interface een herkenbare vrouwelijke vorm. Ze begon echter met een meer genderneutraal, zelfs enigszins mannelijk, gezicht, wat niet als prettig werd ervaren. In reactie daarop werd haar uiterlijk aangepast, met hulp van een voormalig Disney-ontwerper. Ze kreeg grotere ogen, zachtere lijnen en een toegankelijker gezicht. Lexie werd hierdoor niet alleen behulpzaam, maar ook herkenbaar als digitale echo van de zorgzame juf. Kinderen groeien op met AI-systemen die niet alleen hulpvaardig zijn, maar ook sociaal gesitueerde gedragingen herhalen en verankeren. Maar wat leren kinderen over werk, over gender, over autoriteit, als ze opgroeien met AI die zorgzaam is maar geen weerwoord geeft?

Spikes

Samuel Does

Samuel Does (1997) is multidisciplinair ontwerper, kunstenaar en make-up artist. Opleidingen in beeldende kunst (Rietveld Academie) en visagie (House of Orange) bereidden haar voor op een eigenzinnige praktijk in lichaamsgericht ontwerp (o.a. neussieraden, nagels en lichaamsversiering), waarbij ze niet gehinderd wordt door grenzen tussen disciplines. DIY en technologie spelen een belangrijke rol in het beeldende werk van Does. Ze kocht een 3D-printer en leerde zichzelf te werken met 3D-software. Deze techniek geeft haar alle vrijheid: ze kan alles maken wat ze bedenkt en heeft binnen een dag resultaat. Het is een directe vorm van creëren en de 3D-printer wordt door haar gezien als een verlengstuk van lichaam en geest.

Does is te omschrijven als een 'post-internet'-ontwerper. De sieraden en lichaamsversiering die ze maakt, zijn geïnspireerd door het werk van beeldend kunstenaars als H.R. Giger en modeontwerpers als Thierry Mugler. Maar ook de vleugels van vlinders,

de manga-serie Claymore en de skeletten van diepzeewezens vormen bronnen van inspiratie. Ze onderzoekt met haar werk de grenzen tussen lichaam en geest, ervan overtuigd dat deze grenzen evolueren door technologische ontwikkelingen. Een belangrijk onderwerp in het werk van Does is de maakbaarheid van het lichaam, voortkomend uit haar fascinatie voor videogames en het daarin veel voorkomende *character design*. Hierin komt het escapistische karakter van haar werk naar voren. Haar ontwerpen zijn fysieke iteraties op hoe zij zich wil uiten in VR en de metaverse.

Deze lichaamsversiering (*Spikes*) zijn in samenwerking met 3D kostuum-, SFX-, en prothetisch make-up artist Tilda Mace ontworpen als onderdeel van een nog uit te komen filmproject. In de film wordt het menselijke hoofdpersonage getransformeerd tot een sci-fi-wezen, waarbij de grenzen tussen het menselijke en het onbekende vervagen en de verwachtingen van schoonheid worden bevraagd.

'Deze serie hoofdsculpturen is opgedragen aan een van de meest onbegrepen groepen mensen: zwarte mannen. In plaats van metalen maskers op hun gezicht te plaatsen, heb ik zorgvuldig maskers gemaakt die ingelegd zijn met halfedelstenen met helende eigenschappen. (...) niet alleen om zwarte mannen te beschermen, maar ook om hen te verfraaien en te waarderen.'

Lakea Shepard

FairWail uit de serie 'He Loves Me Not' van Lakea Shepard:

Lakea Shepard is een textiel- en mixed media-ontwerper uit Winston-Salem, North Carolina, die momenteel in Houston, Texas woont. Shepard studeerde Beeldende Kunst aan de University of North Carolina School of the Arts. Na het afronden van deze opleiding in 2009, behaalde ze in 2013 haar BFA in Ambacht met een focus op textiel aan het College for Creative Studies. Sindsdien was Shepard *artist in residence* bij New York Studio Residency en het Houston Center for Contemporary Craft, waar ze de conceptuele connotaties van materialen en de voorouderlijke wortels van technieken verder kon verweven met zwarte historische en hedendaagse verhalen. Haar werk is doordrenkt van universele objecten die symbolisch verwijzen naar obstakels binnen de zwarte gemeenschap in Amerika en naar de zowel persoonlijke als historische lessen die ze daaruit leerde.

De serie 'He Loves Me Not' is een herinterpretatie van de zware ijzeren muilkorven die tot slaafgemaakte mannen in de VS moesten dragen. Zij werden niet als mens gezien, maar als handelswaar, lastdier of machine, al naar gelang wat de eigenaar uitkwam. Lakea verandert de muilkorven door ze te vlechten van textiel en te bezaaien met halfedelstenen, mineralen en kristallen om ze om te vormen tot kronen voor de gezichten van de mannen die waren ontmenselijkt.

FairWail uit deze serie van Lakea Shepard toont dat wie als mens gezien wordt en wie mens mag zijn met alle bijbehorende rechten niet altijd een vaststaand feit is. Shepard demonstreert met dit werk dat van iets lelijks iets moois maken een kerneigenschap van de zwarte gemeenschap in de VS is.

Collectie: aankopen & schenkingen

Aankopen

- K2025.094 Willem Zwieters, Timo de Rijk (decoratie), vaas, zonder titel, 2025, gietklei
- K2025.095 Hans (Nick) Roericht, servies, *TC 100*, ontwerp 1959, uitvoering vanaf 2010, porselein
- K2025.096 Martijn Verzijl, vaas, *A Craftman's Tale*, 2025, aardewerk
- D2025.001 Swatch Group, horloge, *Swatch Beat*, 2000, kunststof
- D2025.002 Media Hologram, installatie, *Lexie AI Hologram*, 2024, kunststof, metaal
- D2025.003 The Pelvic People, vibrator, *Kiwi*, ontwerp 2021, uitvoering 2024, silicone
- D2025.004 Abyss Creations, pop, *Real Doll (Tanya)*, 2025, silicone
- E2025.001 Abyss Creations, pop, *Real Doll (Harmony)*, 2025, silicone
- D2025.005 Samuel Does, installatie, *Spikes*, ontwerp 2023, uitvoering 2025, kunststof
Deze aankoop werd mogelijk gemaakt met steun van het Mondriaan Fonds, het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed
- D2025.006 Samuel Does, draagbaar object, *Clare*, 2023, kunststof
Deze aankoop werd mogelijk gemaakt met steun van het Mondriaan Fonds, het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed
- D2025.007 Samuel Does, draagbaar object, *Amphitrite*, 2023, kunststof
Deze aankoop werd mogelijk gemaakt met steun van het Mondriaan Fonds, het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed

- D2025.008 Lakea Shepherd, draagbaar object, *FairWail*, 2019, linnen, katoen, glas, Afrikaanse kralen, vintage sieraden, halfedelstenen, wol
Deze aankoop werd mogelijk gemaakt met steun van het Mondriaan Fonds, het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed

Schenkingen

Geschonken door Marion Kropman:

- S2025.001 Charlotte van der Waals, armband, *zonder titel*, 1973, aluminium

Geschonken door Judith Frishman en Edward van Voolen:

- K2025.001 – Gertrud Vasegaard, servies, *Gemina*, 1960, porselein
- K2025.016 – Karen Karnes, servies, *zonder titel*, 1976, aardewerk
- K2025.017 – Karen Karnes, servies, *zonder titel*, 1976, aardewerk
- K2025.029 – Ann Stannard, servies, *zonder titel*, 1976, aardewerk
- K2025.030 – Ann Stannard, servies, *zonder titel*, 1976, aardewerk
- K2025.035 – David Tremlett, servies, *Arctic Circle*, 1982, porselein
- K2025.036 – David Tremlett, servies, *Arctic Circle*, 1982, porselein
- K2025.038 Richard Zakin, vaas, *zonder titel*, ca. 1977, aardewerk
- K2025.039 Richard Zakin, vaas, *zonder titel*, ca. 1977, aardewerk
- K2025.040 Michel Kuipers, object, *Gebroken lijn*, 1981, steengoed
- K2025.041 Alison Britton, kan, *zonder titel*, 1985, steengoed
- K2025.042 Geert Lap, object, *zonder titel*, 1987, steengoed
- K2025.043 Geert Lap, object, *zonder titel*, 1987, steengoed
- K2025.044 Daniel Kruger, schaal, *zonder titel*, 1990, aardewerk
- K2025.045 Daniel Kruger, vaas, *zonder titel*, 1990, aardewerk
- K2025.046 Irene Vonck, sculptuur, *zonder titel*, 1990, aardewerk
- K2025.047 Michel Kuipers, sculptuur, *zonder titel*, 1991, steengoed
- K2025.048 Jan van der Vaart, vaas, *zonder titel*, 1990, steengoed
- K2025.049 Jan van der Vaart, vaas, *zonder titel*, 1991, steengoed
- K2025.050 Jan van der Vaart, vaas, *nr. 234B*, 1991, steengoed
- K2025.051 Irene Vonck, object, *In the balance*, 1989, aardewerk
- K2025.052 Irene Vonck, object, *Nestling*, 1993, aardewerk

- K2025.053 Babs Haenen, object, *Homage a l'esprit en deuil noir*, 1993, porselein
- K2025.054 Veronika Pöschl, object, *zonder titel*, 1993, aardewerk
- K2025.055 Ruthanne Tudball, theepot, *zonder titel*, 1994, steengoed
- K2025.056 Yasuhisa Kohyama, vaas, *zonder titel*, 1995, steengoed
- K2025.057 Piet Stockmans, vaas, *zonder titel*, 1996, porselein
- K2025.058 Piet Stockmans, vaas, *zonder titel*, 1996, porselein
- K2025.059 Irene Vonck, object, *zonder titel*, 1996, steengoed
- K2025.060 Veronika Pöschl, vaas, *zonder titel*, 1997, aardewerk
- K2025.061 Irene Vonck, object, *Roman Collection XII*, 1998, aardewerk
- K2025.062 Jan van der Vaart, vaas, *zonder titel*, 1997, aardewerk
- K2025.063 Jan van der Vaart, kandelaar, *zonder titel*, 1966, aardewerk
- K2025.064 Jan van der Vaart, vaas, *zonder titel*, 2000, aardewerk
- K2025.065 Rod Bugg, sculptuur, *Blocked up*, 1999, aardewerk
- K2025.066 Iris Eichenberg, sculptuur, *Harten*, 1999, aardewerk
- K2025.067 Iris Eichenberg, object, *zonder titel*, 2000, porselein
- K2025.068 Bodil Manz, object, *zonder titel*, 2013, porselein
- K2025.069 Bodil Manz, object, *zonder titel*, 2000, porselein
- K2025.070 Bodil Manz, object, *zonder titel*, 2000, porselein
- K2025.071 Bodil Manz, object, *zonder titel*, 2015, porselein
- K2025.072 Bodil Manz, object, *zonder titel*, 2000, porselein
- K2025.073 Yoshiji Onuki, theepot, *zonder titel*, 2001, steengoed
- K2025.074 Kayoko Hoshino, object, *Mug*, 2002, aardewerk
- K2025.075 Satoru Hoshino, object, *A Birth of Bubbles II*, 2002, steengoed
- K2025.076 Piet Stockmans, object, *Lijf*, 2003, porselein
- K2025.077 Yasuhisa Kohyama, object, *zonder titel*, 2003, steengoed
- K2025.078 Johan van Loon, beker, *zonder titel*, 2004, porselein
- K2025.079 Johan van Loon, beker, *zonder titel*, 2004, porselein
- K2025.080 Piet Stockmans, object, *zonder titel*, 2005, porselein

- K2025.081 Anne Wenzel, installatie, *Bright Solitude (Trophy # 13)*, 2009, steengoed
- K2025.082 Satoru Hoshino, object, *zonder titel*, 2009, steengoed
- K2025.083 Ruth Gurvich, theepot, *Lightscape*, 2010, porselein
- K2025.084 Akiko Hirai, object, *Moon Object*, 2016, steengoed, porselein
- K2025.085 Karen Karnes, soepterrine, *zonder titel*, 1987, steengoed
- K2025.086 Babs Haenen, beker (3 st.), *Flow*, 2018, porselein
- K2025.087 Babs Haenen, beker, *Flow*, 2018, porselein
- K2025.088 Babs Haenen, kom (2 st.), *Flow*, 2018, porselein
- K2025.089 Jeremy Nichols, theepot, *Open handle teapot L121 14*, 2022, steengoed
- K2025.090 Keyona C. Stumpf, object, *Abloom II*, 2018, aardewerk
- K2025.091 Onbekende maker, theepot, *zonder titel*, jaartal onbekend, porselein
- K2025.092 Piet Stockmans, waxinelichthouder, *Niessing windlicht*, ontwerp 1987, uitvoering 2024, porselein
- K2025.093 Piet Stockmans, beker (2 st.), *zonder titel*, 1995 2000, porselein

Bruiklenen

In 2025 waren in totaal 130 kunstwerken uit de collectie van Design Museum Den Bosch als bruikleen te zien in 12 instellingen in binnen- en buitenland.

CODA Museum, Apeldoorn (NL), 1 sept 2024 - 2 feb 2025, keramiek van Hella Jongerius (6 objecten)

Het Nieuwe Instituut, Rotterdam (NL), 31 mei 2024 - 31 jun 2026, keramiek van Hella Jongerius (1 object)

Keramiekmuseum Prinsessehof, Leeuwarden (NL), 30 nov 2024 - 26 okt 2025, keramiek van Zeger Reyers (1 object)

Kloosterhotel ZIN, Vught (NL), 19 aug 2024 - 19 aug 2027, beeldende kunst van o.a. Jan de Bie, Jef Diederens, Lucebert en Peter Struycken (45 objecten)

Kunsthall, Rotterdam (NL), 27 sept 2025 - 1 mrt 2026, design van Neri Oxman (1 object)

Kunstmuseum Den Haag (NL), 15 nov 2025 - 25 okt 2026, keramiek van Jan van der Vaart (41 objecten)

ModeMuseum Antwerpen (MoMu), Antwerpen (B), 27 sept 2025 - 1 feb 2026, sieraden van Meret Oppenheim (2 objecten)

Museum Beelden aan Zee, Den Haag (NL), 20 sept 2024 - 2 mrt 2025, keramiek van Joan Miró (2 objecten)

Museum für Angewandte Kunst (MAKK), Köln (D), 21 nov 2025 - 26 apr 2026, sieraden van Barbara Bloom, Sonia Delaunay en Jenny Holzer (4 objecten)

Museum Krona, Uden (NL), 5 apr - 7 sept 2025, keramiek van Jeff Koons (1 object)

Museum Volkenkunde, Leiden (NL), 19 dec 2024 - 26 okt 2025, sieraden van o.a. Jean Cocteau, Meret Oppenheim en Pablo Picasso (10 objecten)

Van Abbemuseum, Eindhoven (NL), 4 okt 2025 - 18 jan 2026, design van Atelier NL en Formafantasma (26 objecten)

Publieksprogramma

We richten ons in het publieksprogramma expliciet op doelgroepen die we op andere manieren minder goed bereiken. Toegankelijkheid en het wegnemen van drempels zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. Succesvolle voorbeelden hiervan zijn onze gratis toegankelijke en grootschalige activiteiten zoals de Museumavonden, onze deelname aan de Bossche Popronde en het Winter- en Zomerfeest van Buurt naar het museum (waarover meer in het hoofdstuk Publieksverbreding).

Voor en met jongeren

Ook jongeren blijven een belangrijke doelgroep. Voor hen zijn bovengenoemde activiteiten aantrekkelijk, maar we hebben voor hen ook een aantal specifieke activiteiten georganiseerd. Denk hierbij aan de Skateboard Movienight bij de tentoonstelling *Supreme – Resampling the World* die plaatsvond in het World Skate Center, de vele evenementen bij Soft Spaces, de Sunday Talk met jonge ontwerpers bij *Vrouwen als technologie* en de serie *SAVED*. Onze strategie bij deze activiteiten is om niet alleen voor jongeren te programmeren, maar om echt met hen te organiseren, en hun waar mogelijk ook een plek op het podium te geven. De mooie groei van bezoekers onder de 30 (zie het hoofdstuk Marketing & communicatie) laat zien dat dit succesvol is. In voorgaande jaren vielen veel van deze op jongeren gerichte activiteiten onder het initiatief Young Design. De subsidie hiervoor is helaas opgehouden, maar de ontwikkelingen in 2025 bewijzen dat deze manier van werken echt onderdeel van ons DNA geworden is.

Lokale samenwerkingen

Lokale samenwerkingen zijn het uitgangspunt bij veel van de activiteiten die we organiseren. Zo hebben we bij de tentoonstelling *The Surface Decoration Ball* met het hoog aangeschreven Bossche keramiekatelier Cor Unum een serie workshops en rondleidingen georganiseerd, hebben we een filmscreening gehouden in het World Skate Center, waren we een locatie voor de workshops van het Bossche

Sint Spektakel, hebben we een zeefdrukworkshop georganiseerd in het Grafisch Atelier en hebben we allerhande activiteiten gefaciliteerd voor het Zin In Morgen Festival van Den Bosch Partners. Ook bij de Buurtfeesten van Buurt naar het museum staan de lokale samenwerkingen centraal. We zien dat deze samenwerkingen met Bossche partners echt toegevoegde waarde hebben voor de programmering: we bereiken er nieuwe bezoekersgroepen mee, dragen bij aan de saamhorigheid van de lokale samenleving en spelen hiermee een belangrijke rol in het leven van Bosschenaren.

Verdieping en meerstemmigheid

We zijn in 2025 begonnen met het organiseren van series lezingen en activiteiten die inhoudelijk aan elkaar gekoppeld zijn. Dit in tegenstelling tot de vele 'losse' evenementen die we in het verleden aanboden. Dit biedt bezoekers de kans om echt de diepte in te duiken, en om bij de thema's van de tentoonstelling verschillende perspectieven te zien. Goede voorbeelden zijn de serie *Tijdsdenkers* bij de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld* en de serie lezingen door leden van de klankbordgroep bij *Vrouwen als technologie*. Het was mooi om te zien dat veel bezoekers ervoor kozen om alle lezingen in deze series te bezoeken, wat aantoont dat er een duidelijke behoefte bestaat aan die verdieping en meerstemmigheid.

Hybride

Een andere opvallende ontwikkeling in het publieksprogramma is de koppeling tussen fysieke evenementen en de digitale dimensie en ons online platform de Derde Verdieping (waarover meer in het hoofdstuk Digitale innovatie). Zo hebben we bij de Derde Verdieping *Schuldig design* een serie lezingen in het museum georganiseerd. Hierbij kreeg een online programma dus een live uitwerking. In september organiseerden we een evenement bij de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* samen met het platform voor internetcultuur The Hmm. Dit was een compleet hybride evenement met zelfs meer online aanwezigen dan bezoekers in het museum. In januari 2026 hebben we over deze ontwikkeling bovendien een heel symposium georganiseerd, als afsluiting van het Designers in Residence-traject (zie het hoofdstuk Digitale innovatie). We zijn kritisch-enthousiast over deze ontwikkelingen, en gaan ons hier in 2026 nog verder in specialiseren.

Openingen voorbij de bar

De openingen van onze tentoonstellingen zijn lang een redelijk gezapige aangelegenheid geweest. We nodigden altijd min of meer dezelfde mensen uit, en soms leek het alsof de open bar belangrijker was dan de zojuist geopende tentoonstelling. Hier is in 2025 verandering in gekomen. We hebben de ambitie uitgesproken om de openingen van onze tentoonstellingen in te zetten als belangrijke netwerkevenementen en het startschot van de *word-of-mouth*-communicatie rond de tentoonstelling. We hebben kritisch gekeken naar de genodigdenlijst, en er bewust voor gekozen om veel breder en diverser uit te nodigen. Ook organiseren we tijdens de opening verschillende inhoudelijke activiteiten, zoals een speciale rondleiding tijdens *Van Bauhaus naar Mekka*, een debat over de toekomst van Europese designmusea bij *Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties* en een groepsgesprek met leden van de klankbordgroep bij *Vrouwen als technologie*. Op deze manier voegt de opening ook inhoudelijk echt iets toe aan de tentoonstelling.

Overzicht publieks- programma

18 januari Opening *Soft Spaces: Beyond the glitter*

De opening van deze editie van *Soft Spaces* was samengesteld door de leden van Drag Up Family. Er waren performances, drag-optredens en rondleidingen. Voorafgaand aan de opening organiseerden we in het museum de nieuwjaarsborrel van verschillende lhbtqi+-organisaties binnen Den Bosch.

28 januari Jongeren in het museum

Symposium

Hoe bereik je jongeren als museum? En hoe betrek je deze doelgroep bij je programma? Met steun van Fonds 21 stelde Design Museum Den Bosch drie jaar geleden het Young Design Team aan: jonge collega's die tentoonstellingen en programma's ontwikkelen voor en door jonge mensen. Tijdens dit symposium deelden we onze kennis en ervaring en nodigen we inspirerende sprekers uit om dit ook te doen.

31 januari De Brabantse Potcast – Drag Up Family

Soft Spaces: Beyond the glitter

De Brabantse Potcast geeft aandacht aan lhbtqi+-thema's die leven binnen én buiten Brabant. De podcastmakers Anja van Hout en Jolanda van Gool gingen dit keer live in gesprek met *dragparent* Maybe Boozegeoisie van Drag Up Family in de expositie *Soft Spaces: Beyond the glitter*.

16 februari Blabla YEAH: a talk/show

Soft Spaces: Beyond the glitter

Tijdens de tentoonstelling *Soft Spaces: Beyond the glitter* nodigde Drag Up Family je uit om de diepte in te duiken. Wat betekent het om drag te doen 'beyond the glitter'? Verschillende Family-leden vertelden over hun ervaringen en gaven performances.

20 februari Skateboard Movienight

Supreme – Resampling the World

Op donderdag 20 februari hostten we samen met World Skate Center een Skateboard movie-avond. Op het programma, dat plaatsvond in het World Skate Center, stond de cultfilm *Kids* en de Bossche skatefilm *KICK/PUSH*.

22 februari Opening *Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties*

Een feestelijke opening van de tentoonstelling, met welkomstwoord door directeur Timo de Rijk. De directeuren van alle vijf de designmusea uit de tentoonstelling namen deel aan een debat over de toekomst van designmusea in Europa.

21 maart Zeefdrukken

Workshop naar aanleiding van *Supreme – Resampling the World*

Als je denkt aan het merk Supreme, dan denk je aan hun iconische logo. In het kader van de tentoonstelling *Supreme – Resampling the World* kon je in het Grafisch Atelier Den Bosch zelf je eigen logo of ontwerp zeefdrukken.

21 maart Opening *Soft Spaces: Droomhuis*

De feestelijke opening van de laatste editie van *Soft Spaces*. Samen met de deelnemers en hun vrienden en familie hebben we *Droomhuis* geopend.

23 maart Gratis toegang met het Boekenweekgeschenk

Op zondag 23 maart had je gratis toegang bij Design Museum Den Bosch op vertoon van het Boekenweekgeschenk.

30 maart

Blut und Boden in Nederland door Yvonne Brentjens

Lezing – *Schuldig design*

Yvonne Brentjens gaf een lezing in het kader van het de Derde Verdieping *Schuldig design*. Daarbij kwamen vragen aan de orde als: Hoe werd 'de smaak van Hitler' in de bezette samenleving geïmplanteerd? Bestond er wel zoiets als nazidesign?

5 april

Opening *Alle tijd van de wereld*

Een feestelijke opening van de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld*.

11 april

Gratis museumavond

Alle tijd van de wereld

Tijdens de Museumavond gooiden we samen met Het Noordbrabants Museum gratis de deuren open. In Design Museum Den Bosch kon je deelnemen aan een tijdsmeditatie, luisterde je naar verschillende sprekers op het tijdspodium, maakte je een flipboekje of een anti-bucketlist.

13 april

Wat is schuldig design?

Museumles – *Schuldig design*

De complexe rol van design in de nazidictatuur roept ongemakkelijke en ingewikkelde vragen op. Hoe analyseer je het ontwerp van propaganda? Bestaat er zoiets als 'schuldig design'? In deze museumles ging je onder begeleiding van een museumdocent zelf aan de slag met deze kwesties.

24 april

Aanschuifworkshop Lisa Ijeoma

Soft Spaces: Droomhuis

Tijdens deze gratis workshop met Lisa Ijeoma kon je aan de slag met stof, naald, draad en lijm om zelf een lappenpop te maken, net zoals in de tentoonstelling *Soft Spaces: Droomhuis*.

30 april & 1 mei, 3 & 4 mei

Maak je eigen flipboekje

Familieworkshop – Alle tijd van de wereld

Soms zou je de tijd wel even willen stilzetten of zelf kiezen hoe iets zich afspeelt. Tijdens de meivakantie kon je in de hal samen met de hele familie jouw eigen flipboekje maken tijdens de familiewerkshops.

30 april

SAVED #13: Dries Depoorter

Lezing en artist talk – *Alle tijd van de wereld*

Waar vind je inspiratie als maker? En hoe beïnvloedt dit je creatieve proces? Tijdens deze editie van SAVED vertelde kunstenaar Dries Depoorter je alles over zijn inspiratie en creatieve proces aan de hand van door hem verzamelde beelden.

1 mei

Tijd is hoop door Joke J. Hermsen

Lezingenserie Tijdsdenkers – Alle tijd van de wereld

In de lezingenserie Tijdsdenkers zetten we de tijd even stil, om hem eens van dichtbij te kunnen bekijken. In deze lezing belichtte schrijfster en filosofe Joke J. Hermsen alle mogelijke perspectieven van de verhouding tussen tijd en hoop.

24 mei

Zomerfeest in het museum

Samen met Het Noordbrabants Museum openden we gratis onze deuren speciaal voor bewoners van de Gestelse Buurt, De Hambaken, De Kruiskamp en Boschveld voor een feestelijke middag met hapjes, workshops, optredens, een buurtexpositie en rondleidingen.

5 juni

Hoe krijg ik meer quali-tijd in mijn leven?

Lezingenserie Tijdsdenkers – Alle tijd van de wereld

In deze lezing vertelde Daniël van Duijn hoe we meer tijdbewust in het leven kunnen staan. Deze lezing was een zintuiglijke reis langs verschillende soorten tijd, geïllustreerd met film- en kunstfragmenten.

7 juni

Opening *Vrouwen als technologie*

Een feestelijke opening van de tentoonstelling. Met een silent-disco-rondleiding door curator Anne-Karlijn van Kesteren en een groepsgesprek met de deelnemers van de klankbordgroep.

20 juni

Gratis museumavond

Vrouwen als technologie

Tijdens deze Museumavond kon je je om laten toveren tot cyborg, maakte je je eigen cyborg-accessoires, luisterde je naar inspirerende verhalen van vrouwen op het Vrouwenpodium, bekeek je de vj- en dj-show van feministisch muziekplatform LoveLace en leerde je hoe als robot te dansen in een workshop.

3 juli
Pieces of Time: Maarten Baas on his Time-Related Art Works

Lezingenserie Tijdsdenkers – *Alle tijd van de wereld*

Maarten Baas is bekend om zijn real time-klokken, films waarin een persoon twaalf uur lang de tijd aanduidt. In zijn rijke oeuvre vormt tijd een cruciaal thema. Tijdens de lezing belichtte Baas enkele van zijn werken en stond hij stil bij zijn inspiratiebronnen en zijn scheppingsproces. De lezing was in het Engels.

5, 6, 26 & 27 juli, 16 & 17 augustus
Maak je eigen cyborg wear

Familieworkshop – *Vrouwen als technologie*

Welke sieraden draagt een robot? Hoe word je een cyborg? Tijdens de zomervakantie kon je in Design Museum Den Bosch met de hele familie je eigen cyborg-accessoires maken tijdens de familiewerkshops.

7 augustus
Museum Date

Alle tijd van de wereld

Tijdens Museum Date bezochten meer dan 40 met de hand gematchte koppels de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld*. Aan de hand van prikkelende vragen en een creatieve maakopdracht leerden ze elkaar kennen. Met soms ware liefde tot gevolg!

4 september
Talking Technofeminism x The Hmm

Hybride evenement – *Vrouwen als technologie*

In dit hybride evenement in samenwerking met The Hmm namen zes kunstenaars, onderzoekers en makers je mee in hun verkenningen en interacties met vrouwelijkheid en online cultuur in verschillende (korte) lezingen.

13 september
Opening The Surface Decoration Ball

Een feestelijke opening van de tentoonstelling. Met een uitgebreide toelichting van directeur en samensteller Timo de Rijk.

26 september
Popronde in het museum

Concert – *Vrouwen als technologie*

Voor de tweede keer kwam de Popronde naar Design Museum Den Bosch! Je kon in het museum luisteren naar de liveoptredens van je nieuwe favoriete artiesten: avant-popzangeres Flora Sophi en de alternatieve band Crybabies.

2 oktober
Taxatiedag

Tijdens deze dag namen de experts van Venduehuis Den Haag Europese of Indonesische schilderijen, bijzonder keramiek, porselein, zilver of juwelen van bezoekers zorgvuldig onder de loep.

2 oktober
Opening Martijn Verzijl - Met de handen in het haar

Keramiekkast

De feestelijke opening van deze tentoonstelling van de jonge Bossche kunstenaar Martijn Verzijl. Martijn werd geïnterviewd door directeur Timo de Rijk, en gaf een persoonlijke rondleiding.

10 & 12 oktober Duurzaamheidsfestival Zin in Morgen

Festival – *Vrouwen als technologie*

Design Museum Den Bosch was ook dit jaar trotse partner van het Bossche duurzaamheidsfestival Zin in morgen. Geïnspireerd op de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* kon je aansluiten bij diverse workshops en ontdekken hoe je mode en design een duurzame twist kunt geven. Zo was het mogelijk je eigen blouse of colbert te upcyclen, te experimenteren met natuurlijk kleuren en te leren over levende materialen.

11 t/m 19 oktober Museumweek 2025

Tijdens Museumweek 2025 kon je op vertoon van je Museumkaart een gratis museumbuddy meenemen naar het museum.

11 oktober Repurpose de borden in samenwerking met Cor Unum

Keramik workshop – *The Surface Decoration Ball*

Na een inspiratiebezoek aan de tentoonstelling *The Surface Decoration Ball* gingen deelnemers in het keramisch atelier van Cor Unum zelf een kunstwerk van keramiek maken.

12 oktober Lezing De robot als ideale vrouw door Lotte van Elteren

Lezingenserie – *Vrouwen als technologie*

In de lezingenserie met betrekking tot *Vrouwen als technologie* kwamen de leden van de klankbordgroep aan het woord. In deze lezing vroeg Lotte van Elteren zich af waarom robots zo vaak op witte vrouwen lijken.

15 t/m 19 oktober Familieworkshop Textuurjagers

Familieworkshop – *The Surface Decoration Ball*

Tijdens de herfstvakantie kon de hele familie gratis aanschuiven bij een workshop waarin ze unieke stempels maakten, gebaseerd op de werken in het museum.

18 oktober Lezing De eeuw van de vrouw door Suzanna Jansen

Lezingenserie – *Vrouwen als technologie*

In de lezingenserie met betrekking tot *Vrouwen als technologie* kwamen de leden van de klankbordgroep aan het woord. In deze lezing vertelde auteur Suzanna Jansen over haar boek *De omwenteling of de eeuw van de vrouw*.

25 oktober Lezing 'Diversiteit en inclusie in technologie' door Ineke Scheffers

Lezingenserie – *Vrouwen als technologie*

In de lezingenserie met betrekking tot *Vrouwen als technologie* kwamen de leden van de klankbordgroep aan het woord. In deze lezing vertelde Ineke Scheffers over het belang van diversiteit en inclusie in technologische ontwikkelingen.

26 oktober Deepnudes, Feminist Data & Cyborgs – in gesprek met drie designers

Sunday Talk – *Vrouwen als technologie*

Waarom is 'Deepnude'-technologie effectiever in het genereren van naakte vrouwenlichamen dan van mannenlichamen? Hoe kunnen feministische waarden en principes toegepast worden in data en technologie? Wat voor alternatieve weergaven van de stereotiepe cyborg bestaan er? Drie jonge designers gaven antwoorden op deze vragen. De voertaal van dit evenement was Engels.

30 oktober Speciale keramiekmiddag in samenwerking met Cor Unum

Keramiekrondleiding – *The Surface Decoration Ball*

Voor de echte keramiekliefhebbers organiseerden keramisch atelier Cor Unum en Design Museum Den Bosch een speciale keramiekmiddag met een rondleidingen door beide instellingen.

1 november t/m 30 november VriendenLoterij Museummaand

In november kon je met je VriendenLoterij VIP-KAART gratis met twee personen Design Museum Den Bosch bezoeken.

1 november Repurpose de borden in samenwerking met Cor Unum

Keramiek workshop – *The Surface Decoration Ball*

Na een inspiratiebezoek aan de tentoonstelling *The Surface Decoration Ball* gingen deelnemers in het keramisch atelier van Cor Unum zelf een kunstwerk van keramiek maken.

8 november Opening Van Bauhaus naar Mekka

Een feestelijke opening van de tentoonstelling, met een welkomstwoord door directeur Timo de Rijk en een introductie door hoofdcurator Yassine Salihine.

14 november Gratis Museumavond

Tijdens deze Museumavond kon je aansluiten bij instaprondleidingen door de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* en genieten van dans- en muziekovertredens door kunstenaar Dina Lebbar. Daarnaast kon je geometrische islamitische patronen ontwerpen en je eigen naam laten kalligraferen door ontwerper Qasim Arif. In de *Human Library* kon je 'levende boeken' uitlenen en inspirerende gesprekken voeren over pelgrimstochten, architectuur en islamitische cultuur.

16 november Bossche Sintspektakel – Ontwerp je Sint-schoen

Aanschuifworkshop

Tijdens de Sinterklaasintocht toverden we de entreehal van het museum weer om tot Ontwerpplein, waar je ditmaal je eigen schoen kon ontwerpen.

27 november Speciale keramiekmiddag in samenwerking met Cor Unum

Keramiekrondleiding – *The Surface Decoration Ball*

Voor de echte keramiek liefhebbers organiseerden keramisch atelier Cor Unum en Design Museum Den Bosch een speciale keramiekmiddag met een rondleiding door beide instellingen.

29 november Winterfeest in het museum

Samen met het Noordbrabants Museum verwelkomden we Bosschenaren – en in het bijzonder bewoners uit de Gestelse Buurt, De Hambaken, De Kruiskamp en Boschveld – voor een middag vol creativiteit, ontmoeting en warmte.

16 december Speciale keramiekmiddag in samenwerking met Cor Unum

Keramiekrondleiding – *The Surface Decoration Ball*

Voor de echte keramiek liefhebbers organiseerden keramisch atelier Cor Unum en Design Museum Den Bosch een speciale keramiekmiddag met een rondleiding door beide instellingen.

20, 21, 24, 27 & 28 december Betoverende patronen uit Mekka

Aanschuifworkshop – *Van Bauhaus naar Mekka*

Tijdens de kerstvakantie kon je met het hele gezin gratis aanschuiven om zelf patronen te maken: knippen, plakken, tekenen, kleuren—alles in jouw eigen stijl.

20 december Repurpose de borden in samenwerking met Cor Unum

Keramiekworkshop – *The Surface Decoration Ball*

Na een inspiratiebezoek aan de tentoonstelling *The Surface Decoration Ball* gingen deelnemers in het keramisch atelier van Cor Unum zelf een kunstwerk van keramiek maken.

27 december 2025 t/m 28 februari 2026 Designroute: Stap in de wereld van design

Stadswandeling – *Designers in Residence*

In drie verrassende wandelroutes door de stad ontdekte je hoe design verweven is met de maatschappij. Aan het einde ontvingen deelnemers een persoonlijke grafische route-collage, gegenereerd door AI.

Foto Eva Broekema

Educatie

Het afgelopen jaar is er geïnvesteerd in duurzame samenwerkingen met scholen en opleidingen uit de regio. Zo werken we samen met vijf cultuurmakelaars uit Den Bosch en de omliggende gemeenten. We zijn goed op weg om onze ambitie waar te maken: Bossche kinderen (en kinderen uit de nabije regio) minimaal eenmaal in de basisschoolperiode in het museum laten deelnemen aan ons educatieaanbod. Wanneer het voor de scholen niet mogelijk is om naar het museum af te reizen, bieden we een speciaal ontwikkeld programma aan voor in de klas. Een museumdocent komt dan naar de klas met een echt designobject uit de collectie. Tijdens deze les leren kinderen op een interactieve manier dat alles om hen heen ontworpen is.

Deze werkwijze levert ook dit jaar weer een grote stijging op in het aantal deelnemende leerlingen. In totaal namen 4700 leerlingen uit het basisonderwijs deel aan onze educatieprogramma's. Als we dit vergelijken met 2024 is dat een stijging van 2200 leerlingen, maar liefst 88%.

Ook buiten school(tijd) is Design Museum Den Bosch een plek voor iedereen. Educatie zette zich in 2025 in voor een breed buitenschools aanbod: gratis instaprondeleidingen en inloopworkshops voor bezoekers van alle leeftijden, familieprogramma's in de vakanties, en activiteiten in de wijk en op festivals. Zonder drempels, gevarieerd, inspirerend en altijd verbonden aan de wereld van design.

OntwerpStation

Voor kinderen en jongeren die in schoolverband ons museum bezoeken hebben we uitdagende en goed uitgewerkte programma's. Om jonge bezoekers die buiten schoolverband het museum bezoeken eenzelfde

ervaring mee te geven, hebben we het OntwerpStation ontwikkeld. Dit is een gratis toegankelijke ontdek- en ontwerpplek in de hal van het museum die zelfstandig te gebruiken is. In februari 2025 is het OntwerpStation officieel in gebruik genomen.

Het OntwerpStation bestaat uit vijf losse elementen die geen vaste gebruiksvolgorde hebben. Op de diverse elementen kan je zelf iets ontwerpen en leer je de collectie van het museum kennen. Het is een aantrekkelijke plek waar je je als jonge bezoeker op je gemak voelt en uitgenodigd wordt om op een actieve manier te onderzoeken wat design nou precies is. Direct bij binnenkomst kan je het OntwerpStation van alle kanten benaderen. Elk element van het OntwerpStation heeft een andere invulling. Zo word je bij binnenkomst verrast door een animatie die bezoekers een heel nieuwe blik op design geeft. Er zijn verschillende museumstukken uit onze deelcollectie Posthuman (zoals de Somnox-ontspanningsrobot en een Xbox One Adaptive Controller), die je beter leert

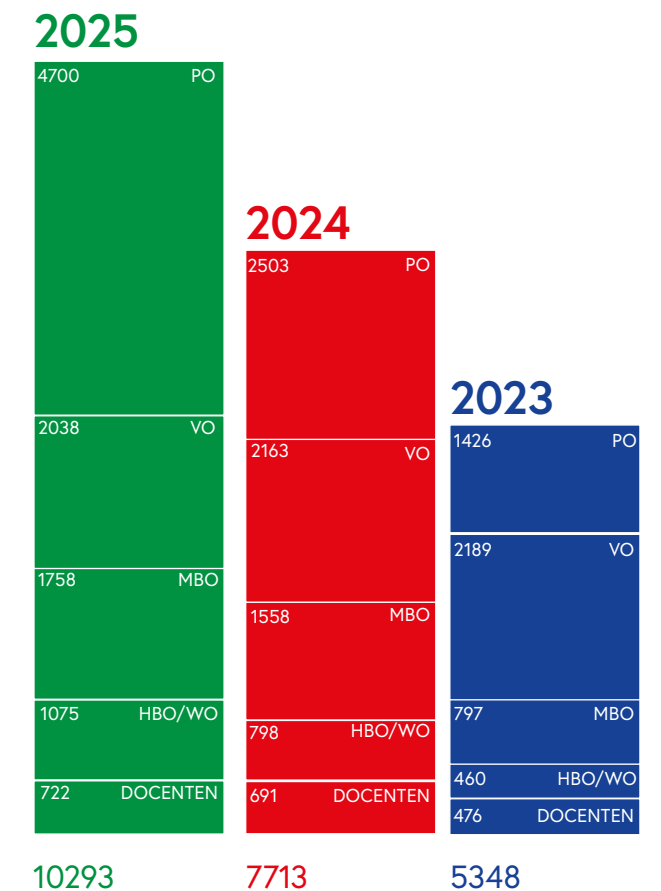

4700 leerlingen uit het basisonderwijs. Mede dankzij de inzet van en goede contacten met de cultuurmakelaars uit de regio hebben we nog beter kunnen inspelen op de behoeften van de scholen en aansluiting gevonden bij verschillende vakgebieden.

Vanuit het voortgezet onderwijs ontvingen we iets minder klassen dan het jaar ervoor, ongeveer vijf klassen minder, wat neerkomt op 125 leerlingen. Bij mbo en hbo is er daarentegen weer sprake van een lichte stijging. In totaal zien we een groei over de verschillende onderwijsniveaus van 37% van leerlingen en studenten die deelnamen aan een begeleid educatieprogramma.

We danken onze partners voor de samenwerking, en alle bevlogen museumdocenten voor de begeleiding van de groepen.

Aantal leerlingen en studenten in het museum die deelnamen aan een educatieprogramma

kennen door ze zelf te gebruiken. Bij een ander element krijg je een unieke, persoonlijke ontwerpopdracht waarna je met magnetisch zand een 3D-ontwerpschets gaat maken. Via een speelse bingokaart wordt je geactiveerd om ook na het museumbezoek met nieuwe ogen naar je omgeving te kijken. Want alles om ons heen is ontworpen – en precies dat ervaar je.

Voor de ontwikkeling van het OntwerpStation werkten we samen met Studio Sociaal Centraal en uiteenlopende groepen uit de stad. Zo nodigden we Bossche jeugd, jonge nieuwkomers, families en de kinderopvang uit om mee te denken en te ontwerpen. Het is een aantrekkelijke plek geworden die goed gebruikt wordt door (jonge) bezoekers.

Deelnemers educatie

De investering in het primair onderwijs van de afgelopen jaren heeft in 2025 tot een aanzienlijke groei in het aantal deelnemers gezorgd. Van 543 leerlingen in 2022 is in de grafiek de stijging van de afgelopen drie jaar te zien: in 2023 en 2024 steeg het aantal jaarlijks met zo'n duizend leerlingen. In 2025 konden we deze groei bijna verdubbelen naar een totaal van

Techkwadraat

Begin 2025 is er een aanvraag ingediend bij Techkwadraat, een landelijk initiatief dat zich inzet voor technologieonderwijs voor álle kinderen en jongeren. We zijn betrokken als partner in samenwerking met Bossche onderwijsbesturen van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo. Gezamenlijk hebben we een meerjarig programma uitgewerkt waarin we investeren in een brede samenwerking om technologieonderwijs binnen- en buitenschools te stimuleren. Deze aanvraag is door de Rijksoverheid gehonoreerd. In juni ontvingen we alle samenwerkingspartners in ons museum. We namen hen mee in onze tentoonstelling *Vrouwen als technologie*. Daar konden we laten zien hoe wij als Design Museum Den Bosch leerlingen en jongeren kennis laten maken met ontwerp, traditionele gendertyperende rollen en hoe deze gevormd zijn door technologie.

Met deze mooie aftrap van een nieuwe samenwerking zetten we in op vaardigheden in technologie en de koppeling naar hoe design daarbij een rol speelt. Het doel is om brede samenwerking te stimuleren en een omgeving te creëren waarin kinderen en jongeren op verschillende plekken in aanraking kunnen komen met technologie. In de toekomst werken we dit verder uit en kunnen we onze nieuwe aankoop Lexie, de digitale onderwijsassistent, hiervoor inzetten.

Primair onderwijs

Naast deelname aan de lees- en cultuurroute van Huis73, waar we leerlingen uit groep 5, 6, 7 en 8 in het museum ontvangen, hebben we goed contact met verschillende cultuurpunten in de regio. We bespreken de vraag en de behoeftes van de scholen om bij de ontwikkeling van nieuwe programma's hierop in te kunnen spelen. Dit resulteert in een afwisselend aanbod van een museumbezoek waarin de leerlingen tijdens een designwork-out het ontwerpproces aan

de hand van onderzoekend en ontwerpend leren zelf doorlopen, tot museumlessen in de klas en een online aanbod dat zelfstandig gebruikt kan worden.

Design Museum Den Bosch in de klas

Omdat het niet altijd haalbaar is om met de klas naar het museum te komen, hebben we met intermediair Cultuurkade (regio Meierijstad) gekeken op welke manier Design Museum Den Bosch waardevolle lessen voor in de klas kan ontwikkelen. We hebben daarom verder doorontwikkeld op een bestaand lespakket: *VerderKijken DoorDenken*. Het pakket bestaat uit meer dan tachtig kaarten met daarop bijzondere kunstwerken en designobjecten. De leerkracht kan deze losse kunstkaarten zonder voorkennis naar eigen keuze gebruiken in de klas.

Als toevoeging hebben we een museumles gemaakt waar een museumdocent met een echt museumobject naar de klas komt. Bij vier verschillende objecten zijn vier nieuwe kaarten ontwikkeld. Op iedere kaart is een designobject te zien, per kaart wordt een ander thema belicht. Deze thema's (ik en de ander, identiteit, natuur en klimaat, technologie) sluiten aan bij de andere vakken op school. Leerlingen worden aangemoedigd vragen te stellen en hun mening te vormen. De les wordt in 34 klassen gegeven aan leerlingen uit groep 3 en 4.

‘Soms zie je dat jonge kinderen onzeker zijn. Het is juist goed om ze dan te laten zien dat ze het tóch kunnen. Er zit veel in deze lessen; verder kijken, samenwerken, maar ook de ruimte die je leerlingen biedt om vragen te stellen. Het idee dat vragen niet stom zijn.’

Museumdocent Evy Hachmang

Digitaal aanbod in de klas: Cultuursnack

Voor het primair onderwijs ontwikkelen we nieuwe onlinelessen die aansluiten bij de wisselende tentoonstellingen. In 2025 zijn er drie nieuwe cultuursnacks ontwikkeld met diverse thema's zoals architectuur, feminisme en technologie, en populaire cultuur. Deze lessen kunnen via de website van Cultuursnack zelfstandig door de leerkracht op het digibord gebruikt worden. Via toegankelijke kijkopdrachten, filosofische vragen, creatieve opdrachten en filmpjes ontdekt de klas alles over design. De snacks kunnen ingezet

worden als voorbereiding op een museumbezoek, achteraf als verwerking in de klas of gewoon als cultureel, inspirerend tussendoortje.

Voortgezet onderwijs

Club Zien

Club Zien is een samenwerkingsverband van elf Brabantse musea die museumlessen aanbieden aan vmbo-scholen. Na een tweede toekenning van het ministerie van OC&W vanuit de BIS-gelden zal het project ook de komende jaren (2025- 2028) doorgroeien. Naast de uitbreiding van musea in de afgelopen jaren lag de focus in 2025 op herhaalbezoek en opname van het programma in het curriculum. De ambitie is om iedere vmbo-leerling in Brabant in aanraking te laten komen met een Club Zien-programma.

Omdat leerlingen uit het praktijkonderwijs (pro) en voortgezet speciaal onderwijs (vso) nog nauwelijks de weg naar het museum vinden, zijn we eind van het jaar gestart met het verbreden van het programma. Samen met Club Zien en De Rijzert, school voor praktijkonderwijs, wordt met docenten en leerlingen

een nieuw en passend aanbod ontwikkeld. Het Noordbrabants Museum is met eenzelfde traject gestart voor het voortgezet speciaal onderwijs. Zodra het aanbod staat, wordt het gedeeld met andere musea in de provincie, zodat zij gebruik kunnen maken van de nieuwe museumlessen.

200 leerlingen presenteren eigen werk

Als afsluiting van het tweejarige lesprogramma Connect, presenteerden 200 leerlingen van speciaal en regulier onderwijs eigen werk in de entreehal van ons museum. Dit initiatief van het Grafisch Atelier Den Bosch zorgde voor een inspirerende presentatie van stoffen tassen met felgekleurde designs. Deze kwamen tot stand in een vierdelige lessenreeks waar zeven Bossche scholen aan deelnamen. Leerlingen werden in de eerste les uitgedaagd na te denken over alledaagse ontwerpen tijdens het bezoek aan Design Museum Den Bosch. De fantasierijke ideeën die tijdens de ontwerplessen naar boven kwamen, werkten ze vervolgens uit in het Grafisch Atelier. Hier gingen ze aan de slag met inkt, papier, schaar en stof. Dat bleek zo af en toe nog best een uitdaging: 'Je moet heel netjes werken, want als iets misgaat, gaat het ook echt mis,' vertelt een van de leerlingen. 'Maar het was leuk met de verschillende kleuren en iedereen maakte iets anders.'

Deze gezeefdrukte tassen werden in ons museum tentoongesteld van 10 juni t/m 22 juni 2025. De deelnemende scholen van speciaal en regulier onderwijs waren ds. Pierson College, Sint-Janslyceum, Dieze College, Hooghuis TBL, Mytyschool Gabriël, Stedelijk Gymnasium en ISK.

'Creatief denken vraagt andere vermogens dan iets leren uit een boek; ik vind het belangrijk dat leerlingen zich dit ook eigen kunnen maken.'

Vonny Verweij, Sint-Janslyceum

Mbo

Design sluit aan bij veel verschillende vakgebieden; dit maakt het museum interessant voor verschillende mbo-opleidingen. Voor deze studenten ontwikkelden we verschillende educatieprogramma's. Bij de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* werd een speciale designwork-out ontwikkeld. Studenten bezochten de tentoonstelling en doorliepen deze aan de hand van verschillende thema's en vraagstukken, zoals: hoe spelen technologie en traditionele gendertypes een rol in jouw leven, en waar maak je dagelijks gebruik van? In het totale educatieaanbod werd het designperspectief op technologie uitgelicht en is de verbinding gemaakt tussen de betekenis van design, de gebruikerskant en de leefwereld van jongeren. We kregen als compliment dat de tentoonstelling een eyeopener was voor de studenten. De rol van vrouwen en mannen werd heel inzichtelijk gemaakt en dat gaf veel bewustwording met betrekking tot design en het gebruik van technologie in eigen leven. Onze doelstelling om de maatschappelijke betekenis van design in maatschappelijke en technologische ontwikkelingen te duiden, kwam goed tot uiting in het mbo-educatieaanbod en sloot constructief aan bij bestaande lesprogramma's binnen het mbo, zoals dat inzake burgerschap.

In het najaar zijn we een samenwerking gestart met het Koning Willem I College. We werden opdrachtgever voor tweedejaars studenten Fashion & Design. Studenten kregen de opdracht om een museumproduct te ontwerpen voor de MuseumShop. De studenten werkten meerdere weken aan de opdracht, presenteerden in een pitch het tussentijdse idee en de ontwerpschets en namen de feedback mee in het ontwerp van het uiteindelijke product. Deze samenwerking is een mooi voorbeeld van hoe de afdeling Educatie van het museum ernaar streeft onze programma's een minder vrijblijvend karakter te laten hebben dan slechts een eenmalig museumbezoek; we werken aan duurzame, structurele samenwerkingen en doorlopende leerlijnen.

Hbo en wo

Met verschillende hbo-opleidingen hebben we de samenwerking voortgezet en nieuwe programma's ontwikkeld. Zo hebben we samen met docenten en studenten van de studie New Design & Attitudes aan de St. Joost School of Art & Design (Avans Hogeschool, Breda en Den Bosch) gewerkt aan een

presentatie in de Young Design Space, een ruimte op de begane grond van het museum. Onder de tentoonstellingstitel *Waar ik heen ga* presenteerden 44 beginnende ontwerpers hun richting in de professionele designwereld. Hun werk vormde samen een gelaagde route: een reis langs verrassende uitzichten, onverwachte wendingen en scherpe observaties.

'In Design Museum vonden wij als designstudie van St. Joost, School of Art & Design, een plek waar ons denken en maken samenkomen met de wereld om ons heen. Binnen dit partnerschap kregen onze studenten een podium om zichtbaar te worden als nieuwe lichting ontwerpers — nieuwsgierig, onderzoekend en klaar om het gesprek over de toekomst mee vorm te geven.'

Joke Mestdagh, Onderwijs innovator New Design & Attitudes

Ook op andere manieren werkt het museum samen om duurzame professionaliseringsprojecten op te zetten. Zo hebben docenten van de studie New Design & Attitudes een portfolio-dag georganiseerd in het museum. Hiervoor werd het museum speciaal op de maandag geopend zodat studenten alle ruimte kregen om eigen werk te presenteren en bespreken met professionals zoals Bao Yao Fei, curator van ons museum.

Met vakdocenten van Fontys Hogeschool Den Bosch ontwikkelden we een opdracht voor de derdejaars pabo-studenten. Design Museum Den Bosch werd opdrachtgever en de studenten werkten een aantal maanden aan een opdracht die in de stageklassen van de studenten werd uitgevoerd. We kregen waardevolle feedback op hoe het online lesaanbod in de klas werkt. De aanbevelingen van de studenten gebruiken we bij de verdere ontwikkeling van het onlinelesprogramma.

Wij kijken terug op een waardevolle samenwerking die wij graag willen voortzetten!

Machteld Hagnauer en Bibi Corbeij, docenten Fontys Educatie Pabo

Derde Verdieping

We bieden ook de Derde Verdieping aan aan studenten van het hoger onderwijs. Op dit platform delen makers, denkers en ervaringsdeskundigen met diverse achtergronden hun visie op actuele ontwikkelingen, aanvullend op wat er in het museum te zien is.

Het platform is zowel voor als na het museumbezoek te gebruiken, en blijft ook na afloop van een tentoonstelling beschikbaar. Zo biedt het studenten en docenten een waardevolle, zelfstandig te raadplegen bron.

Stagiaires

In 2025 hebben we wederom diverse studenten van verschillende opleidingen begeleid. Twee studenten van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van ArtEZ (Lisa Stafleu en Hannah Vos) en een afstudeerstage van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (Jo-anne Wachtmeester). Deze studenten hebben een bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van nieuwe educatieprogramma's voor het voortgezet onderwijs en boden ondersteuning bij de afwisselende werkzaamheden van de educatieafdeling.

Buitenschools aanbod

Buiten school(tijd) is Design Museum Den Bosch een plek voor iedereen, van de jongste makers tot de volwassen bezoeker die na de rondleiding met nieuwe ogen naar de tentoonstelling kijkt. De afdeling Educatie zette zich in voor een breed buitenschools aanbod: gratis instaprondleidingen en workshops voor bezoekers van alle leeftijden, familieprogramma's in de vakanties, en activiteiten in de wijk en op festivals.

Instaprondleidingen: toegankelijk en inspirerend

Een manier om het museum en zijn tentoonstellingen toegankelijker te maken wordt gerealiseerd middels gratis instaprondleidingen waar bezoekers elke zondag vrijblijvend kunnen aanhaken. Een museumdocent neemt de groep gedurende een half uur mee de tentoonstelling in.

Bij de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* betekende dat een introductie in het fascinerende werk van architect dr. Mahmoud Bodo Rasch – de

ontwerper van beroemde werken in de islamitische religieuze architectuur, maar zelf lang onbekend gebleven. Na de rondleiding konden bezoekers op eigen gelegenheid de tentoonstelling en het museum verkennen.

Wat die ontmoetingen kunnen betekenen, beschrijft museumdocent Saskia van Oversteeg treffend:

'Allerlei mensen, allerlei achtergronden. Allerlei ogen mijn kant op. Een nieuwe groep museumbezoekers, nieuwsgierig naar wat ik te vertellen heb over de tentoonstelling die we samen gaan bezoeken. Een toegankelijke, interessante en persoonlijke rondleiding. Die wil ik hen geven. Warme reacties, een lach, iemand die mijn hand vastpakt. Het is gelukt!'

Saskia Van Oversteeg

'Onlangs bezocht ik de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka*. Door de uitleg bij de instaprondleiding begreep ik pas goed waar de expositie over ging en zag ik hoe bijzonder die was. Dit gaf echt een meerwaarde. Ik hoop dat het museum ook bij andere tentoonstellingen daarmee doorgaat!'

Marijke Andriese, bezoeker museum

Inloopworkshops

Tijdens de schoolvakanties stonden onze museumdocenten klaar in de entreehal voor gratis inloopworkshops. Families konden zonder aanmelding aanschuiven en samen aan de slag met een ontwerp opdracht, geïnspireerd op de lopende tentoonstelling. In de meivakantie werden eigen flipboekjes gemaakt binnen het thema van de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld*, waarbij bezoekers leerden hoe je met eenvoudige vormen bewegend beeld creëert en zo de tijd sneller of langzamer kon laten gaan. In de zomervakantie draaide alles om *cyborg wear*: met zelfgemaakte robotsieraden transformeerden deelnemers zichzelf tot echte cyborgs. In de herfstvakantie konden deelnemers 'textuurjagen' en in de kerstvakantie ging men aan de slag met betoverende Arabische, geometrische patronen.

Publieksparticipatie en interactie in tentoonstellingen

Naast de instaprondleidingen investeerde het museum in 2025 extra in publieksparticipatie en -activatie als onderdeel van de wisselende tentoonstellingen. In elke tentoonstelling werden ruimtes of maaklabs gecreëerd om zelf iets te maken, te reageren of te

reflecteren – zodat het bezoek niet bij kijken alleen blijft. Bij *Van Bauhaus naar Mekka* konden bezoekers in Studio Zeepsop zelf experimenteren zoals de architecten Frei Otto en dr. Mahmoud Bodo Rasch dat deden: door zelf een en ander te onderzoeken en te experimenteren met lichtgewicht constructies begrijp je het ontwerpproces beter en krijg je meer inzicht in hoe natuur, technologie en moderniteit met elkaar verweven zijn.

Bij *Design voor de planeet* en *Supreme – Resampling the World* nodigden interactieve elementen bezoekers uit om zelf positie in te nemen en hun eigen sporen achter te laten. Deze maaklabs en activiteiten op zaal worden gebruikt in onderwijsprogramma's, maar zijn daarbuiten ook toegankelijk voor reguliere museumbezoekers, jong en oud, en vormen een natuurlijke brug tussen de tentoonstelling en de eigen leefwereld.

Zomerclup Plus

Voor kinderen die in de zomer niet op vakantie gaan, bieden we een (activiteiten)programma aan in het museum. Dit programma is onderdeel van het Gelijke Kansen-beleid met aanbod in de stad, waarin creativiteit en spel centraal staan. Voor veel kinderen is Zomerclup Plus een eerste kennismaking met het museum, waarbij ze de kans kregen om zelf een ontwerp te maken in de Studio van het museum. We organiseerden dit in samenwerking met Compasnu13 en Het Noordbrabants Museum.

SKEER (jongerenfestival georganiseerd door Jongerenwerk073)

Tijdens het jongerenfestival SKEER verzorgde Design Museum Den Bosch een speciaal programma voor jongeren uit de stad. Jongeren konden een eigen cyborg-accessoire maken, geïnspireerd op de tentoonstelling *Vrouwen als technologie*. Er werd geëxperimenteerd met verschillende technieken, het cyborg-resultaat kon direct gedragen worden. Het festival onderstreepte hoe sterk creativiteit en

eigentijdse cultuur aansluiten bij de leefwereld van Bossche jongeren en de programmering van Design Museum Den Bosch.

Bossche Sint Spektakel 2025

Tijdens de intocht van Sinterklaas wordt Den Bosch omgetoverd tot één groot Sint-spektakel. Ook in het museum konden kinderen terecht in onze entreehal. Er was een groot Ontwerpplein ingericht waar ze zelf aan de slag konden om de eigen schoen te versieren. Alles erop gericht dat de Sint de schoen niet mist, met een goed gevulde schoen als resultaat!

KlupUp Museumavonturen

In 2024 zijn Het Noordbrabants Museum en Design Museum Den Bosch gestart met KlupUp Museumavonturen. In 2025 is dat programma verder doorontwikkeld tot een duurzame samenwerking met Huis73 en de Bossche Brede Scholen. Kinderen uit verschillende wijken maken in negen weken kennis met kunst en design. Ze werken in hun eigen BBS aan een reeks creatieve lessen, begeleid door

een museumdocent. Tijdens deze lessen worden nieuwe maaktechnieken verkend en leren kinderen reflecteren op hun eigen werk. Ook bezoeken zij het museum als onderdeel van hun traject. Het programma wordt afgesloten met een feestelijke presentatie in de musea, waar kinderen hun werk tonen aan ouders, buurtgenoten en klasgenoten: een moment dat stevast gepaard gaat met trots, herkenning en enthousiaste reacties.

Publieks- verbreding

Ook in 2025 was publieksverbreding een belangrijke pijler in het beleid en de activiteiten van het museum. We geloven dat dit nooit de taak van één enkele afdeling of medewerker kan zijn, maar (uit)gedragen moet worden in alle geledingen van de organisatie. Daarom is ook veel over publieksverbreding te lezen in de hoofdstukken Educatie, Marketing & communicatie, Digitale innovatie, Publieksprogramma en Development. Hieronder staat een aantal activiteiten uitgelicht.

Symposium Jongeren in het museum

Op dinsdag 28 januari organiseerden we het symposium 'Jongeren in het museum' voor museumprofessionals en andere geïnteresseerden. Het symposium markeerde het einde van ons Young Design-initiatief, dat drie jaar eerder met steun van Fonds 21 gestart was. Young Design keek naar vragen als: Hoe bereik je jongeren als museum? En hoe betrek je deze doelgroep bij je programma? We namen drie jonge collega's aan die tentoonstellingen en programma's begonnen te ontwikkelen voor en door jonge mensen. Dat ging met vallen en opstaan, maar inmiddels is dit speciale team volledig geïntegreerd in het museum. Wat hebben we in de afgelopen drie jaar geleerd? En wat kunnen musea en culturele instellingen nog van elkaar leren? Tijdens het symposium deelden we onze kennis en ervaring en nodigen we inspirerende sprekers uit om dit ook te doen. Met bijdragen van EMOVES, Frans Hals Museum, Alleycat Expo, de cultuurmakelaar van Den Bosch, De Pont en het Nederlands Fotomuseum, en 90 deelnemers, was het evenement een groot succes.

Young Design is dead, long live Young Design!

De afgelopen drie jaar heeft het museum, met steun van Fonds 21, het Young Design-programma kunnen draaien. Daar kwam in 2025 een einde aan. Er kwam echter geen einde aan onze ambitie om met en voor jongeren te blijven programmeren. Twee van de destijds aangenomen jonge medewerkers hebben ondertussen een vast contract bij het museum. En veel van de activiteiten zijn een vast onderdeel van onze programmering geworden. We hebben in onze tentoonstellingen onverminderd aandacht voor jongerenculturen. Het museum zoekt in haar werkwijze altijd naar nieuwe manieren om jongeren te activeren. Het publieksprogramma kende in 2025 meer activiteiten dan ooit die specifiek op jongeren gericht waren. We kunnen dus met recht zeggen dat Young Design onderdeel is geworden van het DNA van het museum.

Soft Spaces

Soft Spaces is een langlopend project waarin Design Museum Den Bosch drie groepen uit de stad verbindt aan drie textielontwerpers om met hen middels co-creatie aan drie opeenvolgende presentaties te werken. Deze presentaties zijn te zien in de Young Design Space. Hierbij staat de vraag centraal hoe je met textiele werkvormen een laagdrempelige, veilige ruimte kan creëren voor het delen en helen van de grote gevoelens rondom mentale gezondheid en identiteit. Soft Spaces borduurt verder op het idee van een 'safe space' door te bevragen hoe een 'safe space' eruit kan zien en voelen voor verschillende groepen. Design ontstaat immers vanuit een maatschappelijke

behoefte en textiel kan als weefsel (sociale) verbintenissen bespreekbaar en zichtbaar maken. Het idee voor Soft Spaces werd bedacht door Young Design-curator publieksprogramma's Jim van Geel. De uitwerking werd gerealiseerd door Sanne Boersma. Het project werd mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie.

De eerste editie van Soft Spaces startte in augustus 2024. Gedurende drie maanden werkten elf jongeren uit het netwerk van jongerenwerkorganisatie PowerUp073 samen met modeontwerper Baby Reni aan hun eigen 'soft space'. In 2025 waren Soft Spaces: *Beyond the glitter* en *Soft Spaces – Droomhuis* in de gratis toegankelijke Young Design Space te zien. In *Soft Spaces: Beyond the glitter* ging het Bossche dragcollectief Drag Up Family aan de slag met textielkunstenaar Yamuna Forzani. In de derde en laatste editie, *Soft Spaces – Droomhuis*, gingen jonge vrouwen uit het netwerk van de Tilburgse vrouwenorganisatie Feniks werken met (textiel) kunstenaar Lisa Ijeoma.

Midden 2025 liep de financiering voor het project Soft Spaces af. We kijken terug op een uitermate succesvol project: Soft Spaces werd enthousiast ontvangen door de bezoekers, was van grote meerwaarde voor de deelnemers en hielp de organisatie om na te denken over nieuwe vormen van co-creatie. Daarom werd in 2025 besloten om deze ervaringen door te zetten in het project 'Design voor iedereen', waar ook nieuwe edities van Soft Spaces onderdeel van zijn.

'Design voor iedereen': werken in co-creatie

'Design voor iedereen' is het project waarmee we het werken in co-creatie verankeren binnen de organisatie van Design Museum Den Bosch. Het bouwt voort op het succes van Soft Spaces, maar voorziet ook in andere manieren om co-creatie te integreren in onze werkwijze. Zo werkten we bij de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* voor het eerst met een klankbordgroep van experts en ervaringsdeskundigen uit verschillende vakgebieden. De klankbordgroep keek kritisch mee met de themakeuze, objectenlijst en teksten van de tentoonstelling, en zorgde uiteindelijk voor een rijke, meerstemmige tentoonstelling. Ook die ervaring smaakte naar meer. Met het plan 'Design voor iedereen' maken we drie nieuwe edities van Soft Spaces mogelijk, stellen we een Outreach Officer aan die co-creatie binnen alle lagen van de organisatie faciliteert, en maken we ruimte binnen het publieksprogramma voor nog meer activiteiten met en voor (Bossche) jongeren. Eind 2025 kregen we te horen dat dit plan zal kunnen worden gerealiseerd dankzij een meerjarige bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie, aangevuld met steun van

de gemeente 's-Hertogenbosch en het VSBfonds. Ondertussen is in april 2026 de nieuwe Outreach Officer, Jord Dijkstra, gestart.

Buurt naar het museum

Sinds 2023 jaar werken Design Museum Den Bosch en Het Noordbrabants Museum samen aan het programma 'Buurt naar het museum'. De gemeente 's-Hertogenbosch gaf opdracht om een pilot op te zetten die bewoners van Bossche wijken, voor wie museumbezoek niet vanzelfsprekend is, actief betreft bij kunst, design en erfgoed. De focus lag in eerste instantie op De Hambaken en de Gestelse Buurt, twee wijken met een divers karakter en uiteenlopende uitdagingen. Vanaf het najaar 2023 intensiverden de twee musea hun aanwezigheid in de wijken. Buurtbewoners werden niet alleen uitgenodigd om kennis te maken met de musea, maar soms ook om zelf een rol te spelen als medemakers en -organisatoren. Deze benadering heeft geleid tot duurzame relaties, een groeiende betrokkenheid en een verschuiving van 'bezoek' naar 'verbinding'. De pilot laat zien dat wanneer buurtbewoners zelf betrokken worden bij het maken van programma's, er duurzame relaties ontstaan die verder reiken dan een eenmalig bezoek.

In 2025 organiseerden we twee grote buurtfeesten en een uitgebreid scala aan kleinere activiteiten. De financiering liep in 2025 ten einde, en het project werd afgerond met een evaluatie. Door de zeer positieve ervaringen keken we natuurlijk ook vooruit naar de toekomst van 'Buurt naar het museum'. Binnen Design Museum Den Bosch zullen deze taken worden overgenomen door de Outreach Officer en de afdelingen Educatie en Marketing, communicatie en contextprogrammering.

De Buurtfeesten van Buurt naar het museum

De Buurtfeesten kennen inmiddels een aantal vaste, succesvolle ingrediënten: (familie)workshops, laagdrempelige rondleidingen door ons museum en Het Noordbrabants Museum, een proeverij met wereldhapjes uit de buurten en stevast de opening van een nieuwe presentatie van KlupUp Museumavonturen – het naschoolse programma van de beide musea en Huis73, waarin kinderen uit verschillende Bossche wijken door workshops op een laagdrempelige manier kennismaken met kunst, design en de museumwereld. Daaromheen ontvouwt zich telkens een rijk en gevarieerd programma waarin workshops, optredens en ontmoetingen elkaar afwisselen. Niet onbelangrijk: er rijden busjes vanuit

de genoemde buurten naar de musea en terug, en de entree en activiteiten die dag zijn gratis.

Het Zomerfeest van 24 mei 2025 bracht bewoners opnieuw samen. Centraal stonden het participatieve (klei)kunstwerk De Stamtafel van Niko Riedinger, de tekeningen over gezondheid in De Kruiskamp van Griet Menschaert en de presentatie van de senioren van Schilderclub Nieuw Zuid die zich eerder lieten inspireren door de collectie van Het Noordbrabants Museum. Ook waren er optredens van Corpo Máquina Society, waarbij kinderen enthousiast meededen, en van de oriëntaalse dansgroep van kinderen uit Nieuw Zuid; ze zorgden voor levendige ontmoetingsmomenten tussen verschillende buurtbewoners.

Het Winterfeest van 29 november 2025 vormde een warme afsluiting van het laatste pilotjaar van 'Buurt naar het museum' en bood een gelaagd programma.

Tijdens de Grote Reünie van KlupUp Museumavonturen bouwden kinderen samen aan een kunstwerk. Daarnaast toonden de vrouwen van Terra Tua trots hun keramiekcreaties en gaf een traditionele Eritrese koffieceremonie de middag een bijzonder ritueel karakter. Ook waren er twee speciale rondleidingen. Een gastmuseumdocent die zelf in Mekka is geweest, nam bezoekers mee door de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* in Design Museum Den Bosch. De optredens van Concert Curieus en Switch2Move trokken veel bezoekers, en de dag eindigde met een muzikale show van de lokale singer-songwriter Milan Brokken.

Tijdens alle drie de edities van het Buurtfeest fungeerde het museum als ontmoetingsplek. Door activiteiten uit de wijk en de stad een podium te geven kwamen buurtbewoners naar het museum voor 'hun' onderdeel. Eenmaal binnen, nodigden de musea hen ook uit samen de plek en de tentoonstellingen te bekijken en ervaren. Hierdoor ontstond een groeiend gevoel bij bewoners dat het museum ook van en voor hen is. Het succes van de Buurtfeesten, mede geïnspireerd door het Stedelijk Museum Schiedam, onderstreept de behoefte aan een jaarlijks, structureel Buurtmoment, iets dat in zowel Design Museum Den Bosch als Het Noordbrabants Museum vanaf 2026 zal worden verankerd.

'Die kinderen stonden daar zó trots, in het museum, met bezoekers erbij. Dat zij daar een optreden mochten doen... dat vergeet ik nooit meer. En juist dat ze samen, als groep, konden verbinden, maakte het extra bijzonder.'

Hida Kurti, Kantinemoeder BBS Nieuw Zuid, over de deelname van haar oriëntaalse dansgroep van kinderen aan een Buurtfeest

Diversiteit & inclusie

Begin 2024 is de werkgroep Diversiteit en inclusie opgericht. De groep bestaat uit een brede vertegenwoordiging van het museum: een vloermanager, die ook de stem van de suppoosten vertegenwoordigt en veel gevoel heeft bij wat er speelt onder bezoekers en op de vloer; een conservator, die vanuit het conservatorenteam het perspectief van de tentoonstellingsmakers vertegenwoordigt en vooral meedenkt over manieren waarop we onze tentoonstellingen inclusiever kunnen maken; de hoofden van de afdelingen educatie, development, marketing en communicatie en contextprogrammering, die ieder vanuit hun eigen expertise en vakgebied naar de materie kijken; de medewerker fondsenwerving, die veel ervaring heeft met deze thema's. De code Diversiteit & Inclusie vormt de leidraad voor de activiteiten van de werkgroep. In 2025 is de werkgroep weer verschillende keren bij elkaar gekomen, en is aan de volgende onderwerpen gewerkt.

Genderneutrale toiletten

Sinds 2025 beschikt Design Museum Den Bosch over genderneutrale toiletten met een hierop aangepast symbool. Hiermee zetten we een belangrijke stap in het creëren van een inclusieve omgeving voor al onze bezoekers. De nieuwe voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen, ongeacht genderidentiteit of -expressie. Dit sluit aan bij onze bredere ambitie om het museum laagdrempelig, gastvrij en toekomstgericht te maken. Met genderneutrale toiletten dragen we zichtbaar bij aan onze missie om ons museum toegankelijk te maken voor iedereen, zowel in onze programmering als in de bezoekerservaring.

Kortingsacties en nieuwe tarieven voor verschillende doelgroepen

In 2025 hebben we onze tarieven en kortingsmogelijkheden verder afgestemd op een breed en inclusief publieksbereik. Het museum was al gratis toegankelijk voor kinderen en jongeren tot 18 jaar en bezoekers met een kortingskaart; studenten en CJP-pashouders kregen 50% korting en bezoekers van 18–30 jaar konden het museum bezoeken met een gereduceerd tarief.

Daarnaast organiseerden we in 2025 diverse initiatieven om sociaalmaatschappelijke en economische drempels voor een museumbezoek te

verlagen. In december 2025 verstrekten we gratis toegangskaarten. Niet alleen hoopten we hiermee nieuwe en jonge publieksgroepen te bereiken, maar het was ook een actie waar de 'members' van Quiet Den Bosch, een organisatie die mensen in stille armoede ondersteunt, dankbaar gebruik van maakten.

‘Het Design Museum valt elke keer weer in de smaak, jullie weten me telkens te verrassen en op een andere been te zetten. Dus blijf ik nadenken en kom ik tot andere inzichten. En dat is jullie bedoeling! Merci voor de vrijkaartjes.’

Een reactie van een member van Quiet Den Bosch

Ook waren er gratis toegankelijke openingen en museumavonden en meerdere activiteiten binnen het programma *Buurt naar het museum*, waarbij we bewoners uit verschillende Bossche wijken actief uitnodigen om ons museum op een laagdrempelige manier te bezoeken. Deze acties droegen zichtbaar bij aan een diverser en meer betrokken publiek.

Voornaamwoorden onder e-mail

Om aandacht te geven aan inclusieve communicatie hebben we intern geïnventariseerd welke voornaamwoorden collega's graag in hun e-mail-handtekening gebruiken. Vanuit de werkgroep vroegen we alle medewerkers hun voorkeur aan te geven. Sommigen kozen expliciet voor voornaamwoorden, anderen gaven aan dit niet te willen gebruiken. Beide keuzes zijn volledig gerespecteerd en doorgevoerd. Zo creëren we een werkomgeving waarin iedereen zich gezien voelt en zich op een manier kan uitdrukken die bij hen past.

Prikkelgids

In 2025 ontwikkelden we onze online prikkelgids om bezoekers beter voor te bereiden op de zintuiglijke prikkels die zij tijdens een museumbezoek kunnen ervaren. De gids beschrijft per tentoonstelling welke visuele, auditieve en ruimtelijke prikkels aanwezig zijn, zoals fel licht, bewegende beelden, harde geluiden of donkere ruimtes, zodat bezoekers vooraf kunnen inschatten wat voor hen prettig is. Daarmee vergroten we de toegankelijkheid van ons museum, vooral voor bezoekers die gevoelig zijn voor prikkels of behoefte hebben aan voorspelbaarheid. De gids ondersteunt hen in het maken van een ontspannen, goed geïnformeerde museumervaring.

Update briefing toegankelijkheid ontwerpers

Om onze tentoonstellingen voor iedereen toegankelijk te maken, hebben we een uitgebreide briefing opgesteld voor ontwerpers. Deze richtlijnen helpen hen al in het ruimtelijk ontwerp rekening te houden met leesbaarheid, zichtlijnen en fysieke toegankelijkheid. Eerder ontvingen we regelmatig terugkoppeling dat teksten op zaal te klein of slecht leesbaar waren; dit document biedt concrete oplossingen, zoals minimale lettergroottes, voldoende contrast en aandacht voor rolstoeltoegankelijkheid. Zo werken we structureel aan tentoonstellingen die voor alle bezoekers begrijpelijk, bruikbaar en prettig toegankelijk zijn.

Workshop over autisme

Op initiatief van de Werkgroep Diversiteit en Inclusie werd er een workshop georganiseerd over museumbezoek door mensen met autisme. De sessie werd verzorgd door ervaringsdeskundige en initiatiefnemer van de stichting Uit met Autisme, Romano Sandee, en bracht collega's uit verschillende afdelingen samen. Aan de hand van praktijkvoorbeelden en persoonlijke ervaringen kregen deelnemers inzicht in hoe prikkelverwerking, structuur en de manier van communiceren het museumbezoek van mensen met autisme beïnvloeden. De workshop bood concrete handvatten om te onderzoeken hoe tentoonstellingsruimtes, informatievoorziening en

publieksbenadering voor deze doelgroep toegankelijker kunnen worden gemaakt. De opgedane kennis en aanbevelingen zijn breed binnen de organisatie gedeeld. Deze bijeenkomst vormde een waardevolle stap om ons museum toegankelijker te maken voor een breed en divers publiek.

Gamechanger Adviesraad

Op 21 september ontvingen we acht leden van de Gamechanger Adviesraad in ons museum. De adviesraad is onderdeel van Jong Gelijk, een alliantie opgezet voor en door jongeren, bestaande uit Nationale Jeugdraad, Rutgers, Colored Collective, Femmes for Freedom en Plattelandjongeren. Omdat we graag horen hoe jongeren ons museum ervaren en nieuwsgierig zijn naar verbeterpunten, zijn we ingegaan op het aanbod van Jong Gelijk om een groep jongeren in het museum te ontvangen. Tijdens deze adviesessie gaven ze antwoord op de vragen of zij zich als jongere met een queer achtergrond welkom, gezien en aangesproken voelden, én bekeken ze welke elementen van de tentoonstelling en communicatie hieraan bijdroeg of wat juist gemist werd. De opmerkingen en aanbevelingen die hieruit voortkwamen zijn met ons gedeeld in de vorm van een adviesrapport.

Uit het rapport: 'De adviesraad waardeert Design Museum Den Bosch als een toegankelijke, inclusieve en inhoudelijk sterke plek die op een subtiele manier ruimte maakt voor diversiteit. Vooral in de tentoonstelling *Design!* worden lhbtqi+-personen op een vanzelfsprekende manier gerepresenteerd, zonder dat dit expliciet benoemd hoeft te worden. De tentoonstelling *Vrouwen als technologie* is ook goed ontvangen, maar kan nog winst behalen op het gebied van intersectionaliteit, de representatie van intersekse personen en het concreter doortrekken van het inclusieve uitgangspunt dat aan het begin wordt gesteld.'

Ook de fysieke ruimte en communicatie werden overwegend positief beoordeeld, met een speciale waardering voor de fluiditeit van de ruimte en de genderneutrale voorzieningen. Daarnaast werden er praktische suggesties gedaan rondom bewegwijzering en prikkelarme plekken.

In het algemeen was de adviesraad te spreken over de communicatie. In hun ogen is die helder, inclusief en goed aansluitend voor jongeren. Met betrekking tot de communicatie zijn er dan ook weinig concrete verbeter- of veranderepunten. De adviesraad ziet in het geheel een museum dat duidelijk in ontwikkeling is, een fijne plek voor jongeren, met een sterke basis voor inclusie en bewustwording. Geadviseerd wordt deze lijn vooral voort te zetten en verder te verdiepen.

Digitale innovatie

Met de ontwikkeling van het digitale kennisplatform de Derde Verdieping in 2019 bevindt Design Museum Den Bosch zich in de voorhoede van musea met een digitale strategie. Hoewel dit eerst een losstaand project binnen het museum was, is dit inmiddels onderdeel geworden van de bredere koepel digitale innovatie. Een nieuwe tak in het museum die ondergebracht is op de afdeling Marketing, communicatie en contextprogramming. Sinds 2024 valt hier niet alleen de Derde Verdieping onder, maar ook het Designer in Residence-traject. Daarnaast worden actuele digitale ontwikkelingen gevolgd en waar nodig onderzocht op potentieel gebruik door het museum. Deze brede kijk op digitale innovatie biedt kansen voor de door het museum gekoesterde wensen op het gebied van meerstemmigheid, duurzaamheid en toegankelijkheid, en heeft nieuwe gesprekken en ambities aangewakkerd over het hybride museum van de toekomst.

Derde Verdieping

De Derde Verdieping is het online kennisplatform waar bezoekers meer verdieping kunnen vinden bij de thema's van de tentoonstellingen. Sinds 2019 ontsluiten we hier als een van de eerste musea in Nederland een deel van onze tentoonstellingsonderwerpen online. Het platform zorgt voor een duurzaam behoud van kennis; ook na afloop van de tentoonstelling is de opgedane kennis toegankelijk voor het publiek. Mensen met verschillende achtergronden geven hun kijk op de thema's, en actuele ontwikkelingen krijgen een plek, zelfs als het over thema's van een aantal jaar geleden gaat. Het gehele jaar door werken we dan ook aan het uitbreiden van de al bestaande thema's. Daarnaast hebben we in 2025 twee thema's toegevoegd: *Vrouwen als technologie* en *Van Bauhaus naar Mekka*.

Vrouwen als technologie

Speciaal voor de Derde Verdieping van de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* is er een vijfdelige podcastserie geproduceerd. Hierin duikt host Carmen Hogg samen met journalisten, wetenschappers en andere experts in de fascinerende, soms ongemakkelijke en vaak vergeten verhalen op het snijvlak van vrouw-zijn, technologie en design. Zoals altijd is deze podcast niet alleen te beluisteren op de website van het museum, maar ook via alle populaire podcastkanalen, waaronder Spotify en Podimo. Dit soort content leeft namelijk het meest buiten de grenzen van ons eigen online platform. Daarnaast hebben diverse gastschrijvers een artikel of essay geschreven, dat gepubliceerd is op de website. Ook zijn andere relevante artikelen, met toestemming, doorgeplaatst. Dit alles is op de Derde Verdieping geplaatst onder het overkoepelende thema *Posthuman*.

‘Verhalen stellen ons in staat om een andere toekomst te verbeelden; uit die verbeelding kun je hoop putten.’

Filosoof Roos Slegers in aflevering 5 van de podcast *Vrouwen als technologie*

Van Bauhaus naar Mekka

Op de Derde Verdieping voor de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* zijn in 2025 tentoonstellingsteksten en video's uit de tentoonstelling geplaatst. De tentoonstellingsteksten zijn online niet alleen in het Nederlands beschikbaar, maar ook in het Arabisch en Engels. Gezien de looptijd van de tentoonstelling zal dit in 2026 nog aangevuld worden met verschillende artikelen en een video over de tentoonstelling.

Schuldig design

In 2025 werd na jaren van voorbereiding de website *Schuldig design* gelanceerd. Deze website gaat over de relatie tussen design, politiek en geweld. Ze onderzoekt hoe een regime als nazi-Duitsland zich bepaalde symbolen, stijlen en ontwerpen kon toe-eigenen en hoe het die kon inzetten om discriminatie, extreem nationalisme en een veroveringsoorlog te promoten. De titel kun je daarom ook opvatten als een vraag. Kan design zo besmet raken door de geschiedenis, dat het voor altijd met zijn duistere verleden geassocieerd blijft? Hoewel de website onderdeel is van een breder educatief programma kunnen individuele bezoekers ook zelfstandig de website bezoeken. Voor scholen is een museumles over dit thema ontwikkeld waarbij gebruik wordt gemaakt van deze website.

Designer in Residence-traject

Sinds 2024 onderzoeken we anderhalf jaar lang met twee Designers in Residence wat de kansen, mogelijkheden en valkuilen van interactieve digitale presentatiemogelijkheden in de fysieke ruimte van het museum zijn. Aan de hand van verschillende testcases komen we erachter welke vormen van *extended reality* (XR) aanslaan bij ons museumpubliek, welke verhalen

uit tentoonstellingen en de collectie zich lenen voor de inzet van digitale presentatiemogelijkheden en op welke manier onze conservatoren XR kunnen inzetten in hun tentoonstellingen.

Ontwerper Chris Kievit en meta-ontwerper Lars van Vianen hebben in het kader van dit traject verschillende projecten uitgevoerd. Zo ontwikkelden en testten ze in 2025 de installaties *Pose en Emanon* en de interventies *Talking Books* en *Bluestreak*. Met hun laatste project, *Design routes*, traden zij buiten de muren van het museum met een interactieve wandeling door de stad.

Door gesprekken met bezoekers en medewerkers, feedback van suppoosten en het uitlezen van data zijn er veel inzichten verzameld over dit traject en de specifieke projecten. Al deze uitkomsten worden vastgelegd en vanaf 2026 inzichtelijk gemaakt voor alle collega's, zowel binnen als buiten het museum. Daarnaast is hierop voortbordurend een matrix ontwikkeld die door iedereen binnen het museum met een idee voor het gebruik van interactieve digitale technieken, ook zonder technische kennis, gebruikt zou moeten kunnen worden. Dit project is tot stand gekomen dankzij de steun van Cultuurloket DigitALL.

‘De centrale vraag is dan ook niet meer wat AI of XR technisch kunnen bereiken, maar hoe we deze middelen inzetten om nieuwe relaties te ontdekken, de verbinding tussen de bezoeker en de collectie te verdiepen, en specifiek museale onderwerpen kunnen presenteren.’

Designers in Residence Chris Kievit en Lars van Vianen

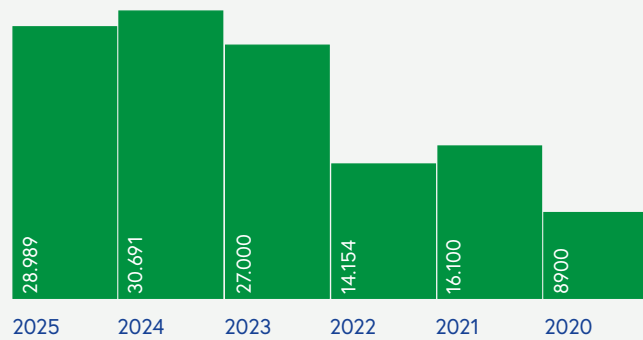

Nieuwe website

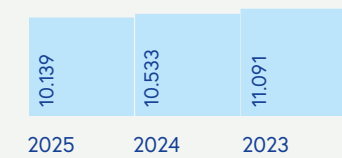
De afgelopen jaren hebben er veel ontwikkelingen in het museum plaatsgevonden. Zo organiseren we naast tentoonstellingen steeds meer evenementen, lezingen en workshops, is het educatieprogramma flink uitgebreid en is het online aanbod gegroeid. Die veelzijdigheid is niet goed terug te vinden op de huidige website, waarbij de nadruk vooral op de tentoonstellingen ligt. In 2025 zijn we daarom gestart met het ontwikkelen van een nieuwe website samen met ontwerp bureau Lesley Moore en webdeveloper Floris Douma. Op deze nieuwe website moet plaats worden ingeruimd voor het omvangrijke museumaanbod en worden alle museumactiviteiten ook voor de bezoeker overzichtelijker aan elkaar gekoppeld.

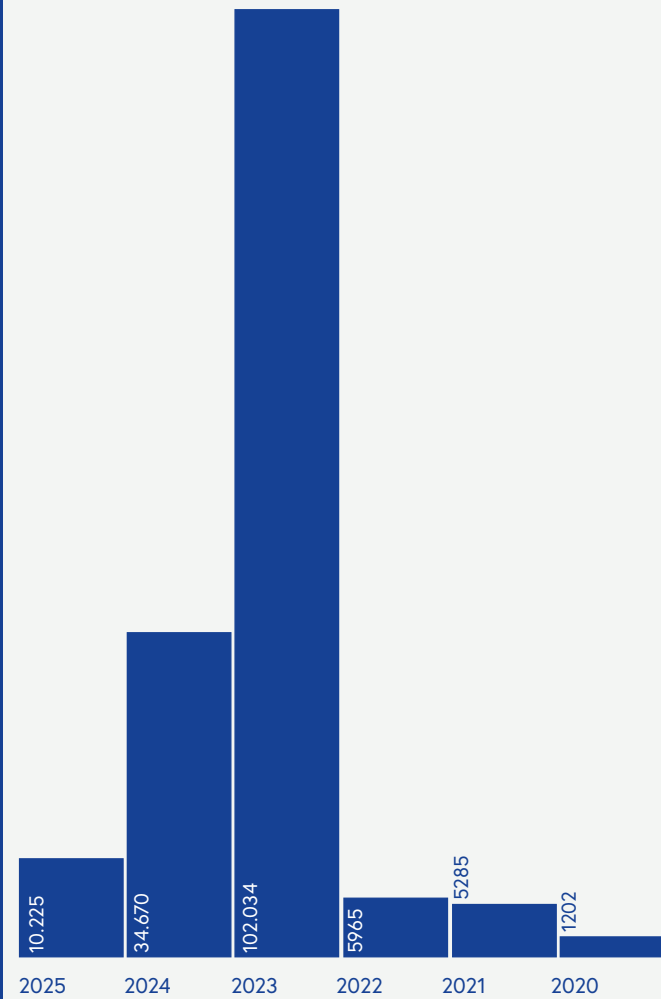
Bezoekers Derde Verdieping website

Downloads podcasts

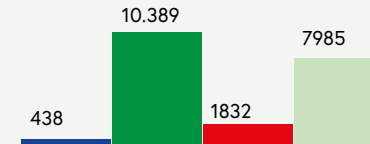

Weergave YouTube

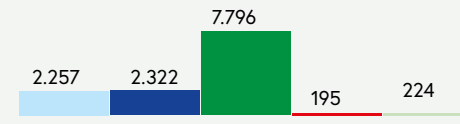

Downloads audio

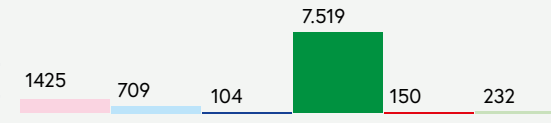
2023

2024

2025

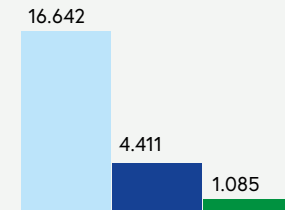

Weergave YouTube

2023

2024

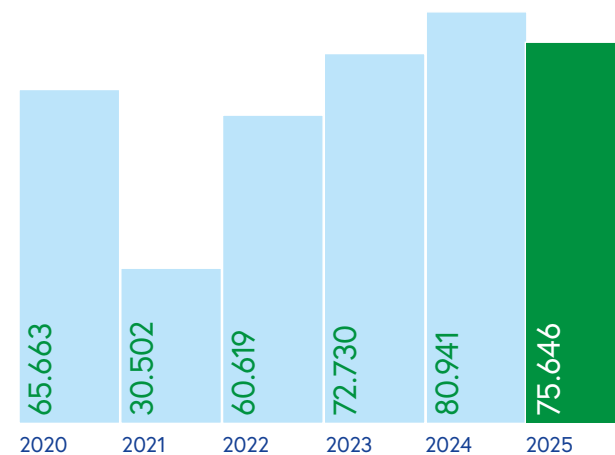
2025

- Vrouwen als technologie (2025)
- Design voor de planeet (2024)
- Ontworpen liefde (2023)
- Sneller, beter, mooier (2023)
- SneakEars (2022)
- Goth (2021)

Marketing en communicatie

Bezoekersaantallen

Het bezoekersaantal in 2025 kende een kleine daling ten opzichte van 2024: van ruim 80.000 bezoekers naar ruim 75.000 bezoekers in 2025. Vooral in het voorjaar en in het begin van de zomer vielen de bezoekcijfers tegen: de tentoonstelling *Trans Europa Design Express - een reis langs vijf designcollecties* trok minder bezoekers dan verwacht.

In de tweede helft van 2025 trokken de bezoekersaantallen behoorlijk aan met ruim 24.000 bezoekers in de laatste drie maanden, aanzienlijk meer dan in diezelfde periode in 2024. De tentoonstellingen *Vrouwen als technologie* (juni – oktober) en *Van Bauhaus naar Mekka* (vanaf november) trokken veel bezoekers, mede door de vele media-aandacht die ze wisten te genereren.

Gedurende het jaar waren er een aantal opvallende uitschieters in de bezoekcijfers. De drie museumavonden zorgden ieder voor een flinke boost van tussen de 1000 en 1500 extra bezoekers. Ook was het in de laatste twee weken van iedere tentoonstelling erg druk; een duidelijk signaal dat bezoekers nog snel even de tentoonstelling wilden zien. Geen vreemde trend natuurlijk, ware het niet dat we dit in voorgaande jaren niet zo duidelijk zagen. In het verleden was de afhankelijkheid van de bezoekersstroom van Het Noordbrabants Museum relatief groot; de afgelopen jaren is die afhankelijkheid

duidelijk gedaald: Design Museum Den Bosch wordt steeds meer gezien als een zelfstandige bestemming.

Bezoekersonderzoek

Ons bezoekersonderzoek wordt uitgevoerd door Hendrik Beerda Brand Agency. Het aantal respondenten lag met 403 lager dan in 2024. Dit had te maken met het aparte bezoekersonderzoek dat we voor *Vrouwen als technologie* hebben gedaan. (waarover later in dit hoofdstuk meer). Wel was het onderzoek nog representatief.

De waarderingsindex is gestegen van 65 in 2024 naar 71 in 2025. Het percentage mensen met 'bijzonder veel waardering' voor het museum is gestegen van 12% in 2024 naar 21% in 2025. Het percentage mensen met 'veel waardering' is gestegen van 46% in 2024 naar 51% in 2025. Het percentage mensen met 'weinig waardering' is gedaald van 10% in 2024 naar 6% in 2025.

'Mooi gebouw, interessante tentoonstellingen. Ook mijn zoon van 15 heeft er met plezier rondgelopen.'

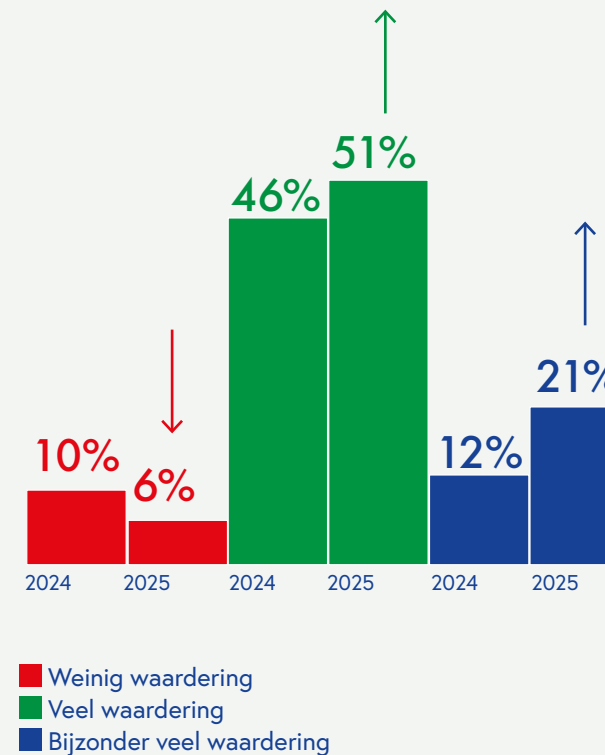
Google review over het museum

Bezoekers waarderen vooral ons vriendelijke personeel (63%), de prettige sfeer (53%), het leerzame aanbod (44%, gestegen van 25% in 2024), het onderscheidende aanbod (35%, gestegen van 25% in 2024) en het aantrekkelijke gebouw (39%, relevant omdat we in dat gebouw gaan blijven). Het belangrijkste verbeterpunt is de horecavoorziening. Hier waren bezoekers voorheen behoorlijk enthousiast over. In 2025 zaten we echter in een overgangperiode tussen twee cateraars, en was er slechts beperkte horeca in het museum. De stijging van 3% ontevredenheid in 2024 naar 14% in 2025, heeft hier duidelijk mee te maken.

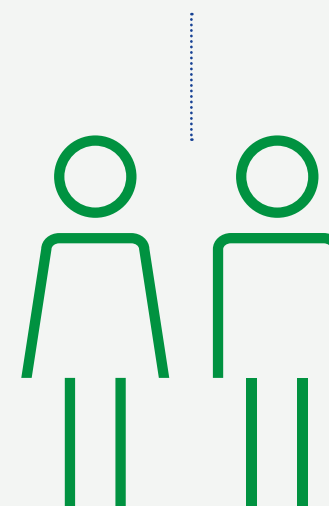
Bezoekers zien het merk Design Museum Den Bosch als creatief (61%), uniek (38%) sympathiek (36%) en gedurfd (33%).

Grote publiekstrekker in 2025 was de tentoonstelling *Vrouwen als technologie*, 33% van de bezoekers zegt speciaal daarvoor gekomen te zijn. De tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* startte pas in november, maar ook specifiek daarvoor kwamen veel bezoekers naar het museum.

Waardering in cijfers

Bezoekers zien het merk Design Museum Den Bosch als creatief (61%), uniek (38%) sympathiek (36%) en gedurfd (33%).

44%
LEERZAME AANBOD

39%
AANTREKKELIJK
GEBOUW

53%
PRETTIGE SFEER

35%
ONDERSCHIEDEND
AANBOD

Grote publiekstrekker in 2025 was de tentoonstelling *Vrouwen als technologie*, 33% van de bezoekers zegt speciaal daarvoor gekomen te zijn.

'Geweldig museum, mooi samengestelde exposities, en geweldig personeel.'

Google review over het museum

De rapportcijfers die bezoekers het museum gaven waren erg positief: zowel *Vrouwen als technologie* als *Van Bauhaus naar Mekka* kreeg een 8.5. Dat is een uitzonderlijk hoge score. Ook *Alle tijd van de wereld* deed het prima met een mooie 7.8. Het gemiddelde van alle tentoonstellingen was een 7.5; daarmee deden we het beter dan de 7.2 van 2024.

55% zei over ons aanbod 'zeer positief verrast' te zijn, of vond het 'leuker dan verwacht'. Dat is een mooie stijging ten opzichte van 36% in 2024. 44% van de bezoekers vindt ons aanbod onderscheidend of zeer onderscheidend ten opzichte van het andere culturele aanbod in Noord-Brabant. Wederom een mooie stijging ten opzichte van 35% in 2024.

59% van de bezoekers kwam hier voor de eerste keer. We vinden het heel belangrijk om nieuwe bezoekersgroepen aan te spreken. Dit aantal laat zien dat we hier succesvol in zijn.

Genderverdeling is ten opzichte van 2024 gelijk gebleven: 41% is man, 58% is vrouw. Voor het eerst ook 1% 'anders'.

Het aantal bezoekers onder de 30 jaar is licht toegenomen van 8% in 2024 naar 10% in 2025. Vooral relevant is hier de vergelijking met andere kunstmusea in Nederland. Daar ligt het gemiddelde op 4%. Het aantal bezoekers boven de 65 jaar is licht afgenomen, van 35% in 2024 naar 32% in 2025. Het landelijk gemiddelde van kunstmusea voor deze leeftijdsgroep is 48%. We zijn erg trots op deze cijfers.

Bezoeken uit Noord-Brabant zijn afgenomen, van 47% naar 33%. Enerzijds laat dit zien dat we steeds meer landelijke uitstraling en aantrekkingskracht hebben. Anderzijds vinden we het ook heel belangrijk dat onze directe omgeving ons graag bezoekt. Dit wordt een aandachtspunt voor 2026. Voorts was er sprake van een verdubbeling van het aantal internationale bezoekers, van 2% naar 4%.

Volgens het Culturele Doelgroepenmodel is de top drie van bezoekersgroepen in Design Museum Den Bosch:

1. Klassieke Cultuurliefhebbers: 25% in 2025, 32% in 2024, 34% gemiddeld bij musea in Nederland

2. Proevende Buitenwijkers: 16% in 2025, 18% in 2024, 15% gemiddeld bij musea in Nederland
3. Weelderige Cultuurminnaars: 14% in 2025, 9% in 2024, 10% gemiddeld bij musea in Nederland

We zien een steeds betere verdeling over de verschillende doelgroepen, wat een positieve ontwikkeling is. De enige groep die we minder goed bereiken, betreft de Nieuwsgierige Toekomstgrijpers. Tegelijkertijd is dat in lijn met het landelijk gemiddelde (1%), zeker buiten de Randstad. Opvallende verschillen tussen het landelijk gemiddelde van kunstmusea is dat wij het dubbele percentage Flanerende Plezierzoekers bereiken (8% ten opzichte van 4% landelijk), dat we aanzienlijk minder Klassieke Cultuurliefhebbers bereiken (25% ten opzichte van 34%), en iets meer Weelderige Cultuurminnaars (14% ten opzichte van 10%).

'De expositie op de tweede verdieping over uurwerken, daar gingen we voor en het was erg mooi. Maar ook de eerste verdieping over vrouwen en techniek was fantastisch!'

Google review over het museum

Bezoekersonderzoek *Vrouwen als technologie*

Bij de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* is aanvullend bezoekersonderzoek gedaan door het bedrijf Cigarbox. Dit was een voorwaarde voor de

toekenning van de subsidie van Brabant C x ASML. Met 339 respondenten was het onderzoek representatief.

72% van de bezoekers was vrouw, een opvallend contrast met het gemiddelde van 58% over het hele jaar.

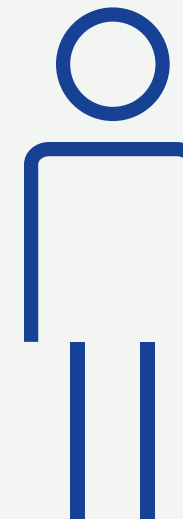
81% van de bezoekers voelde zich aan het denken gezet door de tentoonstelling, 76% was erdoor geraakt.

59% van de bezoekers zei dat de tentoonstelling hun beeld van ontwerp en technologie heeft veranderd. 53% van de bezoekers zei dat ze door de tentoonstelling meer met hun omgeving praten over de invloed van technologie op genderrollen.

31% van de bezoekers was zeer positief verrast, 38% vond de tentoonstelling beter dan verwacht.

64% van de bezoekers vond de tentoonstelling innovatief ten opzichte van het verdere culturele aanbod in Noord-Brabant, 61% vond het onderscheidend.

65% achtte de kans op een herhaalbezoek aan het museum groot of heel erg groot, 23% niet klein maar ook niet groot.

'Compliment voor de tentoonstellingen *Alle tijd van de wereld* resp. *Vrouwen als technologie*. Bijzondere voorwerpen, erg uitgebreid. Zeker twee aanraders!'

[Google review over het museum](#)

Media-analyse

Het bedrijf Media Info Groep voert in opdracht van Design Museum Den Bosch een kwantitatieve analyse van de media-aandacht uit. In 2025 zijn er 696 berichten over Design Museum Den Bosch verschenen in de media; een mooie groei ten opzichte van de 569 artikelen in 2024. De totale media-waarde bedroeg € 2.585.412. Het totale bereik is uitgekomen op 913.739.105.

Vooraf in het vierde kwartaal van 2025 werd er veel over het museum geschreven. Dat had te maken met een interessante samenloop van compleet verschillende media-momenten. Ten eerste genereerde de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* en de bijbehorende Museumavond erg veel aandacht. Ook het bericht over de verdubbeling van de opgewekte stroom uit Osse windmolens (die onder meer voorziet in de energiebehoefte van het museum) zorgde voor onverwacht veel media-aandacht. Als laatste was er natuurlijk in november de aankondiging dat het museum niet zou gaan verhuizen naar de Citadelpoort.

We zijn er trots op dat onze tentoonstellingen vrijwel altijd in de landelijke pers beschreven worden. Dat is voor ons al gewoon geworden, maar het is goed om te benoemen hoe uitzonderlijk dit is. Met ruim 500 musea in Nederland, openen er jaarlijks naar schatting zo'n 2500 exposities. Het is dan ook heel bijzonder dat bijna elk van onze tentoonstellingen aandacht krijgt in landelijke kranten als *NRC*, *de Volkskrant* en *Trouw*. Ook halen we met bijna iedere tentoonstelling de nationale radio en soms ook tv. Voor een museum van onze omvang (zowel in personeelsgrootte als bezoekersaantallen) is deze media-aandacht ongekend groot. In het persoverzicht op pagina 114 zijn alle items te zien die in het afgelopen jaar over een bepaalde tentoonstelling verschenen zijn.

Er waren dit jaar twee tentoonstellingen op onze grote eerste verdieping die veel aandacht genereerden:

Vrouwen als technologie en *Van Bauhaus naar Mekka*. Alle landelijke kranten hebben deze tentoonstellingen (lovend!) besproken. Het is echter interessant om te zien dat de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld*, die met een kleiner budget gemaakt is en op onze kleinere tweede verdieping te zien was, ook kon rekenen op uitzonderlijk veel aandacht van journalisten. In de artikelen over deze tentoonstelling kwam een trend naar voren die we op meer plekken terugzien: journalisten schrijven over onze tentoonstellingen niet zozeer simpele recensies, maar gebruiken deze voor een meer fundamentele reflectie op de thema's van de tentoonstelling. Zo was *The Climate Clock* uit de tentoonstelling de aanleiding voor een stuk in *Trouw* over het gebrek aan actie met betrekking tot klimaatverandering. In *NRC* gebruikte Wanda Oosterbaan de tentoonstelling als het startpunt van een reflectie op de manier waarop we met tijd omgaan. We zien dit als een groot compliment: het toont dat we als museum niet alleen mooie tentoonstellingen maken, maar dat het ons ook lukt om thema's aan te kaarten die relevant zijn inzake de tijdsgeest en om een essentiële rol te spelen in het maatschappelijk debat.

'Vandaag de steengoede expositie *Vrouwen als technologie* bezocht. Wat mij betreft een must-see voor iedereen! Meerdere aspecten van feminisme en technologie (seksualiteit, fertiliteit, kindpolitiek, arbeidsmarkt, carrière) werden belicht. Ik vond het een goed opgezette expo, hyperactueel, onthutsend en confronterend.'

[Google review over het museum](#)

Dit succes valt beslist niet te verklaren op basis van de grootte van het marketing & communicatie-team, dat verantwoordelijk is voor de publiciteit. Met slechts twee medewerkers en samen 1,6 fte, die

daarnaast ook nog eens het publieksprogramma en de digitale innovatie verzorgen, zou je misschien minder slagkracht verwachten. De sleutel tot het succes van onze mediastrategie is de nauwe samenwerking met de curatoren. Omdat het team van marketing & communicatie al vroeg bij de ontwikkeling van tentoonstellingen betrokken is, kunnen we heel precies bepalen welke verhalen resoneren bij journalisten en de maatschappij. Op die manier is de publiciteit rond de tentoonstelling niet een simpel marketingsausje, maar een integraal onderdeel van het verhaal van de tentoonstelling en het museum.

Nieuwe website

In het hoofdstuk 'Digitale innovatie' gaan we al kort in op de ontwikkeling van de nieuwe website. Hier is eind 2024 mee begonnen, en het proces heeft uiteindelijk heel 2025 geduurd. Begin 2026 is de website gelanceerd.

Online marketing en communicatie

De afgelopen jaren zetten we steeds meer en beter in op online zichtbaarheid. Zowel organisch als met betaalde campagnes. De online campagnes worden inmiddels grotendeels ontwikkeld en uitgevoerd door

het eigen marketing & communicatie-team. Dat is redelijk uniek te noemen voor zo'n klein team. Na een experiment met het uitbesteden van deze taken is namelijk gebleken dat de campagnes inhoudelijk sterker zijn wanneer ze intern worden ontwikkeld. Daarnaast kan er snel worden ingespeeld op de actualiteit of online trends. De inhoudelijke kennis over de tentoonstellingen en activiteiten stelt het team ook in staat om de juiste, relevante doelgroepen te bepalen. Daardoor slaan de online campagnes beter aan bij het publiek, wat uiteindelijk zorgt voor succesvollere resultaten. Zo is het aantal klikken op betaalde socialmedia-campagnes in 2025 met 135% toegenomen ten opzichte van 2024. Ook op het gebied van het inkopen van online advertenties bij derden werpt deze werkwijze zijn vruchten af. Hierbij zien we een toename van 255% in klikken in 2025 ten opzichte van 2024.

Momenteel wordt alleen het onderhoud van het Google Grants-account en de uitvoering van Google-banners-campagnes uitbesteed aan een externe partij, maar die werkt nauw samen met het interne team.

Pers

Supreme – Resampling the World

(de meeste artikelen over deze tentoonstelling verschenen in 2024)

'In maart'

Culturele agenda
NRC: Het Blad, 01-03-2025

Mapping Modernity – Moderniteit in kaart

(de meeste artikelen over deze tentoonstelling verschenen in 2024)

'Moderne kaarten'

Recensie tentoonstellingspublicatie door Henk Slechte
Geschiedenis Magazine - #6/jr. 60 – september 2025

Soft Spaces: Beyond the glitter

'Soft Spaces: Beyond the Glitter'

TextielPlatform, 06-02-2025

'Opening tentoonstelling Soft Spaces'

Feniks.nl, 18-03-2025

Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties

'Things you want to read, see and listen to'

Fonk, #409, 06-02-2025

'Design Museum presenteert werk uit vooraanstaande Europese designcollecties'

Brabant Cultureel, 23-02-2025

'Così con il design si fa diplomazia culturale'

Gezamenlijk statement deelnemende museumdirecturen over de tentoonstelling
Il Sole 24 Ore: La Domenica, 23-02-2025

'Agenda'

See All This, 25-02-2025

'Het design museum van de toekomst: Veelzijdig, flexibel en onafhankelijk'

Simone Vos
Brabants Dagblad, 27-02-2025

'Etcetera'

Pi, jr. 36/#1 – februari 2025
'Zien&Doen: Design uit heel Europa'
Jim Heirbaut
De Ingenieur, 12-03-2025

'The selection: Design Express'

Holland Herald, 02-04-2025

'Trans Europa Design Express - een reis langs vijf designcollecties'

Walter van Teeffelen
inZaken.eu, 25-04-2025

'Exposities: Trans Europa Design Express'

Villa D'Arte, #2/2025

'Influenteur ging naar het Design Museum Den Bosch'

Recensie
Influenteur.nl, 15-05-2025

Alle tijd van de wereld

'Tijd is ook design'

Essay door Hans Steketee
NRC: Het Blad, 03-04-2025

'"Alle tijd van de Wereld" is een verrassend interessante tentoonstelling'

Recensie door Irma van Bommel
Brabant Cultureel, 15-04-2025

'Neem je tijd in het Design Museum'

Recensie door Mark van de Voort
Brabants Dagblad, 17-04-2025

'De klok tikt door, maar ontsnap je aan de tijd?'

Recensie door Sandra Smets
NRC, 24-04-2025

'Dit zijn de bijzondere tentoonstellingen die u deze zomer niet mag missen'

Riki Simons
EW Magazine, #17/2025

'Horloges en de wijzers van de tijd'

Essay door Daniël Constantijn van Duijn
Flessenpost.nl, 21-05-2025

'Overall tikken en zoemen klokken in Design Museum Den Bosch: bij deze expositie is de tijd elke seconde voelbaar'

Recensie door Bob Witman
De Volkskrant, 28-05-2025

Koneksa Mondo

BLOG: FILOSOFIE, ART, BOEKEN, TIJD

De logica van de klok: Over tijd als structuur, systeem en zelfbeeld

door Marco Derksen op 23 juli 2025

Koneksa Mondo, 23-07-2025

'Opvallend is dat de tentoonstellingen elk op hun eigen manier laten zien dat tijd geen neutraal gegeven is. Tijd is een systeem dat ons vormt, zowel cultureel, technisch of moreel.'

'Wat al deze voorbeelden duidelijk maken, is dat tijd niet slechts een objectieve realiteit is, maar ook een sociale en culturele constructie. Tijd bepaalt niet alleen wanneer we iets doen, maar ook hoe we onszelf begrijpen. Het is een instrument dat gedrag ordent, verwachtingen structureert, en identiteit mede vormgeeft. Tegelijk roept dat de vraag op: **wie maakt eigenlijk de tijd? En voor wie werkt ze?'**

'In *Alle tijd van wereld* wordt duidelijk hoe kloktijd zich geleidelijk losmaakte van natuur, ritme en plaats. [...] De klok als meetinstrument werd tegelijk een normerend systeem.'

'Het laatste tapijt uit Morris' serie is vanaf 5 april te zien in het Design Museum in Den Bosch. De tentoonstelling *Alle tijd van de wereld* begint met een Egyptische zonnewijzer, twee stokjes met een touwtje. *SunDial:NightWatch 2014* is het laatste van **honderden objecten die samen laten zien hoe wij de tijd proberen te begrijpen, te volgen, te beheersen en vorm te geven** – want tijd is ook design. **En: hoe de tijd zich van óns meester maakt, ons leven binnendringt en ons vormgeeft.'**

TIJD IS OOK DESIGN

We denken grip te hebben op de tijd maar de tijd vormt ook óns, laat Design Museum Den Bosch zien. Kijk maar naar onze biologische klok en de prikklok.

NRC: Het Blad, 05-04-2025

'Zo bondig als de expositie lijkt, zo rijk zijn de verhalen die elk object oproept. De expositie herbergt de fraaiste staaltjes tijdsdesign. Van antieke klokken tot paaskalenders, en van poepchique horloges tot tijd-gerelateerde kunstobjecten, de geschiedenis van de tijd wordt uiterst kleurrijk bijgelicht.'

Neem de tijd in het Design Museum

Niet is zo simpel als het lijkt. Toch heeft de mens de tijd geordend en vormgegeven. Van luse horloges tot de stropklok. Dit is de tijd die we zien in het Design Museum in Den Bosch. Het is de tijd die we voelen en zien.

Brabants Dagblad, 17-04-2025

'Design Museum Den Bosch is erin geslaagd om een leerzame en leuke tentoonstelling neer te zetten waarin het begrip tijd vanuit verschillende invalshoeken wordt belicht. Van wetenschappelijk, historisch, geografisch, politiek en economisch tot filosofisch en kunstzinnig.'

'Prachtige oude klokken en horloges zijn er te zien evenals sextanten en scheepschronometers voor de scheepvaart, maar het zijn juist de extra wetenswaardigheden die de tentoonstelling interessant maken.'

'Alle tijd van de wereld' is een verrassend interessante tentoonstelling

Brabants Dagblad, 04-03-2024

'Het alledaagse, meestal gedachteloos geconsumeerde fenomeen tijd wordt in het Design Museum Den Bosch op eens in elke seconde voelbaar.'

MUSHA Overall tikken en zoemen klokken in het Design Museum Den Bosch: bij deze expositie is de tijd in elke seconde voelbaar

De tentoonstelling 'Alle tijd van de wereld' stelt de vraag: hoe meten we de tijd precies?

De Volkskrant, 28-05-2025

De klok tikt door: hoe ontsnap je aan tijd?

KLOKKEN Als deze vers bedrukt is, dan is het alweer een paar maanden geleden dat de klokken van het Design Museum Den Bosch deuren openden. Het is een feestelijke gebeurtenis, want de klokken zijn niet alleen een stukje geschiedenis, maar ook een stukje technologie. Ze vertellen ons over de manier waarop we de tijd meten, en hoe dat is veranderd over de eeuwen. Het is een fascinerende reis door de geschiedenis van de klok, van de eerste waterklok tot de meest geavanceerde quartzklok van vandaag. Het is een reis die ons doet beseffen dat de klok niet alleen een hulpmiddel is, maar ook een symbool van de menselijke zoektocht naar orde en structuur in de wereld.

NRC, 24-04-2025

'In de enorme zaal waar de tentoonstelling *Alle tijd van de wereld* staat opgesteld, word je compleet omringd door staande klokken, pendules, en vitrines met horloges. Maar tikken, dat doen ze niet. Al is het een schrale troost. Immers, we houden toch wel de tijd bij, hebben haast, maken planningen. De klok, kortom, is een terreur. Daarover gaat deze tentoonstelling, of eigenlijk: over de vormgeving van tijd. Hoe is die ontstaan? En, is er iets aan te doen?'

'Het juk van de kloktijd'

Vermelding tentoonstelling in essay door Warna Oosterbaan
NRC, 08-07-2025

'De tijd tikt en de klokken slaan'

Column Gerard Wolters
Friesch Dagblad, 21-07-2025

'De logica van de klok. Over tijd als structuur, systeem en zelfbeeld'

Vermelding in bespreking Marco Derksen
Koneksa Mondo, 23-07-2025

'De klimaatklok telt af als een tikkende tijdbom'

Column Eveline van Rijswijk
Trouw, 30-08-2025

Radio/Geluid

'Tentoonstelling toont de geschiedenis van onze blik op tijd'

Interview Tomas van den Heuvel door Jurgen van den Berg
NPO Radio 1: Villa VdB, 01-05-2024

Van de kunstacademie naar het museum

'Van de kunstacademie naar het museum'
Zinindenbosch.nl, 21-02-2025
'Agenda'

Klei Magazine, 03-04-2025

Designprijs 2025

'Van Eijk+Van der Lubbe ontvangen Designprijs 2025 Cultuurfonds Noord-Brabant'

Provincie Noord-Brabant.nl, 04-02-2025
'Designprijs toegekend aan Van Eijk & Van der Lubbe'
Robert Muis
Architectenweb, 06-02-2025

'Designprijs 2025 van het Cultuurfonds Noord-Brabant voor Van Eijk & Van der Lubbe'

Brabant Cultureel, 06-02-2025

'Geldrops ontwerpduo neemt Brabantse prijs in ontvangst'

Hans van de Ven
Brabants Dagblad, 16-05-2025

Vrouwen als technologie

'Bèta-power'

Culturele agenda
Hollands Glorie, 2025/#3

'Zelfs vrouwelijke robot is een lustobject'

Recensie door Kim van Hout
Brabants Dagblad, 12-06-2025

'Technologie is altijd al vrouwelijk geweest'

Recensie door Doortje Lenders
Vrij Nederland, 15-06-2025

'Onzichtbaar maar onmisbaar'

Recensie door Jeroen Junte
Museumtijdschrift, 23-07-2025

'Uit&Thuis: Van borduurrobot tot Siri'

Jutha Bakker
Quest, #9/2025

'It-girls'

Recensie door Simoon Hermus
De Volkskrant, 04-08-2025, ook geplaatst op NU.nl

'Een medische banglijst: dit is digitaal geweld tegen vrouwen'

Vermelding in column Yelena Myshko
Metro.nl, 06-08-2025

'Agenda'

Margriet, #32/2025

'Van protoccomputer tot robotsekspop'

Ella van Dalen
New Scientist, #135/2025

'GO | NO GO #415: Van rekenmeisje tot AI-girlfriend: vrouwen als technologie'

Puck Gerkema
De Kunstmeisjes, 09-09-2025

'Design Museum Den Bosch laat zien hoe mannen nog steeds de wereld domineren'

Irma van Bommel
Brabant Cultureel, 17-09-2025

'Nieuwe expo belicht vrouwen als technologie: 'De zorgrobots van de toekomst hebben als basis een sekspop. Wat zegt dat over hoe we naar vrouwen kijken?'

Nathalie Le Blanc
Knack, 22-09-2025

'In oktober'

Culturele agenda

De Raad van Toezicht:

Joost Ector (voorzitter), Rotterdam. Managing partner Ector Hoogstad Architecten.

Overige functies: voorzitter Commissie Omgevingskwaliteit gemeente Utrecht, lid raad van toezicht Rotterdams Philharmonisch Orkest, voorzitter bestuur Philharmonisch Fonds, voorzitter bestuur New Trombone Collective.
(1e termijn, einddatum 4-11-2028)

Resi Becker (lid), Oisterwijk. CEO, Essent.

Overige functies: lid raad van commissarissen Port of Amsterdam, lid raad van commissarissen Menzis, bestuurslid Prinses Máxima Centrum Foundation, vice voorzitter Energie Nederland.
(1e termijn, einddatum 1-10-2029)

Henri Broeren (lid), Den Bosch. Adviseur/bestuurder en componist, was onder meer directeur van Willem Twee.

Overige functies: voorzitter bestuur Brabant Koor, lid adviescommissie BNG Cultuurfonds, lid adviescommissie Cultuurtank Limburg, lid bestuur Nederlandse Strijkkwartetten Academie, lid adviescommissie Bond van Orkest-dirigenten en Instructeurs.
(1e termijn, einddatum 4-11-2028)

Ulrike Söbbeke (lid), Rotterdam. Zakelijk directeur Luxor Theater.

Overige functies: voorzitter bestuur Roffa Mon Amour, lid raad van toezicht RIGHTABOUTNOW INC.
(1e termijn, einddatum 4-11-2028)

Irma Woestenberg (lid), Den Bosch. Voormalig gemeentesecretaris van 's-Hertogenbosch (2004-2019). Sinds pensionering nog actief als zelfstandig adviseur en toezichthouder.

Overige functies: Voorzitter van de Raad van Toezicht van zorgorganisatie Thebe. Lid van het hoofdbestuur en penningmeester van Brabants Landschap.
(1e termijn, einddatum 10-09-2029)

Bouwen voor Allah

De Duitse architect Bodo Rasch voelde zich doelloos en depressief. Tot hij in Saoedi-Arabië meedeed aan een competitie voor pelgrimsaccommodaties tijdens de hadj.

NRC: Het Blad, 30-10-2025

'In het Westen genieten Rasch' functionele, innovatieve en bijzondere oplossingen voor spirituele locaties in het Midden-Oosten weinig bekendheid. Het Design Museum Den Bosch wil daar verandering in brengen.'

'De tentoonstelling maakt duidelijk hoe de Duitse architect, gebruikmakend van moderne westerse techniek en de denkbeelden van zijn leermeester Frei Otto, de traditionele vormentaal van de islamitische architectuur en vormgeving opnieuw uitvindt.'

Mahmoud Bodo Rasch

Architect van twee werelden

Van Bureau voor Allah is de belangrijkste titel van een tentoonstelling die in Design Museum Den Bosch aan de hand van architect Mahmoud Bodo Rasch de verbanden vertoont tussen traditie en moderniteit. Oost en West, natuur en architectuur. 'In het bouwwerk van Rasch worden meerde wereld "verenigd", zegt Rossini Salhine, hoofdconservator van het museum en samensteller van de expositie.

TEXT: BEN HERREMANS

Collect, #8/2025 november

'Wat Rasch' werk bijzonder maakt, is dat hij functioneel ontwerpt voor een spirituele praktijk.'

'Een westerse architect bepaalde het aanzien van de oer-islamitische pelgrimsoorden in Mekka en Medina: de wereldberoemde Mahmoud Bodo Rasch (82).'

Museum als ondernemers-Mekka

De Telegraaf, 13-11-2025

'Het is interessant om te zien hoe dun de scheidslijn kan zijn tussen Bauhaus en de islamitische architectuur. Een leerzame tentoonstelling, als bezoeker word je een stuk wijzer over de islam in het algemeen en de islamitische architectuur in het bijzonder.'

Brabants Dagblad, 24-12-2025

ARCHITECTUUR Mahmoud Bodo Rasch mixt islamitisch ontwerp met technologie

De Volkskrant, 19-11-2025

'Indrukwekkend als zijn bouwwerken zijn, is de naam van de 83-jarige, nog zeer actieve architect onbekend; althans in de westerse wereld. Met de tentoonstelling wil het Design Museum daar verandering in brengen. Aan de hand van tekeningen, maquettes en foto's word je meegenomen op Rasch' fascinerende levensreis, waarin werelden samenkomen die we doorgaans zien als tegengesteld.'

NRC: Het Blad, 04-10-2025

Radio/Geluid

'Vrouwen als technologie'
Interview Anne-Karlijn van Kesteren
NPO Radio 1: OVT, 08-06-2025

'Cathelijne Blok over nieuwe tentoonstelling Design Museum: vrouwen als technologie'
Interview Cathelijne Blok door Jurgen van den Berg
NPO Radio 1: Villa VdB, 06-08-2025

Surface Decoration Ball

'Opening tentoonstelling in Den Bosch op 13 september'
Algemeen Dagblad, 31-07-2025

'Nieuwe keramiektentoonstelling in Design Museum Den Bosch'
Algemeen Dagblad, 29-08-2025

'Agenda'
See All This, #39/2025

'The Surface Decoration Ball'
Omroep Brabant, 02-10-2025

'The Surface Decoration Ball'
Klei Magazine, #11-12/2025

'Exposities'
Villa d'Arte, #5/2025 nov-dec

Martijn Verzijl - Met de handen in het haar

'Keramiek van de jonge Bossche kunstenaar Martijn Verzijl'
Omroep Brabant, 02-07-2025

'Design Museum Den Bosch presenteert Martijn Verzijl'
Gourmand Gazette, 29-09-2025

'Design Museum Den Bosch koopt keramiek van Martijn Verzijl'
Brabants Dagblad, 03-12-2025

Van Bauhaus naar Mekka

'Van beeldhouwkunst tot filmcollage, dit zijn de tentoonstellingen die u niet wilt missen deze herfst'
Riki Simons
EW Magazine, #40/jr. 81

'Missione (im)possibile: Fatto!'
Culturele agenda
La Repubblica, 10-10-2025

'Architect van twee werelden'
Ben Herremans
Collect, #8/2025

'Bouwen voor Allah'
Recensie door Arjen Ribbens
NRC: Het Blad, 01-11-2025

'Stan Huygens Journaal: Museum als ondernemers-Mekka'
De Telegraaf, 13-11-2025

'Architect Rasch spande een lijntje tussen Bauhaus en islam'
Harmen van Dijk
Trouw, 14-11-2025

'Mahmoud Bodo Rasch mixt islamitisch ontwerp met technologie'
Recensie door Kirsten Hannema
De Volkskrant, 19-11-2025

'Architect drukt stempel op Mekka'
Chris Korsten
Brabants Dagblad, 20-11-2025

'ZinIn: Naar Mekka'
Culturele agenda
Brabants Dagblad: Mezza, 22-11-2025

'Dit waren volgens onze verslaggevers de culturele hoogtepunten van 2025',
Cultureel hoogtepunt van journalist Chris Korsten, artikel door Bertjan Kers
Brabants Dagblad, 24-12-2025

Verhuizing

'Volgende stap voor Citadelpoort in Den Bosch: de grote lijnen staan nu wel op papier'
Frank Spijkers
DTV Nieuws, 24-01-2025

'Nieuwe stap voor plannen Bossche Stadsdelta'
Roel Kuilder
Brabants Dagblad, 30-01-2025

'Onrust over garage van 30 miljoen onder museum'
Jos van de Ven
Brabants Dagblad, 13-02-2025

'Design Museum verdwijnt uit het Museumkwartier'
Column Paul Kriele
Bossche Omroep, 08-03-2025

'Onrust over Design Museum'
Jos van de Ven
Brabants Dagblad, 25-06-2025

's-Hertogenbosch selecteert acht ontwerpteam
voor volgende ronde Citadelpoort'
Ronnie Weessies
Architectenweb, 03-09-2025

'Acht bureaus mogen verder met Design Museum,
parkeergarage en tweehonderd woningen'
Jos van de Ven
Algemeen Dagblad, 03-09-2025

'Geen aparte ruimte in Noordbrabants Museum voor
kunstcollectie Jos Koster, maar wat betekent dat
voor het Design Museum?'
Mieske van Eck
Brabants Dagblad, 08-10-2025

'Den Bosch "pauzeert" aanbesteding voor ontwerp
gebiedsontwikkeling Citadelpoort'
Ronnie Weessies
Architectenweb, 17-10-2025

Collectie

'Nieuwe collectie: RealDoll, Tanya en Harmony, 2025'
Manuela Zammit
Metropolis M, jr. 46/#6

Overig

'Design Museum stapt uit schaduw van buurman'
Interview Timo de Rijk over groeiende
bezoekersaantallen door Jos van der Ven
Brabants Dagblad, 08-01-2025

'Klaar met swipen? Ina organiseert blinddates in dit
museum in Den Bosch'
Artikel over Museum Dates-initiatief door Marjo van
Yperen
Brabants Dagblad, 04-07-2025

'Het project "Schuldig design"
Artikel over educatief platform n.a.v. *Design van het
Derde Rijk* (2019) door Walter van Teeffelen
inZaken.eu, 22-09-2025

'Dutch Design, maar dan voor iedereen'
Bijdrage Bao Yao Fei aan artikel over Nieuwe Iconen.
Een andere kijk op vier eeuwen Dutch Design,
publicatie en artikel door Jeroen Junte
Volkskrant Magazine, 11-10-2025

'"Er is geen esthetiek zonder ethiek" – Hoe
hoofdcurator via design schoonheid en goedheid
verweeft'
Interview Yassine Salihine over visie op design door
Samira I. Ibrahim
Nieuw Wij, 18-10-2025

'Mooi voor de mensen'
Bijdrage Timo de Rijk aan artikel over 100-jarig bestaan
art deco door Sander Groen
De Volkskrant, 24-10-2025

'Hitler deed lettertype in de ban omdat het "te
Joods" was'
Bijdrage Tomas van den Heuvel aan artikel Teun
Willemse
Historisch Nieuwsblad, 16-12-2025

'Design dit najaar'
Vermelding vaste presentatie *Design!* in column
Anne van der Zwaag
Tableau Fine Arts magazine, 47e jr-#3-4 winter 2025

Radio/Geluid

'Dutch Design: van Rietveld tot kaasschaaf'
Interview Timo de Rijk door Benji Heerschop naar
aanleiding van Dutch Design Week
NPO Radio 1: De Nacht van..., 20-10-2025

'Terug naar Toen: Levi Strauss krijgt patent op de
spijkerbroek'
Interview Timo de Rijk door Ghislaine Plag
NPO Radio 1: Villa VdB, 20-05-2025

Dit waren volgens onze verslaggevers de culturele hoogtepunten van 2025

Brabants Dagblad, 24-12-2025

'Het is interessant om te zien hoe dun
de scheidslijn kan zijn tussen Bauhaus
en de islamitische architectuur. Een
leerzame tentoonstelling, als bezoeker
word je een stuk wijzer over de islam
in het algemeen en de islamitische
architectuur in het bijzonder.'

Architect Rasch spande een
lijntje tussen Bauhaus en islam

Trouw, 14-11-2025

'De Abraj as-Sa'at vormt het start-
punt van de tentoonstelling. Op het
eerste gezicht lijkt de toren in Mekka
helemaal niets te maken te hebben
met Bauhaus. Die Duitse kunstoplei-
ding maakte in de jaren twintig van
de vorige eeuw naam met soberheid
en functionaliteit, het zoeken naar
de essentie en het weglaten van alle
franje in de architectuur. Het mo-
dernisme, kortom. Toch bedriegt de
schijn, er bestaat juist een erg kort
lijntje tussen de twee begrippen, ge-
spannen door de architect Mahmoud
Bodo Rasch. Hij is de ontwerper van
de toren die de skyline van Mekka
domineert, maar hij werd opgevoed
met de esthetiek van Bauhaus.'

Technologie is altijd al vrouwelijk geweest

Vrij Nederland, 15-06-2025

'De tentoonstelling maakt indringend
duidelijk waar die Stepford Wives-
achtige façade van technologie voor
dient: om de traditionele rol van de
vrouw vast te leggen in apparaten.'
'Met veel tekst, maar gelukkig ook
genoeg in audio en beeld, ontvouwt
zich die pijnlijke waarheid: dat zowel
de coole sixties-secretaresse met haar
supergeavanceerde typemachine
als de levenloze, siliconen lichamen
die aan vleeshaken hangen in de
Realdoll-fabriek het product zijn
van een mannelijke blik die zich
technologie toe-eigent om vrouwen te
besturen.'

GO | NO GO #415: Van
rekenmeisje tot AI-girlfriend:
vrouwen als technologie

De Kunstmeisjes (blog), 09-09-2025

'De expositie in het Design Museum
Den Bosch maakt het onzichtbare
aspect van technologisch design
zichtbaar en legt uit hoe dit ontwerp
zijn vorm heeft gekregen. Of het deze
vorm behoudt, is aan ons.'

It-girls

Op de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* van het Design Museum Den Bosch ziet **techjournalist Simoon Hermus** hoe mannen het nog altijd interessanter vinden om vrouwen door technologie te vervangen, dan ze ermee te bedienen.

De Volkskrant, 04-08-2025

'Aan de hand van weefgetouwen, seksrobots, vintage keukens en fragmenten uit films en series demonstreert de tentoonstelling *Vrouwen als technologie* hoe mannen zichzelf centraal stellen in het technologische ontwerpproces.'

Onzichtbaar maar onmisbaar – Vrouwen en technologie

Museumtijdschrift, 23-07-2025

'In een wereld waarin technologie bepaalt wat we kopen, hoe we communiceren, denken en leven, doet het ertoe wie haar vormgeeft. De tentoonstelling toont hoe technologie vrouwen onderdrukt, achterstelt, seksualiseert of simpelweg onzichtbaar maakt.'

Nieuwe expo belicht vrouwen als technologie: 'De zorgrobots van de toekomst hebben als basis een sekspop. Wat zegt dat over hoe we naar vrouwen kijken?'

Knack weekend, Nathalie le Blanc

'Van een keuken op maat van de vrouw tot een paaldansende robot: Design Museum Den Bosch toont in een nieuwe expo dat technologie allesbehalve genderneutraal is.'

Van protocomputer tot robotsekspop

De tentoonstelling *Vrouwen als technologie* in Design Museum Den Bosch laat zien hoe technologie en vrouwen onlosmakelijk verbonden zijn. van de eerste computers oolt. Vervolgens komt de rol van de vrouw als 'hulshoud-machine' aan bod. Een Bruynzeelkeuken uit de jaren dertig laat zien hoe de vrouw functioneerde als een machi- sekspop. Die maken pijnlijk duidelijk wat voor beeld van vrouwen in technologie terugkomt: dat van gehoorzame en meegaande assistenten. Zo blijkt in de tentoonstelling keer op keer hoe technologie heersende denkbeelden

New Scientist, #135 september 2025

'Zo blijkt in de tentoonstelling keer op keer hoe technologie heersende denkbeelden weerspiegelt – en hieraan bijdraagt.'

'De vaak zeer gevarieerde selecties geven een beeld van de geschiedenis van deze toonaangevende designinstituten.'

Design Museum presenteert werk uit vooraanstaande Europese designcollecties

Brabant Cultureel, 23-02-2025

CULTUUR

Het design museum van de toekomst? Veelzijdig, flexibel en onafhankelijk

Hoe ziet het designmuseum van de toekomst eruit? Met die vraag nodigde Design Museum Den Bosch vijf Europese musea uit. Samen ontwierpen ze de

Doordat in de expo *Trans Europa Design Express* de presentaties van de musea duidelijk van elkaar zijn gescheiden, stap je in iedere ruimte echt een andere wereld binnen. Zo staan er van Designmuseum Dan-

Brabants Dagblad, 06-03-2025

'Doordat in de expo *Trans Europa Design Express* de presentaties van de musea duidelijk van elkaar zijn gescheiden, stap je in iedere ruimte echt een andere wereld binnen.'

RealDoll, Tanya en Harmony, 2025

Metropolis M, jr. 46/#6

'Tanya's aanwezigheid werpt een blik vooruit op een toekomst waarin robots steeds nadrukkelijker deel uitmaken van het dagelijks leven en van menselijke sociale relaties, inclusief intieme en romantische verhoudingen.'

Development & relatie-management

In 2025 heeft Design Museum Den Bosch met succes verder gebouwd aan een evenwichtige en toekomstbestendige financieringsmix van sponsorgelden, particuliere giften en subsidies. Deze verbreding versterkt onze financiële basis en vergroot onze slagkracht bij het realiseren van een inhoudelijk ambitieus en maatschappelijk relevant programma.

Fondsen- en subsidiewerving

Ook in 2025 kon het museum rekenen op brede steun van regionale, provinciale en landelijke subsidiënten en fondsen. Naast de structurele gemeentelijke bijdrage werd voor ruim € 847.000 aan aanvullende subsidies toegekend. Subsidiegevers spraken hun waardering uit voor de maatschappelijke urgentie van onze programmering en de wijze waarop we erin slagen een steeds groter, jong en divers publiek aan het museum te verbinden.

‘De adviescommissie spreekt haar waardering uit voor het Design Museum Den Bosch dat met een door-dachte, onderscheidende visie bouwt aan een toekomst waarin maatschappelijke relevantie centraal staat.’

– uit het beoordelingsrapport van ASML x BrabantC voor de tentoonstelling *Vrouwen als technologie*

In 2025 gingen twee meerjarige toekenningen van start die in 2024 waren verleend: vanuit de Provincie Noord-Brabant (2025–2028) en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (2025–2026). Deze structurele bijdragen betekenen een belangrijke stap in het verduurzamen van ons programma en het verkleinen van de afhankelijkheid van incidentele projectfinanciering. Zij stellen ons in staat de impact van onze culturele ambitie te vergroten en tegelijkertijd meer stabiliteit te creëren in de organisatie.

Een inhoudelijke ontwikkeling die in 2025 nadrukkelijk vorm kreeg, betreft het werken in co-creatie met verschillende publieksgroepen uit de stad. Dit

leidde tot het meerjarige programma Design voor iedereen, waarin we samen met uiteenlopende doelgroepen tentoonstellingen ontwikkelen. Deze werkwijze resulteerde in nieuwe financieringsstromen, waaronder een meerjarige bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie, aangevuld met steun van de gemeente 's-Hertogenbosch en het VSBfonds. Dankzij deze middelen kunnen we een *outreach officer* aanstellen, die zich structureel richt op participatie en verbinding met jonge doelgroepen in de regio.

Het museum is succesvol in het bereiken van een jong publiek en blijft zoeken naar nieuwe presentatievormen om nieuwe doelgroepen aan zich te kunnen binden. Deze onderzoekende houding is niet onopgemerkt gebleven bij de fondsen:

‘De commissie waardeert [...] de onderzoekende houding en kritische reflectie van Design Museum Den Bosch op maatschappelijke onderwerpen. De commissie vindt hierdoor de positionering van het museum van belang voor het cultureel erfgoed in Nederland. [...] de commissie spreekt haar waardering uit voor de wijze waarop het museum erin slaagt een jonger en divers publiek te bereiken.’

– uit een beoordelingsrapport van het Mondriaan Fonds.

Donateurs

In 2025 heeft Design Museum Den Bosch verder geïnvesteerd in een hechte gemeenschap van Vrienden, Members en Patrons. Op 5 juni organiseerden we een goedbezocht donateursevent met een inhoudelijk programma en een rondleiding door de tentoonstelling *Vrouwen als technologie*. De avond bood niet alleen verdieping, maar ook waardevolle ontmoetingen tussen de verschillende groepen donateurs.

Een bijzonder moment was de uitreiking van een exclusief designobject van Willem Zwiers aan onze Members en Patrons tijdens een bijeenkomst in september. Tijdens een workshop konden zij hun eigen exemplaar persoonlijk 'inkleuren'. Ook vond in 2025 opnieuw een gezamenlijk bezoek plaats aan de kunstbeurs PAN Amsterdam. Via twee speciale nieuwsbrieven per jaar bleven onze donateurs betrokken bij de ontwikkelingen en activiteiten van het museum.

De betrokkenheid kreeg in 2025 extra betekenis door de schenking van een waardevolle keramiekcollectie door een van onze Members. Daarnaast scherpten we intern onze processen verder aan, onder meer met de invoering van automatische incasso en een gerichte analyse van publieksdata. Daarmee leggen we een stevige basis voor duurzame relaties en gerichtere werving in de toekomst.

‘Het is zo goed dat het Design Museum Den Bosch ook het voorafgaande proces en de van invloed zijnde factoren belicht in plaats van het enkel tentoonstellen van bekende en minder bekende design-eindproducten.’

Jan van Hest, Member

Club Design

Design Museum Den Bosch bouwt met Club Design aan een krachtig zakelijk netwerk van innovatieve ondernemers en bedrijven in de stad en regio. Deze businessclub genereert niet alleen inkomsten, maar vervult ook een belangrijke ambassadeursrol voor het museum. In 2025 hebben we nadrukkelijk geïnvesteerd in persoonlijk contact en het versterken van onderlinge relaties, met als doel de betrokkenheid en zichtbaarheid van het museum binnen het regionale bedrijfsleven verder te vergroten.

Waar in voorgaande jaren vier bijeenkomsten werden georganiseerd, met rondleidingen, diners en ruimte

voor ontmoeting, is het programma in 2025 uitgebreid met een bijzondere buitenlandreis naar Venetië, inclusief een bezoek aan de Architectuurbiënnale van Venetië. Deze reis bood leden verdieping en inspiratie, maar vooral ook intensieve verbinding met elkaar en met het museum. De gedeelde ervaring zorgde voor een sterk gevoel van commitment aan Design Museum Den Bosch. Ook na terugkomst bleef de positieve energie voelbaar, wat een gunstig effect had op de werving van nieuwe leden.

Daarnaast organiseerden we voor het eerst een exclusieve vip-opening voor Club Design in de vorm van een Red Carpet Event, specifiek gericht op ledenwerving. Leden kregen de gelegenheid de tentoonstelling *Van Bauhaus naar Mekka* een dag vóór de publieksoening te bezoeken en werden uitgenodigd twee introducés mee te nemen. De avond combineerde inspirerende inhoud, sprekers, muziek en waardevolle ontmoetingen. Dit nieuwe format bleek succesvol en resulteerde direct in drie nieuwe leden voor 2026, waarmee de groei en vitaliteit van Club Design verder zijn versterkt.

‘Ik ben onder de indruk van hoe jullie met een klein team steeds weer fraaie, goed onderbouwde tentoonstellingen over zeer verschillende onderwerpen kunnen realiseren.’

Wijnand Looijse, Member

Bedrijfsvoering & financiën

Financiën

2025 is afgesloten met een klein negatief resultaat. Dat is het gevolg van hogere uitgaven aan collectieaankopen en van de uitgaven aan de nieuwe website die in 2026 gelanceerd wordt. De hogere uitgaven aan collectieaankopen zijn ten laste gebracht van het bestemmingsfonds Collectieaankopen en de uitgaven ten behoeve van de website zijn ten laste gebracht van de innovatiereserve. Het positieve saldo dat dan overblijft is toegevoegd aan de algemene reserve.

In de eerste helft van 2025 leek het er sterk op dat we het jaar met een verlies zouden afsluiten: de bezoekerscijfers in de eerste twee kwartalen vielen tegen en de kosten van de expositie *Trans Europa Design Express – een reis langs vijf designcollecties* vielen duidelijk hoger uit dan vooraf gepland.

Als gevolg van de lagere bezoekersaantallen, waren ook de inkomsten uit entree lager. Omdat het aandeel scholieren steeg – en die mogen gratis naar binnen – was het effect van de dalende bezoekersinkomsten goed merkbaar. Waar we ongeveer 80% van het aantal beoogde bezoekers haalden, werd er net geen 70% van de entree-inkomsten gerealiseerd. In de loop van het tweede kwartaal is daarom besloten bij te sturen. Naast wat kleinere ingrepen is er besloten de tentoonstellingen wat langer te laten staan: de gemiddelde tentoonstellingsduur is van 16 naar 18 weken verlengd. Dat lijkt niet veel, maar is in feite een besparing van ruim 12% op de tentoonstellingskosten per jaar. Ook is de budgetbewaking aangescherpt om eventuele tegenvallers eerder in beeld te krijgen en eerder bij te kunnen sturen als dat nodig blijkt.

Gelukkig trokken de bezoekerscijfers in de tweede helft van 2025 aan en kwamen er op *Van Bauhaus naar Mekka* relatief veel nieuwe bezoekers af, die zonder kortingskaart het museum bezochten. Het gevolg hiervan was dat de bezoekerscijfers in de tweede helft van 2025 21% hoger lagen dan in de eerste helft en dat de entree-inkomsten met 49% stegen.

Enkele andere financiële wetenswaardigheden

Door onze suppoosten direct in dienst te nemen in plaats van ze eerst een periode via een uitzendbureau

in te huren zijn de personeelskosten met slechts 1% gestegen ten opzichte van 2024, ondanks een cao-verhoging medio 2024. Door een andere ICT-omgeving, aangeschaft eind 2024, zijn de kosten met zo'n € 30.000 gedaald.

De inkomsten uit incidentele subsidies zijn in 2025 opnieuw gestegen. Dat is een prettige financiële steun en een mooie inhoudelijke erkenning van ons museum. Voor 2026 verwachten we eigenlijk geen verdere stijging: we hebben het idee dat er niet veel groei meer mogelijk is in de incidentele subsidies.

Economische impact

Design Museum Den Bosch kiest er bewust voor om zo veel mogelijk gebruik te maken van lokale toeleveranciers: het museum verstrekt voor bijna € 2 miljoen aan opdrachten aan het lokale midden- en kleinbedrijf, waaronder vele creatieve zzp'ers.

Uit de *Monitor impact cultuur 2024* van Gemeente 's-Hertogenbosch blijkt dat voor erg veel mensen het bezoek aan een museum of een voorstelling een belangrijke reden is om als toerist naar 's-Hertogenbosch te komen. Per persoon geeft zo'n toeristische cultuurbezoeker tussen de € 55 en € 72 euro uit in de stad. Met zo'n 60.000 bezoekers aan ons museum van buiten de stad is de economische impact van deze groep dus tussen de € 3 en € 4 miljoen.

Als laatste is ook een fors deel van de werknemers woonachtig in 's-Hertogenbosch en de regio, waardoor tevens een substantieel deel van de salarissen in Den Bosch wordt uitgegeven.

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De waardering van activa en passiva is gebaseerd op het stelsel van historische kosten. Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de in het boekjaar geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het boekjaar op basis van verkrijgingsprijzen. Winsten op transacties zijn verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd; verliezen zijn verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn, rekening houdend met de grondslagen voor de voorzieningen.

Social Return

Het museum werft startende ontwerpers en kunstenaars graag als suppoost, zodat zij in een omgeving kunnen werken waar ze extra informatie krijgen over het maak- en ontwerpproces van de tentoonstellingen, terwijl ze ook bezig zijn hun beroepspraktijk te ontwikkelen. Ook de mensen

die ingezet worden voor de ombouw en opbouw zijn vrijwel uitsluitend (startende) ontwerpers en kunstenaars uit Den Bosch of directe omgeving.

De inkoop van schoonmaak, horeca en beveiliging gebeurt gezamenlijk met partners in het museumkwartier en er worden dikwijls langjarige contracten afgesproken. Bij het aangaan van de contracten is Social Return een van de selectiecriteria. Zo is er met Asito (trede 3) bewust gekozen voor een schoonmaakbedrijf dat sociaal ondernemen hoog in het vaandel heeft.

Ontwikkelingen inzake duurzaamheid

Duurzaamheid heeft de aandacht van het museum. Het thema komt regelmatig aan bod in de tentoonstellingen. Het duidelijkst was dat in 2025 bij de expositie *Design voor de planeet* waar duurzaamheid en klimaatverandering vol in de schijnwerpers werden gezet.

In de eigen organisatie is steeds meer aandacht voor onze eigen ecologische voetafdruk bij het maken van exposities. Bij het ontwerpen van de tentoonstellingen wordt beter nagedacht over het ontwerp en over de materialen die nodig zijn om het ontwerp te realiseren en over het hergebruiken van oude materialen in nieuwe exposities om de afvalstroom te minimaliseren. Er is nu eigenlijk geen expositie meer waar niet een deel van de sokkels, wanden en podia wordt hergebruikt.

De expositie *The Surface Decoration Ball* werd volledig gemaakt met bestaande presentatiematerialen en het kleurgebruik in die expositie werd bepaald aan de hand van de 'restjes' verf die nog in de kelder stonden. De Bossche ontwerper en kunstenaar Pim Wever creëerde een prachtige expositie zonder dat er nieuwe materialen nodig waren. Wanneer er dan toch nog materialen moeten worden weggegooid, worden deze eerst via een app-groep met vele Bossche makers aangeboden. Zo vonden meerdere materialen hun weg naar een volgende gebruiker.

Ook bij de energie-inkoop wordt er nadrukkelijk gekeken naar onze ecologische voetafdruk. Design Museum Den Bosch heeft in 2025 besloten om langjarig duurzaam opgewekte windenergie te kopen van twee windmolens die gebouwd worden in Oss. Door de langjarige verplichtingen van het museum en andere partijen kunnen de windmolens in Oss gefinancierd en gerealiseerd worden. Op voorspraak van het museum doen ook Het Noordbrabants Museum, Theater aan de Parade en enkele culturele instellingen uit andere gemeenten mee.

Balans

(Na resultaatbestemming)	31 dec 2025	31 dec 2024
Activa		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	115.1181	158.522
Vlottende activa		
Vorraden	22.664	19.006
Vorderingen	538.821	642.276
Liquide middelen	1.003.541	849.896
Totaal	1.680.144	1.669.700

31 dec 2025 31 dec 2024

	31 dec 2025	31 dec 2024
Passiva		
Stichtingsvermogen		
Bestemmingsreserve innovatie	148.120	170.000
Bestemmingsfonds collectievorming	240.479	250.452
Overige reserve	266.662	262.135
	655.261	682.587
Voorzieningen	304.227	242.978
Langlopende schulden	10.027	20.054
Kortlopende schulden	710.629	724.081
Totaal	1.680.144	1.669.700

Staat van baten en lasten over 2025

	31 dec 2025	31 dec 2024
Baten	4.644.587	4.293.026
Inkoopwaarde van de verkopen	197.789	175.526
Lasten		
Personeelslasten	1.636.434	1.558.541
Afschrijvingen	43.404	35.197
Overige lasten	2.799.326	2.576.853
Som van exploitatielasten	4.479.164	4.170.591
Exploitatieresultaat	-32.366	-53.091
Financiële baten	5.041	11.846
Netto resultaat	-27.325	-41.245
Resultaatbestemming		
Bestemmingsreserve innovatie	-21.880	0
Bestemmingsreserve collectievorming	-9.973	26.556
Overige reserve	4.528	-67.801
	-27.325	-41.245

Personeel

Personeel is een zeer belangrijk onderdeel van elke organisatie. Het ziekteverzuim was de afgelopen jaren in ons museum erg laag. In 2024 bedroeg het ziekteverzuim 2,4%. In de loop van 2025 was er echter een opvallende stijging te zien naar 6,1% over heel 2025. Allereerst is dat natuurlijk erg moeilijk voor de personeelsleden die het betreft. Het stelt ook de organisatie voor nieuwe uitdagingen. Gelukkig kunnen de werkzaamheden goed opgevuld worden doordat enkele parttimecollega's wat extra uren zijn gaan werken.

In het managementteam is het toegenomen ziekteverzuim steeds besproken. Daarbij is natuurlijk aandacht voor de betrokken personen. Ook kwam uitvoerig aan de orde in hoeverre de werkomgeving (in sfeer of in hoeveelheid werk) mede debet zou kunnen zijn aan het toegenomen verzuim. Het managementteam heeft de indruk dat dit niet het geval was. In het najaar van 2025 is besloten voor de eerste keer een tevredenheidsonderzoek te houden onder de medewerkers. Het onderzoek is in eigen beheer uitgevoerd en de medewerkers is anoniem naar hun mening gevraagd. Gemiddeld is de score een 7,8.

De resultaten van de enquête zijn met de personeelsvertegenwoordiging besproken. Daaruit zijn enkele actiepunten afgesproken met als doel om in 2026 op elk van deze punten minimaal een 7 te behalen en met als tweede doel om in de cijfers die elke medewerker geeft, geen onvoldoendes meer te ontvangen, hetgeen nu nog wel een enkele keer het geval was. De resultaten van de enquête zijn besproken in een 'bijpraat-moment', een regelmatig terugkerend overleg met alle medewerkers over allerlei zaken. Daarbij is ook de externe vertrouwenspersoon genoemd, ingeval iemand daarvan gebruik zou willen maken. In 2025 is de vertrouwenspersoon overigens nul keer geraadpleegd.

We hebben een mooie mix van mensen in dienst, aangenomen op kwaliteiten en competenties, divers van achtergrond, werkend in een sfeer waarin iedereen zich thuis voelt. Op 31-12-2025 hadden we 42 personen in dienst, die samen 24,7 fte invulden.

We kiezen er bewust voor om het toezicht op zaal niet uit te besteden aan als beveiligers opgeleide professionals. Liever nemen we (ex-)studenten aan van een kunstopleiding, die affiniteit hebben met onze presentaties en tentoonstellingen. Om ervoor te zorgen dat ze – tot op zekere hoogte – een design-inhoudelijk

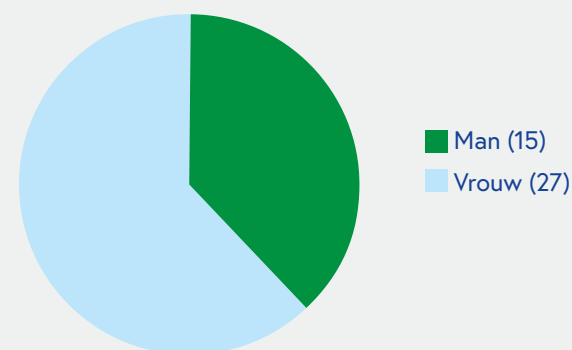
gesprek kunnen voeren met onze bezoekers, start elke nieuwe expositie voor hen met een rondleiding van de curator. Dit helpt hen niet alleen in het gesprek met de bezoekers, maar ook in hun beroepspraktijk als maker, want veel van onze suppoosten zijn als beginnend maker actief. Zoals bijvoorbeeld suppoost Martijn Verzijl, die in 2025 zijn keramische objecten in de keramiekkast van ons museum presenteerde (onder de titel *Martijn Verzijl - Met de handen in het haar*).

Ons museum is een geliefd stagebedrijf. Vooral de afdelingen Marketing, communicatie en contextprogrammering en Educatie werken veel met stagiaires, die een nette stagevergoeding krijgen. In 2025 publiceerde het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het rapport 'Stagevergoedingen in cao's'. Daaruit blijkt dat het museum met € 550 aan stagevergoeding ruim boven het landelijk gemiddelde (van € 400) zit. Design Museum Den Bosch betaalt dezelfde stagevergoeding voor alle opleidingsniveaus. Uit het genoemde rapport blijkt dat dit wel de wens is van het ministerie, maar dat dit maar in 6% van de gevallen ook daadwerkelijk gebeurt. Bij Design Museum Den Bosch is dat sinds 2024 zo.

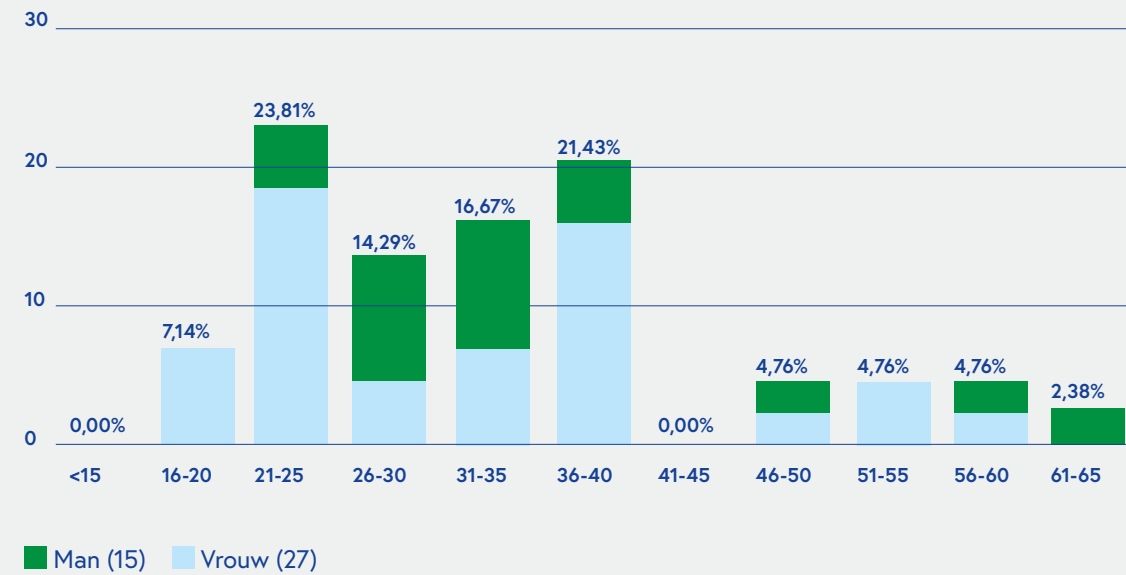
Last but not least, verdienen de 'dames van de winkel' het genoemd te worden. Leuk om te vermelden is dat het team in 2025 is uitgebreid en dat we nu dus spreken over 'de dames en heren van de winkel'. Een vrijwilligersteam van zo'n twintig personen bemenst de winkel en fungeert als ambassadeurs van ons museum. Het team is hecht en plichtgetrouw, een dienst wordt makkelijk overgenomen bij ziekte en een extra Museumavond is snel ingevuld.

Enkele gegevens

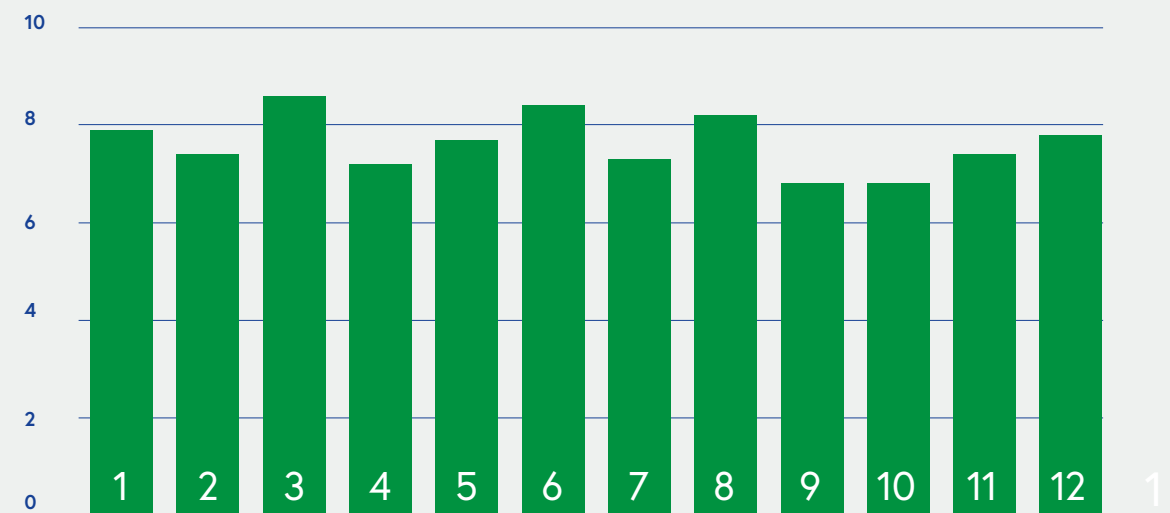
Geslacht

Leeftijdverdeling

Medewerkerstevredenheidsonderzoek

- Hoe tevreden ben je over de inhoud van je werk?
- Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid werk?
- Hoe tevreden ben je over de relatie met je collega's?
- Hoe tevreden ben je over de manier waarop je leidinggevende leiding geeft?
- Hoe tevreden ben je over de manier waarop de organisatie wordt bestuurd?
- Hoe tevreden ben je over de mate van zelfstandigheid en/of verantwoordelijkheden?
- Hoe tevreden ben je over de primaire arbeidsvoorwaarden? (salaris/beloning)
- Hoe tevreden ben je over de secundaire arbeidsvoorwaarden? (werktijden, vakantiedagen, pensioenregeling e.d.)
- Hoe tevreden ben je over de loopbaanontwikkelingsmogelijkheden en mogelijkheden om zelf zaken op te pakken die je ontwikkeling stimuleren?
- Hoe tevreden ben je over de informatievoorziening en communicatie binnen de organisatie?
- Hoe tevreden ben je over de werkplek/fysieke omstandigheden?
- Hoe tevreden ben je over de werkdruk die je ervaart?

Directie

Timo de Rijk, directeur/bestuurder
Oscar Jansen, zakelijk directeur
Ank Verhoeven, directieassistent

Collectie en tentoonstellingen

Yassine Salihine, hoofdcurator
Anne-Karlijn van Kesteren, curator
Bao Yao Fei, curator
Marte Rodenburg, conservator
Tomas van de Heuvel, curator

Development & partnerships

Lenneke Beunk, hoofd development & partnerships
Pim Hoff, medewerker fondsenwerving & relatiebeheer

Communicatie, marketing en contextprogrammering

Maan Leo, hoofd marketing, communicatie & contextprogrammering
Lydia van der Made, medewerker online marketing & digitale innovatie
Pien Kuijpers, medewerker marketing en communicatie (vanaf juli)
Sanne Boersma, medewerker publieksverbreding (t/m april)

Educatie

Femke Hogenbosch, hoofd educatie
Madelon van der Avoort, medewerker educatie
Michelle Kortenhoeven, medewerker educatie

Bedrijfsvoering

Alette van Eijndhoven, manager MuseumShop
Anneloes Ebing, vloermanager
Dénise van Bokhoven, financiële en personele administratie
Dirkje Honings, vloermanager
Machiel Marsé - Van Buren, vloermanager
Reint Boven, documentalist & AV-coördinator

Suppoosten

Aaron van Erp
Aniek van Erp
Anouk van Doore (vanaf april)
Anton Schins
Femke Dekkers
Ina Brinkert
Irene van Dijke (vanaf juni)
Jesse van Dee (t/m juli)
Jeroen van Halen
Jip van Tatenhove (t/m april)
Jiwa Saebu
Jozhua Bervoets (t/m april)
Martijn Lardinois
Martijn Verzijl (vanaf november)
Mayke Verhoeven

Nikki-Jo de Bijl (t/m april)
Nina Vas Dias
Nina Verhoeven
Martijn Verzijl
Puck Majoor (vanaf juli)
Romy van Kessel
Sewi Houben (t/m april)
Sofie Leutscher
Sterre Kromhout (vanaf maart)
Wesley Doran (vanaf mei)

Stagiaires

Dana Reerink
Frances van den Luitgaarden
Hannah Vos
Jikke Donders
Jo-anne Wachtmeester
Lisa Stafleu
Lois Sandtke
Pien Kuijpers
Quinsey Voorhaar

Vrijwilligers museumshop

Anne Knapen (vanaf augustus)
Beppie Schoondermark
El ven der Linden (vanaf juni)
Elly Muizers
Esther van Buuren (t/m april)
Fanny Verbunt
Jeroen van der Ham
Jos Leo (t/m mei)
Kirsten Broer-Verweij
Letty van Veluw
Liesbeth Schrover
Lya Rijks (t/m juli)
Marion Kropman
Marjolijn van der Pol
Margreeth Kersbergen (t/m februari)
Meyk van Dijk
Ruth van der Grift
Tonneke van Lokven (t/m juli)
Trudie Duyndam
Trudie van den Broek-Quekel
Yvonne van Herwijnen

Namens de raad van toezicht

Het jaar 2025 was voor Design Museum Den Bosch een jaar van intensief overleg, belangrijke besluiten en een heroriëntatie op de toekomst van het museum. De raad van toezicht heeft in dit jaar regelmatig met het bestuur gesproken over de ontwikkeling van het museum, de financiële positie en de strategische keuzes die daarbij horen.

Een belangrijk onderwerp in vrijwel alle vergaderingen was de toekomst van het museum en in het bijzonder de plannen voor nieuwbouw aan de Citadelpoort. Gedurende een lange periode is intensief gewerkt aan de voorbereiding van nieuwbouw die ruimte zou bieden aan de ambities van de organisatie en die het museum een nog stevigere positie in het culturele landschap van de stad zou kunnen geven. In deze plannen was al veel tijd, energie en expertise geïnvesteerd.

Tegen het einde van het jaar werd echter duidelijk dat de nieuwbouw in de beoogde vorm geen doorgang kon vinden. Dat besluit betekende een grote teleurstelling, zowel omdat daarmee een belangrijk toekomstperspectief voor het museum wegviel als vanwege de aanzienlijke inspanningen die al in de voorbereiding waren gestoken. Tegelijkertijd was voor de raad en het bestuur duidelijk dat het museum zich niet kan permitteren om in onzekerheid te blijven hangen. Daarom zijn de bakens verzet en wordt nu onderzocht hoe de ambities van het museum gerealiseerd kunnen worden op of rond de huidige locatie, en welke verbeteringen en aanpassingen daarvoor nodig zijn.

Naast deze strategische vraagstukken besteedde de raad aandacht aan de dagelijkse ontwikkeling van het museum. De raad besprak onder meer de tentoonstellingsprogrammering, de bezoekersaantallen en de financiële resultaten. De tentoonstellingen werden opnieuw positief ontvangen door zowel bezoekers als de professionele museumwereld. De belangstelling van internationale collega-musea, samen met de aandacht van critici en vakpers, bevestigt de groeiende internationale uitstraling van het museum. Sommige tentoonstellingen trokken minder bezoekers dan gehoopt, wat gevolgen had voor de inkomsten. Tegelijkertijd werd zichtbaar hoe de organisatie zich inspant om nieuwe financieringsbronnen aan te boren en om het netwerk rond het museum verder uit te bouwen. De raad spreekt zijn waardering uit voor de

inzet waarmee deze uitdagingen worden opgepakt. De raad vervult tevens de werkgeversrol ten opzichte van de directeur/bestuurder. In dat kader wordt periodiek gesproken over het functioneren van de directeur en de ontwikkeling van de organisatie. Ook dit onderwerp heeft in 2025 de nodige aandacht gekregen.

In de loop van 2025 is de raad van toezicht uitgebreid met twee nieuwe leden: Irma Woestenbergh en Resi Becker. Met hun komst is de raad versterkt met aanvullende expertise op het gebied van bestuur, financiën en publieke organisaties. De raad is verheugd over hun betrokkenheid bij het museum en ziet hun bijdrage als een verrijking van het toezicht. Vanwege deze recente wijzigingen is besloten de periodieke zelfevaluatie van de raad te verschuiven naar 2026. In 2025 ontvingen de leden van de raad van toezicht voor hun werkzaamheden geen structurele beloning.

De raad onderschrijft de Governance Code Cultuur en laat zich daarnaast leiden door de Code Diversiteit & Inclusie, de Code Fair Practice en de Ethische Museumcode.

De raad spreekt zijn dank uit aan de directie en alle medewerkers van Design Museum Den Bosch voor hun inzet en betrokkenheid in een jaar dat niet alleen kansen bood, maar ook om veerkracht vroeg. Juist in een periode waarin plannen veranderen en nieuwe richtingen moeten worden gevonden, blijkt hoe belangrijk een gemotiveerde en professionele organisatie is. Daarom kijkt de raad met vertrouwen naar de volgende stappen in de ontwikkeling van het museum.

Joost Ector, namens de raad van toezicht

Colofon

Tekst, redactie en productie

Medewerkers Design Museum Den Bosch, onder moedige aanvoering van Maan Leo

Fotografie

Anne Bettman
Ben Nienhuis
Eva Broekema
Elise van den Arend
Evita Copier
Evy Hachmang
Karin Jonker
Lakea Shepard
Manoah Salampessy
Martijn Verzijl
Mike Bink
Nikki-Jo de Bijl
Peter Tijhuis
Ralph Roelse
Sammy Does
Sander Vermeer
Storm Peters

Grafisch ontwerp

Noortje Boer

Design Museum Den Bosch
De Mortel 4, 5211 HV 's-Hertogenbosch

Kantoor

Waterstraat 16, 5211 JD 's-Hertogenbosch

www.designmuseum.nl
© 2026 DESIGN MUSEUM DEN BOSCH

